

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
METİN KIRATLI**

İSTANBUL – 2015

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
METİN KIRATLI**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Şükrü YILDIZ**

İSTANBUL – 2015

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi
Metin KILATLI'na ".....Marka.....lisans.....Sözleşmeleri....."
....." konulu tez çalışması
jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı
bulunmuştur.

	Adı – Soyadı	İmza
Tez Danışmanı	: Sükrü YILDIZ.....	
Jüri Üyesi	: Hüseyin HATEMİ.....	
Jüri Üyesi	: Kemal ŞENOCAK.....	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	V
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I. LİSANS KAVRAMI VE LİSANS SÖZLEŞMESİ TANIMI	3
II. LİSANS HAKKININ VE MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	4
A. <i>Lisans Hakkının Hukuki Niteliği</i>	4
1. Aynı Hak Görüşü	4
2. Mutlak Hak Görüşü.....	5
3. Nispi Hak Görüşü.....	6
B. <i>Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği</i>	7
III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİNİN ÖZELLİKLERİ.....	9
IV. MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİNİN KONUSU.....	11
V. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	13
A. <i>Adi Kira-Hasılat Kirası Sözleşmesi</i>	13
B. <i>Satım Sözleşmesi</i>	14
C. <i>Adi Ortaklık Sözleşmesi</i>	15
E. <i>İntifa Sözleşmesi</i>	16
VI. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ	17
A. <i>Lisanstan Doğan Hakkın İçeriğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri</i>	17
1. İnhisari Marka Lisans Sözleşmesi.....	17
2. İnhisari Olmayan/Basit Marka Lisans Sözleşmesi.....	19
B. <i>Lisans Alan Kişinin Niteliğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri</i>	20
1. Kişiyeye Bağlı Marka Lisans Sözleşmesi.....	20
2. İşletmeye Bağlı Marka Lisans Sözleşmesi.....	20
C. <i>Tarafların İradesi Açısından Marka Lisans Sözleşmeleri</i>	20
1. Sözleşmesel Lisans (İsteğe Bağlı Marka Lisans Sözleşmeleri)	20
2. Zorunlu Marka Lisans Sözleşmesi	21
D. <i>Kullanım Sahasına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri</i>	22
1. Kullanma Lisansı	22
2. Üretim Lisansı	22
3. Satış Lisansı	22
E. <i>Süre ve Yöre ile Sınırlı Oluşuna Göre Marka Lisans Sözleşmeleri</i>	23

1. Yöre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi.....	23
2.Süre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi.....	24
<i>F. Alt Lisans.....</i>	24

İKİNCİ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI ve KURULMASI

I. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI.....	26
A. <i>Lisans Sözleşmesinde Taraflar.....</i>	26
1. Lisans Veren.....	26
2. Lisans Alan	27
B. <i>Alt Lisans Sözleşmesinde Taraflar</i>	27
II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI.....	28
A. <i>Genel Olarak.....</i>	28
B. <i>Marka Lisans Sözleşmesinin Unsurları.....</i>	28
C. <i>Marka Lisans Sözleşmesinin Şekli</i>	29
D. <i>Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili ve Tescilin Etkisi.....</i>	30
Marka Lisans Sözleşmesinin Tescilinin Etkisi	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN HÜKÜMLERİ-TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK	32
II. LİSANS VERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	32
A. <i>Lisans Alanın Marka Hakkından Yararlanmasını Sağlama Yükümlülüğü</i>	33
B. <i>Lisans Verenin Garanti Verme Yükümlülüğü.....</i>	33
1. Marka Hakkının Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğü.....	34
2. Marka Hakkının Kullanımına İlişkin Garanti Yükümlülüğü	35
a. Markanın Süresi İçinde Yenilenmesi ve Yıllık Harçların Ödenmesi	
Yükümlülüğü	36
b. Marka Sahibinin Marka Hakkından Vazgeçmeme Yükümlülüğü.....	37
c.Markanın Hükümsüzlük Sebeplerini Taşımadığına Dair Garanti	
Yükümlülüğü.....	40
C. <i>Lisans Verenin Diğer Yükümlülükleri.....</i>	42
III. LİSANS ALANIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	43
A. <i>Lisans Bedelini Ödeme Yükümlülüğü.....</i>	43
1. Lisans Bedelinin Belirlenmesi	44
2. Lisans Bedelinin Ödenmesi	47
B. <i>Markayı Kullanma Yükümlülüğü</i>	48
1. İnhisari Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü.....	53
2. İnhisari Olmayan Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü	54
C. <i>Lisans Alanın Diğer Yükümlülükleri.....</i>	54
1. Sır Saklama Yükümlülüğü	55
2. Kalitenin Sağlanması Yükümlülüğü	56
3. Reklam Yapma Yükümlülüğü.....	57
4. Hesap Verme Yükümlülüğü.....	58
IV. <i>Lisansa Konu Hakka Tecavüz Halinde Lisans Alanın Dava Açma Hakkı.....</i>	60

KISALTMALAR

556 Sayılı KHK	: 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Batider	: Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi
BGE	: Bundesgerichtsentscheide
BGH	: Bundesgerichtshofs
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
EİK	: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu
f.	: Fıkra
FMR	: Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
GRUR -	: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KHKY	: 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik
MarkenG	: Markengesetz (Alman Markalar Kanunu)
md.	: Madde
Nr.	: Numara
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Sic!	: Zeitschrift für Immaterialgüter-, Informations- und

Wettbewerbsrecht

T.	: Tarih
Tasarı	: Markalar Kanunu Tasarısı Taslağı
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TRIPS	: Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
TTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
Y.	: Yıl
YTTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

ÖZET

Lisans sözleşmelerinin, sözleşme konusu itibariyle, bir çok özel kanunla bağlantı noktası bulunmaktadır.

Marka lisans sözleşmesi tüm unsurlarıyla kanunda düzenlenmiş bir sözleşme değildir. Ancak 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de marka lisans sözleşmesi ile ilgili bazı düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu çalışma esas itibariyle Türk marka mevzuatı ve uygulama ile hukuk öğretisinin ışığı altında Marka Lisans Sözleşmelerini incelemektedir.

Marka lisans sözleşmesi, lisans sözleşmesi türlerinden biridir. Marka lisans sözleşmesi ile lisans alan, markanın kullanım hakkını elde etmektedir. Marka lisansının en önemli özelliği markanın mülkiyetinin lisans verende kalmasıdır.

ANAHTAR KELİMELER: *Marka, Lisans, Lisans Hakkı, Marka Lisans Sözleşmesi, Marka Lisans Sözleşmesinin Özellikleri*

ABSTRACT

Licence agreements have the basis of their contractual item touchpoints with intellectual property laws on special.

Although the licence agreement terms are not fully regulated by legislation, there are a few articles regarding trademark licence agreements in the 556 numbered Statutory Decree of Protection of Trademarks.

This study analyses Trademark License Agreements in the light of Turkish legislation and practice including jurisprudential doctrine.

Trademark licence agreement is one of the various licence agreements. By contracting licence agreement, licensee shall have the usage rights of the trademark. Most importantly, the licensor retains the ownership of the trademark during the life of the contract.

KEYWORDS: *Trademark, License, Right of License, Trademark License Agreement, Properties of Trademark License Agreement*

GİRİŞ

Günümüzde, marka sahibi, markasını, artık sadece kendi mal ve hizmet ürünleri için kullanmamaktadır. Marka sahipleri, markalarını başkalarına da kullandırarak, ekonomik yönden gelir sağlamayı ve markalarının tanınırlık düzeylerini arttırmayı amaçlamışlar ve bu durum neticesinde, markanın kullanım hakkının üçüncü kişilere tesis edilmesi sonucunda, marka lisansı sözleşmeleri ortaya çıkmıştır. Marka sahibi, lisans sözleşmeleriyle marka üzerindeki mutlak haklarını kaybetmemektedir. Lisans alana, sahip olduğu bu yetkilerinin az ya da çok bir kısmını bahşetmektedir. İşte taraflar arasında akdedilen marka lisans sözleşmesiyle, taraflar arasındaki hukuki ilişki ve bu hukuki ilişkinin üçüncü kişilere etkisi incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tez çalışmamızda, doktrinde yer alan tartışmalara yer verilmek suretiyle, genel hatlarıyla marka lisans sözleşmeleri anlatılacak, tartışmalı konulara açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Tezin birinci bölümünde, ilk olarak lisans kavramı ve marka lisans sözleşmelerinden genel olarak söz edilmiştir. Daha sonra, lisans hakkının hukuki niteliği ile marka lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği ve özelliklerine değinilmiştir. Nihayet, marka lisans sözleşmesinin türleri hakkında da bilgi verilmiş ve lisans sözleşmesinin benzer sözleşmelerle karşılaştırılması yapılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, marka lisans sözleşmesinin kurulması bağlamında tarafları, sözleşmenin unsurları, şekli ve tescili ile tescilin etkileri konuları üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde, lisans alanın yükümlülükleri ile lisans verenin yükümlülükleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Lisans sahibinin marka hakkına yönelik tecavüz eylemlerine karşı dava açma hakkı ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

Nihayet, tezin dördüncü bölümü olan son bölümünde ise, ilk önce marka lisans sözleşmesinin sona erme halleri incelenmiş, daha sonra sözleşmenin sona

ermesine rağmen lisans veren ile lisans alanın devam eden yükümlülükleri konusuna değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I. LİSANS KAVRAMI ve LİSANS SÖZLEŞMESİ TANIMI

Lisans sözleşmesi, 556 sayılı KHK’da tanımlanmamıştır.

Lisans, sözcük anlamı ile, latince “*licet*” kelimesinden gelmekte olup, izin verilmiş anlamına gelmekte; bu kelime ile bağlantılı olarak latince “*licentia*” kelimesi, “özgürlük, serbesti” ve “izin verilmiş” anlamına gelmektedir¹. Şu halde lisans, yapılması yasak olan şeyleri yapmaya ilişkin verilmiş izin anlamına gelmektedir. Lisans kısaca, başkasına ait gayri maddi malın kullanma yetkisidir.

Lisans sözleşmesi, umumi olarak, marka, patent, endüstriyel tasarım ve faydalı model gibi fikri ve sınai bir hakkın sahibinin sahip olduğu koruma hakkından yararlanma yetkisinin kısmen veya tamamen üçüncü kişiye ücret mukabilinde devri şeklinde tanımlanabilir.

Lisans alanın ve verenin borçlarından yola çıkılarak yapılan bir tanıma göre ise, "Lisans sözleşmesinde, lisans veren, kendisine ait herhangi bir gayri maddi malından-veya işlevsel açıdan gayri maddi mallara yaklaşan fiili bir tekel durumundan-lisans alanı yararlandırma borcu altına girerken, lisans alan da bunun karşılığında -kural olarak- bir lisans bedeli (ücret) ödemeyi taahhüt eder².

Türk hukuku doktrinde yapılan bir başka benzer tanıma göre, lisans sözleşmesi³, “*lisans verenin, lisans alana gayri maddi bir malın ve gayri maddi bir malın işlevini ortaya çıkaracak kendiliğinden kurulan inhisarilik durumunun kullanımına izin vermesi borcunu yükümlendiği ve kural olarak lisans alanın da*

¹ **ARBEK, Ö.:** Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 52; **ÖZEL, Ç.:** Marka Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2002, s.42; **BOSO, B.:** Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Yabancı Unsurlu Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s. 854.

² *Pedrazzini*’nin bu tanımı için bkz. **KERİMOĞLU, H. B.:** Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kamu- İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Y.2003, C.7, S.2, s. 5.

³ **ARBEK**, s. 65; **BAŞARAN, S.:** Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.29, s.76.

bunun için bir bedel ödemesi borcunu yükümlendiği sözleşme” şeklinde tarif edilmektedir⁴.

Görüldüğü üzere, lisans sözleşmesinin ana özelliği, lisans verenin lisans alana sahip olduğu cismani varlığı olmayan fikri bir malın kullanılmasını kararlaştırılan kapsamda sağlamayı ve gerekli olduğunda gayri maddi malından bizzat vazgeçmeksizin ilgili hakları tanımayı taahhüt etmesidir⁵.

II. LİSANS HAKKININ VE LİSANS SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Lisans Hakkının Hukuki Niteliği

Lisans sözleşmesinin hukuki niteliğini incelemeden önce, lisans hakkının hukuki niteliğinin incelenmesi gerekmektedir. Lisans alanın, üçüncü kişilerle ve lisans verenle aralarındaki hukuki ilişkilerinin tayin edilmesi açısından da lisans hakkının hukuki niteliğinin saptanması önem teşkil etmektedir.

Marka lisans hakkı, marka lisans sözleşmesinin yapılması ile lisans alanın sahip olduğu markayı kullanma hakkıdır. Bu hakkın mutlak, ayni ve nispi hak ayrımında hangi kategori içerisinde yer aldığı hususu doktrinde tartışmalıdır⁶. Bu konuda ayni hak görüşü, mutlak hak görüşü ve nispi hak görüşü olmak üzere, üç görüş ileri sürülmüştür.

1. Ayni Hak Görüşü

Ayni haklar, kişilere eşya üzerinde doğrudan doğruya hâkimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır⁷. Şu halde, bir ayni hakkın var olabilmesi için üç unsur bulunmalıdır. Bunlar; üzerinde somutlaşacağı bir eşya olmalı, sahibine doğrudan doğruya hakimiyet sağlamalı ve herkese karşı ileri sürülebilir olmalıdır⁸.

Eşya üzerinde kurulabilmesi, eşya üzerinde doğrudan doğruya hâkimiyet içermesinin ayni hakkın unsurları arasında yer aldığı ve eşyanın da, şahısların üzerinde hakimiyet sağlayabilecekleri iktisadi bir değer taşıyan kişilik dışı maddi

⁴ *KERİMOĞLU*, Kamu- İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Y.2003, C.7, S.2, s. 5.

⁵ *HASSELBLATT, G.N.*: Münchener Anwaltshandbuch Gewerblicher Rechtsschutz, München 2012, § 49 Nr. 1.

⁶ *BAŞLAR*, s. 83-84.

⁷ *OĞUZMAN, K./SELİÇİ, Ö./OKTAY ÖZDEMİR, S.*: Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s.2.

⁸ *ERTAŞ, Ş.*: Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Ankara 2006, s. 51-52.

varlık olduğu dikkate alındığında lisans hakkının aynı hak niteliği hususunda şüphe hâsil olur. Zira, lisans konusu olan hak eşya üzerinde olmadığından ve kanunda istisnalar arasında sayılmadığından lisans hakkı aynı hak olarak nitelendirilemez⁹. Gerçekten de Marka maddi bir mevcudiyeti olmayan, üzerine konulduğu ve böylelikle somutlaştığı maldan ayrı bir ekonomik değere sahip olan, gayri maddi bir malvarlığı unsuru olan mutlak bir haktır. Markanın üzerinde fiili hâkimiyet kurulacak maddi bir varlığı olmadığından eşya olarak nitelendirilemeyecektir. şu halde, marka, maddi varlığı olmayan ve eşya olarak nitelendirilemeyen bir fikri mülkiyet hakkı olduğundan, markanın kullanılmasına ilişkin olan lisans hakkının da aynı hak olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir¹⁰.

2. Mutlak Hak Görüşü

Mutlak hak, hak sahibi olmayan üçüncü kişilerin hakkı ihlalden kaçınmalarını sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır¹¹.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, lisans hakkı mutlak hak niteliğindedir. Söz konusu görüş, 556 sayılı KHK'nin tescile ilişkin 21. maddesinin 9. fıkrası hükmünden yola çıkarak lisansın tescilden sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinden ve inhisari lisans sahibinin lisans hakkına tecavüz halinde doğrudan doğruya dava açma hakkına sahip olmasını gerekçe olarak göstermektedir¹².

Marka, lisans hakkının sahibine mutlak nitelikte bir hak bahşedeceği görüşünü savunan yazarların dayandığı ilk gerekçe, marka hakkına tecavüz halinde lisans alanın dava açabilme hakkıdır.

İnhisari lisans alan, aksi sözleşmede öngörölmüş olmadıkça, 556 sayılı KHK'de öngörölen davaları kendi adına açma hakkına sahiptir. İnhisari olmayan lisans sözleşmesinde ise, esas olarak lisans alanın dava açma hakkı bulunmamakla birlikte, belli koşulların gerçekleşmesi halinde lisans alana kendi adına dava açma hakkı verilmiştir.

⁹ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.23; *GÜRZUMAR*, s. 97.

¹⁰ *ARKAN*, C.II, s.192; *ONGAN*, s.44.

¹¹ *ARKAN*, C.2, s.175; *ÖZEL*, s.91; *ONGAN*, s. 44.

¹² *ARKAN*, C.2, s.175; *ORTAN*, s. 99; *BAŞLAR*, s. 86

Ancak, inhisari lisans alana dava açma hakkının ancak lisans sözleşmesi ile aksi kararlaştırılmadığı hallerde tanınması ve inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde dava açma hakkının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlanmasının, mutlak hakların niteliğine aykırı düştüğü haklı olarak ileri sürülmektedir¹³. Gerçekten de, markaya tecavüz dolayısıyla doğrudan doğruya kendiliğinden dava açma hakkı olmayan basit lisans sahibi 556 s. KHK m. 21/VI uyarınca noter vasıtasıyla yapacağı bir bildirimle gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilecektir. Marka sahibinin, bu talebi kabul etmemesi veya bildirim alındığı tarihten itibaren üç ay içinde, gerekli davanın açılmaması halinde, lisans alan yaptığı bildirimini de ekleyerek, kendi adına dava açabilecektir. İnhisari lisans alanın da dava açma hakkının sözleşme ile aksinin kararlaştırılabilir olması da, lisans alanın dava açma hakkının diğer tarafın rızasına bağlandığı anlamına gelmektedir¹⁴. Marka hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinin diğer tarafın rızasına bırakılmış olması mutlak hakların niteliği gereği herkese karşı ileri sürülebilmesi ile kabil-i telif değildir. Bütün bu değerlendirmeler ve hukuki olgular, lisans alanın dava açma hakkının, lisans hakkının niteliğinden doğmayıp 556 s. KHK ile özel olarak düzenlenmesinden ileri geldiği sonucunu haklı kılmaktadır¹⁵.

3. Nispi Hak Görüşü

Bizim de katıldığımız, doktrinde hâkim olan görüşe göre, eşya hukuku kurallarına göre aynı haklar için geçerli olan aleniyet ilkesi, sınırlı sayı ilkesi, tipe bağlılık ilkeleri ışığında lisans sahibine aynı bir hak vermemekte olup, lisans alan lisans sözleşmesi ile şahsi mahiyette bir kullanma hakkı elde etmekte olduğundan, lisans hakkı, şahsi hak niteliğindedir¹⁶.

Lisans veren ve lisans alan arasında yapılan marka lisans sözleşmesi ile, lisans verenin markanın kullanımını sağlama ve karşılığında lisans alanın da bedel ödeme borcu gibi asli edim yükümlülüklerinin taahhüt edildiği sözleşme ile nispi bir

¹³ *ÇAMLIBEL TAYLAN*, s.209.

¹⁴ *OKTAY ÖZDEMİR*, “Lisans Sözleşmeleri”, s.26; *OKTAY ÖZDEMİR*, “Lisansın Hukuki Niteliği” s. 594.

¹⁵ *ONGAN*, s. 46; *OKTAY ÖZDEMİR*, “Lisansın Hukuki Niteliği” s. 594.

¹⁶ *GÜRZUMAR*, s. 591, *ONGAN*, s. 45; *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 25 vd.; *OKTAY ÖZDEMİR*, Lisansın Hukuki Niteliği, s. 591; *SARGIN*, s. 157 vd.; *BOSO*, Burcu, “Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Yabancı Unsurlu Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk” , Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Sayı 8, İstanbul 2006, s. 858.

hak yaratılmaktadır. Bu hakkın niteliği gereği lisans alan lisans verenden lisans hakkını kullanmasına izin vermesini; lisans verenden de lisans alandan kararlaştırılan bedelin ödenmesini talep hakkına sahip olacaktır. Bununla beraber lisans alan ve lisans veren bu haklarını yalnızca sözleşmenin diğer tarafına karşı (lisans veren veya lisans alana) ileri sürebilecektir. İsviçre Federal Mahkemesi de, marka lisansında, lisans alanın kullanma hakkını, sadece lisans veren karşısında kullanabileceğini, yani nisbi etkiler doğuracağını kabul etmektedir¹⁷. Belirtelim ki, lisans hakkının sicile tescilden sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi ve üçüncü kişilerin ihlali halinde lisans alan tarafından dava açılabilmesinden hareketle lisansın marka siciline kaydı ile kuvvetlendirilmiş bir şahsi hak doğurduğu söylenebilir¹⁸.

B. Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Öğretide borç ilişkilerini düzenleyen sözleşmeler kanun tarafından düzenlenen sözleşmeler (isimli sözleşmeler) ve kanun tarafından düzenlenmeyen sözleşmeler (isimsiz sözleşmeler) şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bir sözleşmenin unsurları, tarafların edimleri ve bunların yerine getirilmemesi ile ilgili hükümler kanunda belirlenmişse isimli sözleşme; tarafların yaptıkları sözleşmenin unsurları kanun tarafından düzenlenmemişse isimsiz sözleşmeden söz edilir.

Marka lisans sözleşmelerinin tipleri açısından hangi kategoriye girdiği konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Hakim görüş, lisans sözleşmelerinin isimsiz bir sözleşme olduğu yönündedir¹⁹.

Türk hukukunda lisans sözleşmeleri yasal bir tanımla belirlenmemiş ve bir bütün olarak kanunlarda düzenlenmemiş olduğundan isimsiz sözleşmeler olarak kabul edilmiştir. Ancak, *Arkan*, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK ve ilgili yönetmelikte marka lisans sözleşmesinin esaslı noktalarında ayrıntılı açıklamalarda bulunulduğunu ifade ederek marka lisans sözleşmesinin atipik bir sözleşme olmadığını ileri sürmektedir²⁰.

Bu görüşe karşı, ismi kanunda yer alsa bile, bir bütün olarak düzenlenmeyen ve hükümleri kanunda yer almayan marka lisans sözleşmesinin 556 sayılı KHK'de

¹⁷ BGE, 92 II, s. 280; BGE, 105 II, s. 55.

¹⁸ *MURATOĞULLARI*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi 2013, C.9, S.33, s.60; *BAŞLAR*, Terazi Hukuk Dergisi, Nisan 2008, Y.3, S.20, s. 90.

¹⁹ *AYDINCİK*, s. 72; *OKTAY*, İÜHF C. LV(1996), s. 274; *ORTAN*, s. 22.

²⁰ *ARKAN*, C.2, s. 191.

isimli sözleşme olarak değerlendirilmesi için yeterli olmadığı şeklinde eleştiri getirilmektedir²¹.

Doktrinde isimsiz sözleşmeler, içerdikleri esaslı unsurların, özellikle asli edimlerin isimli sözleşmelere ait olup olmadıklarına göre, karma sözleşmeler ve kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşmeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²².

Kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşmeler, kanunda düzenlenmiş olan herhangi bir isimli sözleşmeye ait esaslı unsurlarını içermeyen, bütünüyle kendine özgü unsurlardan oluşan sözleşmelerdir. Kendine özgü sözleşmelerde yasal sözleşme tiplerinde yer almayan tarafların öngördükleri unsur ve edimler basit bir toplanma, yığılma, şeklinde değil; özel bir bütünlük ve sentez meydana getirecek şekilde birleşirler²³. Doktrindeki hakim görüş, kanunda yer alan isimli sözleşmelerin esaslı unsurları marka lisans sözleşmelerinde yer almadığından; marka lisans sözleşmelerin kendine özgü sözleşmeler olarak nitelendirmiştir²⁴. İsviçre Federal Mahkemesi de aynı görüşü paylaşmaktadır²⁵.

İsimsiz sözleşmelerin bir kısmı kanun koyucu tarafından düzenlenmemiş olmakla birlikte, günlük hayatta neredeyse isimli sözleşmeler kadar sıklıkla yapılmakta; bunlar iş hayatında kabul edilmiş, yoğun bir uygulama alanı bulmuş, tipik hale gelmiş sözleşmelerdir. Bazı isimsiz sözleşmeler ise, iş hayatında pek nadir olarak karşılaşılan, belki de, ilk defa yapılan sıra dışı, atipik sözleşmelerdir²⁶. Bu açıdan, marka lisans sözleşmesi “tipikleşmiş isimsiz sözleşme”dir²⁷.

Marka lisans sözleşmesinin hukuki niteliğinin belirlenmesi sözleşmeye uygulanacak hükümlerin tayini açısından önem taşımaktadır. Lisans sözleşmesinin kendine özgü yapısı olan bir sözleşme olduğu dikkate alındığında, sözleşmeye uygulanacak kuralın belirlenmesinde şu şekilde hareket edilir. Taraflar, kendi iradeleriyle özgün kurallar koymuşlarsa, ilk önce bu kurallar uygulanır. Taraflar, özgün kural koymamışlarsa, Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri uygun ve elverişli oldukları oranda uygulanmalıdır. Hakim ayrıca, örf ve âdet hukukunda uygulanacak

²¹ **OKTAY**, İÜHF M C. LV(1996), s. 264; **MURATOĞULLARI**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi 2013, C.9, S.33, s. 57.

²² **EREN, F.:** Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Ankara 2014, sh. 22-23.

²³ **EREN**, Özel Hükümler, s. 33-34.

²⁴ **ONGAN**, s.39; **ÖZEL**, s.113; **BAŞLAR**, s. 92; **ÜNAL**, s.158.

²⁵ BGE, 133 II, s. 364; BGE, 96 II s. 154.

²⁶ **EREN**, Özel Hükümler, s. 19.

²⁷ **STEİGER, W.** zur Beendigung des Lizenzvertrages nach schweizerischem Recht, sic' 1999, s. 4

bir hüküm varsa onu da bu sözleşmelere uygular. Örf ve âdet hukukunda, bir hüküm bulamazsa, iş hayatında yoğun bir şekilde yapılmış olduklarından tipikleşmiş sui generis marka lisans sözleşmelerine kendisi kanun koyucu olsaydı, nasıl bir kural koyacak idiyse öyle kural koyar ve bunu uygular²⁸.

Bu vesile ile belirtelim ki, *Gürzumar*'a göre bu sözleşmelere iyiniyet kuralları ve işlerde yaygın teamüller yanında hakimın hukuk yaratması ve kıyas yöntemi uygulanacak olup bu yaklaşım tarzının karma sözleşmeler için de geçerli olduğunun kabul edilmesi halinde kendine özgü sözleşmelerle karma sözleşmeler arasındaki ayırım suni bir ayırımdan öteye geçemeyecektir²⁹.

III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİNİN ÖZELLİKLERİ

Özel Hukuk sistemimizde, sözleşmeler, icabın ve kabulün yapılması ile yani tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarında bulunması ile kurulabilirler. Hukuk sistemimiz real-rızai sözleşme ayırımında real sözleşmelere ancak istisnai bir yer tanımıştır. Marka lisans sözleşmesi, rızaya dayalı bir sözleşmedir. Dolayısıyla, sözleşmenin geçerli olarak kurulabilmesinin ön koşulu, sözleşme taraflarının karşılıklı ve birbirine uygun iradelerinin mevcut olmasıdır.

Marka lisans sözleşmesi, hukukî niteliği itibariyle sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşmedir. Sözleşmenin tarafları, karşılıklı edimlerini bir kez ifa ederek tüketemezler; başka bir anlatımla lisans alanın edimdeki menfaati belirli bir zamanda tükenmez. Lisans sözleşmesi varlığını devam ettirdiği müddetçe tarafların hak ve yükümlülükleri de devam etmektedir³⁰.

Lisans sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurması, doğal olarak sözleşmenin tarafları arasında özel bir güven ilişkisinin varlığını gerekli kılar. Lisans sözleşmesinin sürekli bir borç ilişkisi kurması, sözleşmenin taraflarca sona erdirilebilmesi bakımından da önemli bir sonuç doğurmaktadır. Şöyle ki, olağanüstü nedenlerin ortaya çıkması halinde haklı sebebe dayanılarak feshedilebilir³¹.

Marka lisans sözleşmesinde lisans verenin asli borcu lisans alanın markayı sözleşme şartları çerçevesinde kullanmasını sağlamaktır. Başka bir anlatımla bu yükümlülük lisans verenin, lisans alanın markayı kullanmasına itiraz etmemesi

²⁸ *EREN*, Özel Hükümler, s. 35.

²⁹ *GÜRZUMAR*, s. 20 dñn. 126.

³⁰ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.66; *AYDINCIK*, s. 74.

³¹ *AYDINCIK*, s. 74.

olarak da açıklanabilir. Bu vesile ile belirtelim ki, marka lisansı sözleşmesi ile marka hakkını kullanma yetkisi devredilmekte; markadan doğan haklar kısmen veya tamamen devredilmemektedir³². Bu sözleşme ile lisans alan da, bunun karşılığında genellikle dönemsel olmak üzere bir bedel ödeme borcu altına girmektedir. İşte sözleşmenin taraflarının karşılıklı edimleri göz önüne alındığında, lisans sözleşmesinin, tam iki tarafa borç yükleyen “sinallagmatik” (karşılıklı) ve ivazlı bir sözleşme niteliğini taşıdığı söylenebilecektir.

Bu vesile ile belirtmek gerekirse, lisans alan ile lisans verenin aralarında yapacakları lisans sözleşmesinde açıkça belirtilmiş olması koşuluyla, karşı edim olarak para veya herhangi bir edim talep etmeden de sözleşme yapabilirler. Bu durumda “serbest lisans”tan veya “bedelsiz lisans”tan söz edilmektedir³³. Lisans sözleşmesinin ivazsız olması, onun tek taraflı hukukî bir işlem olduğu anlamına gelmez. Marka lisans sözleşmesi ivazsızsa, bu takdirde tek taraflı borç yükleyen bir sözleşme söz konusu olacaktır³⁴.

Marka lisans sözleşmesinin borçlandırıcı bir işlem mi yoksa tasarruf işlemi mi olduğu konusu da doktrinde tartışmalıdır. *Tekinalp*'e göre, marka lisans sözleşmesinde lisans verenin asli borcu, markayı lisans alana kullandırmak olup, bu kullandırma izni de tasarrufi nitelik taşımaktadır³⁵. Bu görüşe itibar edilmemelidir. Zira, lisans işleminin tasarruf işlemi olduğu kabul edilirse hak malvarlığından çıkacağından, sadece bir defa yapılabilmesi mümkün olacaktır. Oysa, inhisari nitelikte olmayan marka lisans sözleşmeleriyle markanın kullanım hakkının devri müteaddit kereler olabilmektedir³⁶. Doktrinde bizim de katıldığımız hâkim görüşe göre; marka lisans sözleşmesinde, marka hakkının devri değil, bu hakkı kullanma yetkisinin verilmesi söz konusu olduğu için, marka lisans sözleşmesi borçlandırıcı işlem niteliğindedir³⁷.

³² **OKTAY ÖZDEMİR, S.:** “Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan, İstanbul 2004, s. 592.

³³ *Yüksel*’ e göre, lisans bedeli ödeneceğine ilişkin açık bir kayıt yer almamışsa veya bedel kararlaştırılmamışsa; serbest lisanstan hareket edilmemeli; tarafların zımni olarak bir bedel üzerinde anlaşığı kabul edilmelidir. Bkz.: **YÜKSEL**, s.98.

³⁴ **ARBEBEK**, s. 81.

³⁵ **TEKİNALP**, “Fikri Mülkiyet”, s. 470

³⁶ **BAŞLAR, Y.**, Terazi Hukuk Dergisi, Y.3, S.20, Nisan 2008, s. 81

³⁷ **ÖZEL**, s.98; **OKTAY ÖZDEMİR**, s.65; **BAŞARAN**, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.70, Haziran 2012, s. 50.

IV. MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİNİN KONUSU

Her lisans sözleşmesinin özü, gayri maddi bir malın kullanılmasıdır³⁸. Buna göre, marka, tasarım, patent, faydalı modeller, fikri haklar, know how, ticari ve işletme sırları, tescil edilmemiş buluşlar, tescil edilmiş ve edilmemiş işletme işaretleri lisans sözleşmesinin konusunu oluşturmaktadır³⁹. Şu halde, marka lisans sözleşmelerinin konusu da markadır. Lisans alanın kullanım hakkı, 556 sayılı KHK'nın 20. Maddesinde de hükme bağlandığı üzere, tescilli bir markanın, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı veya tamamı için söz konusu olacaktır⁴⁰.

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin "markanın içereceği işaretler" başlığıyla düzenlenen 5/I maddesine göre; marka, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işarettir.

Bu maddeden de anlaşıldığı üzere, marka olarak kullanılacak işaret, bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğerlerinden ayırt etmelidir. Ayırt etmeyi sağlamak koşuluyla her türlü kişi adları, sözcükler, şekiller, resimler, logolar, harfler, sayılar, malların veya ambalajların biçimi, üç boyutlu şekiller, renkler, kokular marka olarak alınabilir⁴¹.

Marka olarak kullanılacak işaretin, bir işletmenin mal ya da hizmetlerini diğerlerinkinden ayırt etme gücünün bulunması gerekir. Bir markanın bir kişi tarafından seçilmesi sonucunda, bu kişi bu markanın ilgili mal veya hizmette kullanılması konusunda bir inhisari hakka sahip olduğundan bir mal veya hizmet üzerinde kullanılmak üzere seçilecek olan marka, o mal ve hizmetlerde kullanılmak üzere seçilen diğer markalardan farklı olmalı ve bu mal ve hizmetlerin karakteristik özelliklerini de belirtmemelidir⁴². Bir marka zayıf olmakla beraber, "ayırt etme gücünden" yoksun olmayabilir. Buradaki önemli özellik, markanın ayırt etme fonksiyonunu yerine getirip getiremediğidir. Bir marka, zayıf olmakla birlikte,

³⁸ *AYİTER, N* : Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1981, s. 211.

³⁹ *HUGENİN, C.*: Obligationenrecht Allgemeiner Teil und Besonderer Teil, Zürich 2012, Nr. 3790.

⁴⁰ *BOSO*, s. 863.

⁴¹ *YASAMAN, H.*, Marka Hakkının Niteliği ve Tanınmış Markalar Hakkında, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, İstanbul 2004, s.153.

⁴² *YASAMAN, H./ALTAY, S. A./AYOĞLU, T./YUSUFOĞLU, F./YÜKSEL, S.*: Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I, İstanbul 2004, s.18.

zamanla ayırt edici karakter kazanabilir. Başlangıçtan itibaren ayırt edici olan da sonradan kazanan da KHK' de tescili sağlayıcı ya da terkinin önleyici etkiye sahiptir. KHK'nın 5. maddesi, marka olarak kullanılacak işaretin, ayırt edici olmasının yanı sıra, çizimle görüntülenebilmesi veya benzer biçimde ifade edilebilmesi, ayrıca baskı yoluyla yayınlanabilmesi ve çoğaltılabilmesi koşulunu da getirmiştir. Kanun koyucu, çizim dışında ifade edilebilen veya görüntülenebilen işaretlerin de marka olabileceğini işaret etmek maksadıyla yasaya "benzer biçimde ifade edilebilen" ibaresini koymuştur. Dolayısıyla, esin tanımlanarak, müziğin notalara dökülerek, kokuların formüle edilerek ve üç boyutlu işaretlerin iki boyutlu çizimlerinin hazırlanması ile bunların marka olarak tescili mümkün olabilmektedir⁴³.

Belirtmek gerekirse, bütün markalar marka lisans sözleşmelerinin konusunu oluşturmaz. Şöyle ki, 556 sayılı KHK'nın 60. Maddesine göre; "*Garanti markasının veya ortak markanın devri veya bir ortak markada lisans verilmesi, Marka Siciline kayıt halinde geçerlidir.*" Şu halde, ortak markanın, marka siciline tescil edilmesi kaydıyla lisans sözleşmesine konu oluşturması mümkün olmakla birlikte; garanti markasının, teknik yönetmelikte gösterilen özellik ve niteliklere uygun olarak mal üreten veya hizmet sunan herkes tarafından kullanılabilir olması nedeniyle, lisans sözleşmesine konu oluşturması mümkün değildir⁴⁴.

Marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve telif hakkı gibi fikri ve sınai mülkiyet alanına giren haklar hukuk düzenimizde yasal düzenlemeler tarafından korunarak mutlak hak kategorisinde değerlendirilmiştir⁴⁵. Şu halde, sınai mülkiyet haklarından biri olan marka hakkı da mutlak bir haktır. Doktrinde, marka hakkı, haklı olarak, maddi bir mevcudiyeti olmadığından, üzerine konulduğu ve böylelikle somutlaştığı maldan ayrı bir ekonomik değere sahip bulunduğu, gayri maddi bir malvarlığı unsuru olarak değerlendirilmektedir⁴⁶.

⁴³ **TAYLAN, E.:** Marka Hakkının Kullanımıyla Paralel İthalatın Önlenmesi, Ankara 2001, s.31-32.

⁴⁴ **ARKAN, S.:** Marka Hukuku, C.I, Ankara 1997, s. 48.

⁴⁵ **ÖZEL,** s.80.

⁴⁶ **TEKİNALP,** s. 381; **ARKAN,** C. II", s.175.

V. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Marka lisans sözleşmesinin sui generis nitelikte olması nedeniyle sözleşme ile ilgili boşluk olması halinde hangi hükümlere başvurulacağıın tespiti için marka lisans sözleşmesinin benzerlik gösterdiği sözleşmelerle karşılaştırmasının yapılması, benzerlik ve farklılık arz eden unsurların tespiti gerekir.

A. Adi Kira-Hasılat Kirası Sözleşmesi

TBK'nun, 299. maddesine göre, adi kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.

Marka lisans sözleşmesi ile adi kira sözleşmesi bir şeyin bir başkasına kullandırılması ve sürekli borç ilişkisi doğurması yönüyle birbirlerine benzerlik gösterse de, özellikle marka lisans sözleşmesini adi kira sözleşmesinden ayıran en önemli fark, adi kira sözleşmesinin konusunu maddi varlığı olan taşınır veya taşınmaz eşya oluşturmasına karşılık, marka lisans sözleşmesinde maddi varlığı olan bir şeyin başkasına kullandırılmasının söz konusu olmamasıdır⁴⁷.

Ayrıca, lisans sözleşmesinin, kural olarak ivazlı bir sözleşme olmasına rağmen, ivazsız olarak kurulması da mümkündür. Daha açık bir anlatımla, adi kira sözleşmesinde ücret, TBK. m. 299'a göre sözleşmenin esaslı unsurlarından olduğundan sözleşmede mutlaka belirtilmesi zorunlu olmasına karşılık, marka lisans sözleşmesinde marka bedel talep edilmeksizin de kullandırılabilir⁴⁸.

Marka lisans sözleşmesiyle benzerlik kurulan diğer bir sözleşme türü de hasılat kirası sözleşmesidir.

Hasılat kirası sözleşmesi TBK'nın 357. Maddesine göre, *kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.*

⁴⁷ ÖZEL, s. 118.

⁴⁸ ARKAN, C.II, s. 199.

Lisans sözleşmelerinin en çok benzetildiği sözleşme türü budur⁴⁹. Gerçekten de aynen lisans sözleşmelerinde olduğu gibi, hasılat kirası sözleşmelerinde de bir malın yanı sıra bir hakkın kullanımının da başka bir kişiye devri söz konusudur.

Her iki sözleşmede bu açıdan benzer yön bulunsa da hasılat kirasında belirtilen hak, lisans sözleşmesine konu olan türden gayri maddi bir hak olarak değerlendirilemez. Ayrıca, lisans hakkının birden fazla kişiye tanınabildiği basit lisansta marka sahibi de markayı kullanma hakkına sahipken hasılat kirası ve adi kira sözleşmesinde kiralayanın kira konusunu kullanma hakkı bulunmamaktadır.

Şu halde, adi kira, hasılat kirası ve marka lisans sözleşmeleri açısından benzerlikler bulunmasına rağmen, sözleşmeler arasında yukarıda zikredilen farklılıklardan dolayı, adi kira ve hasılat kirasına ilişkin hükümler sözleşmede boşluk bulunduğu ve tarafların çıkarları elverdiği durumlarda kıyasen marka lisansı sözleşmesine uygulanabilecektir⁵⁰.

B. Satım Sözleşmesi

Satım sözleşmesinde sözleşme konusu üçüncü bir kişiye devredilmekte, yani bir bedel karşılığı satım konusu şey üzerindeki bütün haklar karşı tarafa nakledilmektedir. Buna karşın lisans sözleşmesinde herhangi bir şeyin kendisinin değil kullanım hakkının devredilmesinden bahsedilir.

Doktrinde, inhisari lisans sözleşmesinde, lisans veren markayı kullanma hakkını saklı tutmamış ise, marka sahibi markasını kendisi kullanamayacak ve lisans alan da markayı devir almış gibi geniş bir tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Bu durumda inhisari lisans sözleşmesi ile satım sözleşmesi arasında benzerlik kurularak, satım sözleşmesine ilişkin hükümlerin marka sözleşmesine kıyasen uygulanabileceği belirtilmektedir⁵¹. Özellikle, satım sözleşmesine ilişkin ayba ve zapta karşı tekeffül hükümlerinin mahiyetine uygun olduğu oranda ve kıyasen marka lisansı sözleşmesine uygulanabileceği ileri sürülmektedir⁵².

Ancak, satım sözleşmesinde mülkiyetin tamamen karşı tarafa geçirilmesi amaçlandığından ve marka lisans sözleşmelerinde markanın özü marka sahibinde

⁴⁹ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 55-56; *BOSO*, s. 861.

⁵⁰ *WERNER*, sic! 1999, s. 5; *ARKAN*, C.2, s. 191; *ÖZEL*, s. 119 ve sh. 121-122; *ORTAN*, s. 24-25; *YASAMAN/ALTAY*, s. 742.

⁵¹ *YASAMAN/ALTAY*, s. 743; *OKTAY ÖZDEMİR*, s.57.

⁵² *ÜNAL*, s. 162; *YASAMAN/ALTAY*, s. 743.

kaldığından sadece kullanma ve yararlanma hakkı devredildiğinden inhisari lisans sözleşmesi akdedilse bile marka üzerinde marka sahibinin tasarruf hakkı bulunduğu her hal lisans sözleşmesinin satım sözleşmesi olarak değerlendirilmesine engeldir⁵³.

Ayrıca, lisans sözleşmeleri sürekli borç doğurucu niteliği haiz olduğundan lisans alan lisans hakkını sözleşme devam ettiği müddetçe kullanmaya devam edecektir. Ancak satım sözleşmesinde tarafların bu nitelikte uzun zamana yayılacak türde bir ilişkileri bulunmadığından bu yönüyle de marka lisans sözleşmesinden ayrılmaktadır.

Keza, satım sözleşmesinde lisans sözleşmesinin temelinde yer alan karşı tarafa güven ilkesi etkin bir rol oynamaz; bu ilke yalnızca MK m. 2 anlamında söz konusu olabilir⁵⁴.

C. Adi Ortaklık Sözleşmesi

TBK md. 620 uyarınca adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.

Adi ortaklık sözleşmesinde; iki veya daha fazla kişinin ortak amacını gerçekleştirmek için bir araya gelmesi, ve bu amacın gerçekleşmesi için aktif işbirliği, birlikte hareket etme yükümlülüğü ana unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşılık, marka lisans sözleşmesinde, adi şirkette olduğu gibi ortak bir amacın varlığı ve ortak bir amaca ulaşmak için birlikte hareket etme yükümlülüğü söz konusu değildir⁵⁵. Ayrıca, veren ve lisans alanın amaçları birbirinden farklı olup ortak bir kazanç da bulunmamakta ve kazancı paylaşma amacı bulunmamaktadır. Keza, adi ortaklıkta ortakların menfaati aynı yönde iken marka lisans sözleşmesinde zıt menfaatler söz konusudur.

Bununla birlikte, doktrin ve yargı kararlarında, marka sahibinin kullanma hakkını saklı tuttuğu inhisari lisans sözleşmelerinde veya basit lisans sözleşmelerinde, tarafların ortak bir amacı gerçekleştirmek için birlikte hareket etmesi halinde, adi şirkete ilişkin hükümlerin mahiyetine uygun düştüğü oranda

⁵³ *ORTAN*, s. 26.

⁵⁴ *ORTAN*, s. 26, *ÖZEL*, s. 122.

⁵⁵ *GITTER, W.*: *Gebrauchsuberlassungsverträge*, Tübingen 1988, s.397; *ÖZEL*, s. 123; *BOSO*, s. 861.

marka lisans sözleşmesine kıyasen uygulanmasının gündeme geleceği ileri sürülmektedir⁵⁶.

Belirtmek gerekirse, marka lisans sözleşmesinin adi ortaklık olarak nitelendirilememesi tarafların hiçbir zaman ortaklık kuramayacağı anlamına gelmemektedir. Lisans sözleşmesinin tarafları da bir araya gelerek ortak bir amacı gerçekleştirmek ve marka üzerindeki hakkı birlikte kullanmak üzere adi şirket sözleşmesi akdedebilirler⁵⁷. Bu durumda, adi şirket hükümleri taraflar arasında doğrudan doğruya uygulama alanı bulacaktır.

E. İntifa Sözleşmesi

İntifa hakkı, TMK md. 794 hükmü uyarınca, taşınırlar, taşınmazlar, haklar ve bir malvarlığı üzerinde tesis edilebilen, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi veren irtifak haklarındanır.

Marka lisansı sözleşmesi de, kullanma ve yararlanma hakkı sağlaması yönüyle, intifa sözleşmesiyle benzerlik arz etmektedir⁵⁸. Ancak intifa hakkı bir aynı hakken lisans sözleşmesinden doğan hak sözleşmeden doğan bir alacak hakkıdır⁵⁹. Belirtelim ki, inhisari lisans sözleşmelerinde özellikle lisans verenin kullanma hakkının saklı tutulmadığı durumlarda lisans alanın durumu intifa hakkı sahibinin durumuna çok yaklaşmaktadır. Bununla birlikte, aynı şey üzerinde birbirinden bağımsız olarak birden fazla kişinin aynı anda intifa hakkı sahibi olması mümkün olmadığından, basit lisans sözleşmelerinde ve marka sahibinin kullanma hakkını saklı tuttuğu durumlarda da lisans hakkı birden fazla kişi tarafından aynı anda kullanıldığından, lisans sözleşmesi ile intifa sözleşmesi arasında benzerlik söz konusu olmayacaktır.⁶⁰

⁵⁶ *GITTER, W.*, s.397; *YASAMAN/ALTAY*, s.743; *OKTAY ÖZDEMİR*, s.60;BGH, GRUR 1959, s. 125; BGH, GRUR 1958, s. 136.

⁵⁷ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.60.

⁵⁸ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.60.

⁵⁹ *BÜHLER, G.*: Markenschutzgesetz, Bern 2009, MSchG Art 18 Nr. 14; *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 60, *BOSO*, s. 862

⁶⁰ *AYDINCIK*, s. 92.

VI. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

Marka lisans sözleşmeleri, çeşitli ayrıma tabi tutulmaktadır. Şüphesiz, lisans türleri arasında en temel ayırım basit lisans ve inhisari lisansta kendini göstermektedir.

Marka lisans sözleşmeleri, lisanstan doğan hakkın içeriğine göre marka lisans sözleşmeleri, lisans alan kişinin niteliğine göre marka lisans sözleşmeleri, kaynağına göre marka lisans sözleşmeleri, kullanım sahasına göre marka lisans sözleşmeleri, gibi bir çok sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Aşağıda bu ayrımlar üzerinde durulacaktır.

A. Lisanstan Doğan Hakkın İçeriğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Marka lisans sözleşmeleri, sözleşmeden doğan hakkın içeriğine göre inhisari lisans ve inhisari olmayan lisans (basit lisans) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Nitekim, 556 s. KHK m. 21/I'de de bu ayırmadan hareket edilmiştir: "Lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebilir".

1. İnhisari Marka Lisans Sözleşmesi

556 sayılı KHK'nin "Lisans şartları" başlıklı 21. Maddesinin 3'üncü fıkrasına göre, "inhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamaz". Şu halde, inhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremeyecek ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamayacaktır.

556 sayılı KHK'nin md. 21/II uyarınca, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans, inhisari lisans olarak kabul edilemez. Buna göre, marka lisansı sözleşmesinin inhisari lisans sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi için lisansın inhisari nitelikte olduğunun sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi halde lisans sözleşmesi basit lisans sözleşmesi olarak kabul edilecektir.

Ancak, taraflar yapılan sözleşmeyi inhisari lisans sözleşmesi olarak isimlendirmesine rağmen, lisans sözleşmesinde lisans verenin başka kişilere de lisans verebileceğinin öngörülmüş olması halinde, basit bir lisans sözleşmesinin bulunduğu

kabul edilmelidir. Bu halde, sözleşmenin hükümlerine göre lisans veren sözleşmede belirlenen kimseye lisans verebilecek, ancak diğer kimselere lisans vermesi halinde sözleşmeye aykırılıktan sorumlu tutulabilecektir⁶¹.

556 sayılı KHK md.21/V'e göre, inhisari lisans alan, markanın koruma süresi içinde, markanın kullanımına ilişkin her türlü tasarrufta bulunabilecektir.

Bir diğer nokta ise, 556 sayılı KHK md. 21/IV' de düzenlendiği üzere, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa lisans sahipleri, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemeyecek veya alt lisans veremeyecektir. Kaldı ki, lisans alanın bu hakkını başkasına tanınması diğer bir deyişle alt lisans vermesi inhisari lisansın niteliği ile bağdaşmayacaktır.

İnhisari lisans belirli bir bölge için verilebilir⁶². Bu durumda lisans alan sadece o bölgede lisans hakkına sahip olacaktır. Bunun bir sonucu olarak lisans veren başka bir bölgede bir üçüncü kişiye lisans hakkı tanıyabilecektir ve bu durum inhisari lisans sözleşmesine aykırılık teşkil etmeyecektir. Ancak, Lisans belirli bir bölge için verilmek isteniyorsa bu hususa sözleşmede açıkça yer verilmesi gerekmektedir. Sözleşmede belirli bir bölge yer almamışsa ya da sözleşmeden belirli bir bölge için verildiği anlaşılamiyorsa lisansın tüm Türkiye için verildiği kabul edilecektir⁶³.

Lisans sözleşmesi kısmi lisans şeklinde de kurulabileceği için belirli bir bölgede markanın tescil edildiği mal ve hizmetlerin sadece belirli bir kısmı için lisans sözleşmesi akdedilebilecektir.⁶⁴ Böyle bir durumda lisansın verildiği bölge ya da mal veya hizmetler dışındaki bölge ya da mal veya hizmetler için diğer kişilere de inhisari veya inhisari olmayan lisans hakkı tanınabilmektedir⁶⁵.

556 sayılı KHK md.21/VI'ya göre aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, inhisari lisansa sahip olan kişi, üçüncü bir kişi tarafından marka sahibinin markadan doğan haklarına, tecavüz edilmesi durumunda, marka sahibinin 556 s. KHK uyarınca açabileceği davaları, kendi adına açabilir. İnhisari lisans alanın doğrudan doğruya dava açma hakkının varlığı marka sahibinin dava açma hakkını ortadan kaldırmaz. Marka sahibi mutlak hakkına dayanarak her zaman dava açabilecektir.

⁶¹ *ONGAN*, s. 54.

⁶² *LANGE*, § 4 Nr. 2090.

⁶³ *ARKAN*, C.2, s. 194.

⁶⁴ *BAŞLAR*, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 41.

⁶⁵ *ÜNAL*, s. 165; *OKTAY ÖZDEMİR*, s.12.

2. İnhisari Olmayan (Basit) Marka Lisans Sözleşmesi

İnhisari olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verebilecektir (556 S. KHK m. 21/II, c.2). Bu hüküm, basit lisans sözleşmelerinin tam bir borçlar hukuku etkisi doğurduğunu göstermektedir⁶⁶. İşte bu yüzden ki, marka tecavüzüne karşı dava açma hakkı bazı şartlara tabi tutulmuştur (556 S. KHK m. 21/VII)⁶⁷.

556 sayılı KHK'nın md. 21/II uyarınca, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans inhisari lisans değildir. Şu halde, 556 s. KHK uyarınca,, taraflarca aksine bir düzenleme yapılmadığı durumlarda lisansın karine olarak inhisari olmayan lisans olduğu kabul edilmesi gerekecektir.

556 sayılı KHK md.21/IV'de vurgulandığı üzere, inhisari lisansta olduğu üzere basit lisans sahibi de aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemeyecek veya alt lisans veremeyecektir.

Markanın basit lisans yoluyla birden fazla kişi tarafından kullanılması, aynı markayı taşımasına rağmen farklı kalitede malların üretilerek piyasaya sunulması sonucunu doğuracağından basit lisans alan 556 sayılı KHK'nin 21. maddesinin 7. Fıkrasında marka sahibinin talimatlarıyla uygunluk içinde, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri alacağı hükmüne yer verilmiştir⁶⁸. Lisans alanın da sözleşme ile belirlenen bu yükümlülükler uyma zorunluluğu bulunmakta olup, bu yükümlülükler uyulmaması durumunda, 556 sayılı KHK md. 21/IX uyarınca, tescilli bir markadan doğan haklar, lisans alana karşı dava yoluyla ileri sürülebilecektir⁶⁹.

⁶⁶ *LANGE*, § 4 Nr. 2091.

⁶⁷ Yarg. 11. HD., 1.2.2002 tarih ve E. 2002/553-K. K. 2002/753: "556 sayılı KHK'nin 21. maddesi sadece inhisari lisansa sahip olanların marka sahibinin markadan doğan haklarına tecavüz edilmesi halinde bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca marka sahibinin açacağı davaları kendi adına açabileceği, basit veya adi lisans diye de anılan inhisari olmayan lisans sahiplerinin kural olarak böyle bir hakka sahip olmadığı, ancak basit lisans sahiplerinin de marka sahibine noter kanalıyla yapacağı bir bildirimden sonra marka sahibinin 3 ay içerisinde dava açmaması halinde bu bildirim de ekleyerek kendi adına dava açabileceğini ve lisans sözleşmelerinde, bu Kanun Hükmünde Kararnameye aykırı hükümlerin bulunamayacağı ve bulunduğu takdirde geçersiz olduğu hükmüne bağlanmıştır" (www.kazanci.com).

⁶⁸ *ARKAN*, C.II, s.195; *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 145; *ÜNAL*, s.167.

⁶⁹ *ÜNAL*, s. 167.

B. Lisans Alan Kişinin Niteliğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Marka lisans sözleşmesi, lisans alanın kişinin niteliğine göre, kişisel lisans ve işletme lisansı sözleşmesi olmak üzere ikili bir tasnife tâbi tutulmaktadır

1. Kişisel Lisans Sözleşmesi

Kişisel lisans, lisans alanın kişiliğine sıkı sıkıya bağlı olan bir lisans türüdür. İşletmede gerçekleşen bir değişiklik lisansı etkilemez, yani işletme devredilmiş olsa bile lisans alan lisans sahibi olarak kalır.⁷⁰ Keza, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir lisans türü olduğundan sözleşme ile veya miras yoluyla üçüncü bir kişiye intikali de mümkün değildir⁷¹.

2. İşletmeye Bağlı Marka Lisansı Sözleşmesi

İşletme lisansı, lisans alanın kişiliğinin önemli olmadığı ve belli bir işletmede üretilen mal veya hizmet için verilen bir lisans türüdür. Lisans alan kişinin kişiliği önemli olmadığından lisans alanın ölmesi ya da işletmeden ayrılması durumunda da sözleşme devam edecektir⁷².

C. Tarafların İradesi Açısından Marka Lisans Sözleşmeleri

Tarafların iradeleri açısından patent lisansı sözleşmeleri, sözleşmeden doğan lisans (isteğe bağlı)-zorunlu lisans olarak ikiye ayrılır.

1. Sözleşmesel Lisans (İsteğe Bağlı Marka Lisans Sözleşmeleri)

Lisans veren, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, üzerinde inhisari nitelikte hakka sahip olduğu markanın kullanımını, o markadan yararlanmak isteyen kişilere kullanılması için vermede serbestiye sahiptir. Sözleşmesel lisans (isteğe

⁷⁰ *ÖZEL*, s. 51.

⁷¹ *ORTAN*, s. 143.

⁷² *BAŞLAR*, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 45.

bağlı), marka, patent sahibinin inhisari olan marka üzerindeki hakkının kullanılmasına sözleşme ile izin verdiği lisans çeşididir⁷³.

2. Zorunlu Marka Lisans Sözleşmesi

Sözleşme özgürlüğü ilkesinin istisnalarından birisi de *zorunlu lisans* olup, lisans alanın kanundan kaynaklanan yetki ile karşı tarafı lisans sözleşmesi yapmaya zorlama imkânına sahip kılan lisans olarak tanımlanmaktadır⁷⁴.

TRIPS m. 8/2'de hak sahiplerinin fikri mülkiyet haklarını kötüye kullanmasını önlemek veya ticareti makul olmayan biçimde sınırlandıran veya uluslararası teknoloji transferini olumsuz yönde etkileyen uygulamalara başvurulmasını önlemek için uygun önlemler alınmasının mümkün olduğu yönde bir ilke kararı benimsenmiştir. TRIPS m. 31/b'de belli koşullarda ve belli bir prosedüre uyularak zorunlu lisansa karar vermede üye ülkelerin yetkili olduğu belirtilmiştir. TRIPS m. 31/k'da ise rekabete aykırı durumların ortadan kaldırılması amacı söz konusu ise aynı maddenin (b) bendindeki koşulları ve prosedürü yerine getirmeden ve (f) bendindeki "yurt içi pazarına arz" ile bağlı kalmaksızın zorunlu lisansın kabul edileceği açıkça öngörülmüştür⁷⁵.

Türk Hukukunda zorunlu lisans, 556 sayılı KHK'da değil; 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK'de (m. 99 vd.) ve 15.01.2004 tarih ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'da (m. 19 vd) düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden sonra da, zorunlu lisans hükme bağlanmıştır.

Yargıtay 17 Şubat 1998 tarihli kararına konu olayda, davacı Türk şirketi, 1983 yılında davalı Avusturyalı şirket adına plastik tespit elemanı için alman patentin Türkiye'de kullanılmadığını ve kendine de imalat için lisans vermemesinden dolayı zorunlu lisans talebiyle mahkemeye başvurmuştur. Davalının 3 yıl içinde buluşu ile ilgili Türkiye'de üretim yapmaması ve davacıya lisans vermeye yanaşmaması ve ilgili malın imal edilememesi nedeniyle sürekli ithalât ve döviz kaybı olması

⁷³; **OKTAY ÖZDEMİR**, s.15. İngiliz Hukukunda Sözleşmesel Lisans bir izin ya da muafiyet olarak kabul edilmekte olup bazen 1889 tarihli Cotton L.J. in Heap v. Hartley kararında tanımlandığı üzere "patent sebebiyle dava edilmeme hakkı" olarak tanımlanır (bkz. ONGAN, s. 57).

⁷⁴ **OKTAY ÖZDEMİR**, s.16.

⁷⁵ **PINAR, H.:** Uluslararası Rekabette Fikri Hakların Önemi ve Türkiye, İstanbul Ticaret Odası yayımları, yayın No: 22, İstanbul 2004, sh. 21.

durumunda zorunlu lisans koşullarının oluştuğu görüşü kabul edilerek davacının talepleri ilk derece mahkemesi ve Yargıtay tarafından kabul edilmiştir⁷⁶.

556 sayılı KHK'de ise zorunlu lisansa ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

D. Kullanım Sahasına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Kullanım sahalarına göre marka lisans sözleşmeleri sınıflandırıldığında üretim ve satış lisansı ile kullanma lisansı karşımıza çıkmaktadır.

1. Kullanma Lisansı

Bu tür lisansın düzenlendiği durumlarda lisans alan kullanma lisansı ile lisans konusunu kullanacak; ancak satış ya da üretim yapamayacaktır⁷⁷. Lisans alana sadece lisans alanın sunduğu hizmetleri ayırt etmek için kullandığı lisans konusu markadan yararlanma hakkı verilmektedir⁷⁸.

2. Üretim Lisansı

Bu tür lisanslarda lisans alana sadece lisans konusu malı üretim hakkı tanınmıştır. Buna karşılık, ürettiği ürünleri kullanma veya satışa sunma hakkı tanınmamıştır⁷⁹. Bu durum, aynı zamanda hizmet markaları söz konusu olduğunda lisans alanın bir malı, hizmetin parçası olarak tüketiciye sunduğu durumlar açısından da geçerlidir⁸⁰. Lisans veren ise, lisans alan tarafından üretilen malları kendisi veya kendisinin belirleyeceği üçüncü bir kişi vasıtasıyla satın almak zorundadır⁸¹.

3. Satış Lisansı

Lisans alanın malları doğrudan doğruya lisans verenin veya üretimi yapan üçüncü kişinin stokundan alarak lisans verenin markası altında piyasaya sürmesi satış

⁷⁶ Bkz. *PINAR*, s. 21.

⁷⁷ *GÜRZUMAR*, s. 94.

⁷⁸ *GÜRZUMAR*, s. 94.

⁷⁹ *ONGAN*, s. 56.

⁸⁰ *ÖZEL*, s. 48.

⁸¹ *ORTAN*, s. 135.

lisansı olarak adlandırılır. Başka bir anlatımla, satış lisansında lisans alana, lisans veren veya onun belirlediği üçüncü bir kişi tarafından sağlanan mallar üzerine lisans verene ait markayı koyarak piyasaya sürme veya bu amaçla elinde bulundurma hakkı verilmektedir⁸²; buna karşılık üretim yetkisi verilmemektedir.

Satış lisansı dış alım ya da dış satıma ilişkin olabilir. Bu takdirde dış alım (ithal) ya da dış satım (ihraç) şeklinde lisansın özel türleri karşımıza çıkacaktır⁸³.

Lisans alanın, marka sahibinden veya marka sahibinin belirlediği üçüncü kişiden alınıp kendi mülkiyetine geçirmesi ve sonra piyasaya mülkiyet hakkına dayanarak sürmesi halinde lisans sözleşmesinin varlığından söz edilmeyecektir⁸⁴. Zira, markalı malların piyasaya sürülmesi ile 556 S. KHK md.13/I gereği marka hakkı tüketilmiş olacaktır⁸⁵.

E. Süre ve Yöre ile Sınırlı Oluşuna Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Belirli bir yöre ve belirli bir süre ile sınırlı olarak marka lisans sözleşmelerinin yapılması mümkündür.

1. Yöre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi

Lisans veren tarafından, lisans, belirli bir bölge ile sınırlı olarak verilebilir. Belirli bir bölge ile sınırlı marka lisans sözleşmelerinde lisans alan lisans konusu markayı ancak lisans sözleşmesinde belirtilen coğrafi alan içinde kullanabilecektir. Sınırlandırılan yörenin veya bölgenin dışında lisans alan tarafından lisansın kullanılması halinde ise lisans veren marka üzerindeki mutlak hakkını lisans alana karşı ileri sürebilecektir. Sözleşmede lisansın belirli bir bölge için verildiğine ilişkin bir kayıt yer almıyorsa veya sözleşmeden bu hususa ilişkin bir bilgi anlaşılamiyorsa, lisansın tüm ülke için verildiği kabul edilecektir⁸⁶.

⁸² *ARKAN*, C.2, s.194; *BAŞLAR*, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 43.

⁸³ *ÖZEL*, s. 48.

⁸⁴ *GÜRZUMAR*, s. 94, *ONGAN*, s. 56.

⁸⁵ *GÜRZUMAR*, s.94; *ARKAN*, C.II, s.194.

⁸⁶ *ONGAN*, s. 59; *ARKAN*, C.2, s. 194.

2. Süre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi

Tarafların marka lisans sözleşmesine koyacakları bir hüküm ile sözleşmeyi belirli bir süre ile sınırlandırmaları mümkündür. Lisans sözleşmesinde sürenin belirlenmediği durumlarda lisans sözleşmesinin akıbeti aşağıda incelendiğinden burada tekrar ele alınmayacaktır.⁸⁷.

F. Alt Lisans

Alt lisans, asıl lisanstan kaynaklanan lisans alanın lisans verenle yaptığı sözleşme hükümleri uyarınca kendisine tanınan yetkiler doğrultusunda, bir başka kişiye markayı kullanma izni vermesidir⁸⁸.

556 sayılı KHK md. 21/I uyarınca, aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça, lisans sahipleri alt lisans veremeyecektir. Bu hüküm, alt lisansı engellememekte; alt lisansın verilmesini sözleşmede kararlaştırılmış olması şartına bağlamaktadır.⁸⁹ Şu halde, taraflar lisans sözleşmesinde alt lisans verilebileceğine dair bir kayıt koymuşsa veya sözleşmenin içeriğinden alt lisans verilebileceği anlaşılıyorsa, üçüncü kişilere alt lisans verilebilecektir. Lisans alan, anlaşmaya aykırı olarak alt lisans verecek olursa tazminat sorumluluğu gündeme gelecektir.

Lisans veren, sözleşmede belirtilmesi suretiyle, lisans alana alt lisans verme yetkisi tanımış ise, marka lisansı sözleşmesinin tarafı olan lisans alan alt lisans sözleşmesi bakımından lisans veren konumundadır⁹⁰. Alt lisans alan, sadece sözleşmenin tarafı olan lisans verene karşı talep hakkına sahip olacaktır.

Alt lisans sözleşmesinin kapsamı asıl lisans sözleşmesinin kapsamına bağlıdır⁹¹. Şu halde, lisans veren ve lisans alan, lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesinin kapsamını, içeriğini ve koşullarını belirleme yetkisine sahiptirler. Belirlenen bu kapsam ve koşullarda alt lisans sözleşmesi yapılacak ve sözleşme yürütülmeye devam edecektir. Ancak lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesinin içeriğine ilişkin bir belirlemeye yer verilmemişse, alt lisans sözleşmesinin üst sınırını

⁸⁷ Bkz. Bölüm: IV, II. Sözleşmenin Sona Erme Sebepleri – A. Sürenin Sona Ermesi

⁸⁸ YASAMAN/ALTAY, s.744-745; OKTAY ÖZDEMİR, s.16; ÜNAL, s.168.

⁸⁹ ARKAN, C.2, s. 200; ÖZEL, s. 51.

⁹⁰ YASAMAN/ALTAY, s.744; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.469; ÜNAL, s.170.

⁹¹ INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 49.

ana lisans sözleşmesi oluşturacaktır⁹². Bununla birlikte, alt lisans sözleşmesi ile ana lisans sözleşmesinde tanınandan daha fazla hak tanınmış ise, verilen fazla hak, hem lisans veren hem de üçüncü kişi karşısında geçersiz olacaktır⁹³. Başka bir anlatımla, sınırları aşan hak tanıma halinde, alt lisans alan kendisine tanınan hakların ancak ana lisans sözleşmesinde de yer verilmiş olanlarından yararlanacak ve alt lisans alan kişinin iyiniyetli olması da o kişiye herhangi bir kazanım sağlamayacaktır⁹⁴. Ayrıca alt lisans sözleşmesinin, kaynağı olan ana sözleşmenin hükümlerini ihlal eder nitelikte hükümler de içermemesi gerekmektedir. Alt lisansın lisans sahibi olmayan veya yeterli kapsamda lisans sahibi olmayandan iyiniyetli iktisabı mümkün değildir. Zira, *nemo pşus iuris transfere potest quam ipso habet* ilkesi geçerlidir⁹⁵.

Alt lisans sözleşmesinin kaderi ana lisans sözleşmesinin kaderine bağlı olup, ana lisans sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte alt lisans sözleşmesi de kendiliğinden sona erecek; asıl lisans sözleşmesi geçersiz ise, alt lisans da geçersiz olacaktır⁹⁶.

Tekinalp'e göre, alt lisans ancak basit lisansın olduğu durumlarda söz konusu olacaktır⁹⁷. Yazara göre inhisari lisans sahibinin üçüncü bir şahısla lisans sözleşmesi akdetmesi lisans verenle kurulmuş olan ilişkiden lisans verenin açık veya zımni rızası ile ayrılmasını sağlayan lisansın devri anlamına gelmektedir⁹⁸. Lisansın devrinde, lisans sözleşmesinde lisans alan konumunda olan kişinin yerini lisansı devralan şahıs almaktadır⁹⁹.

⁹² *BÜHLER*, Art. 18 MSchG Nr. 23; *ÖZEL*, s. 52.

⁹³ BGH, GRUR 1988, s. 37; *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 49.

⁹⁴ *ÖZEL*, s.52; *ONGAN*, s.63.

⁹⁵ *HENN, G.*: Patent- und Know-how Lizenzvertrag, 5. Aufl., Heidelberg 2003, s. 83

⁹⁶ *HENN, G.*, s. 83; *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 49; *ÜNAL*, s.169.

⁹⁷ *TEKİNALP*, "Fikri Mülkiyet", s.469.

⁹⁸ Buna karşılık, Alman hukukunda, inhisari lisans sahibi, asıl lisans sahibinin onayına bağlı olmaksızın alt lisans sözleşmesi akdedebilecektir (bkz. *HENN, G.*, s. 85).

⁹⁹ *TEKİNALP*, "Fikri Mülkiyet", s.469.

İKİNCİ BÖLÜM MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, KURULMASI VE GEÇERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

I. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Marka lisans sözleşmesinin tarafları lisans veren ile lisans alandır. Lisans veren ve lisans alan kavramları, asıl lisans sözleşmesi ve alt lisans sözleşmesi ayrımı dikkate alınarak incelenecektir.

A. Lisans Sözleşmesinde Taraflar

1. Lisans Veren

Lisans konusu marka üzerinde hak sahibi olan ve bu hakkın kullanımını devredecek olan gerçek veya tüzel kişidir. Şu halde, lisans veren kural olarak marka sahibidir. Daha açık bir ifade ile, markasını tescil ettiren veya tescil için başvuruda bulunan kişi, lisans veren tarafını oluşturabilecektir¹⁰⁰. Bu hak üzerinde hakkın kullanımını devredebilecek derecede tasarruf yetkisi bulunan diğer kişiler de lisans veren sıfatını taşıyabilir.

Ayrıca, bir lisans sözleşmesinde birden çok lisans verenin bulunması da mümkündür. Bu durumda, sözleşmenin geçerli bir şekilde yapılabilmesi için, marka üzerinde tasarruf yetkisi hak sahiplerinin tamamına ait bulunduğundan, her hak sahibinin açıkça rızasının olması gerekmektedir¹⁰¹.

Lisans veren kişinin gerçekte tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Aksi takdirde, lisans alan iyiniyetli olsa bile herhangi bir hak elde edemeyecektir¹⁰². Bu bağlamda tekraren vurgulamak gerekirse, daha önce inhisari lisans vermiş kişi, kural olarak artık kendisine ait marka üzerinde tasarruf yetkisine sahip değildir. Keza, rehin alacaklısı da lisans verme yetkisine sahip değildir¹⁰³.

Hem lisans veren hem de lisans alanın genel hükümlerde aranan sözleşme ehliyeti ile ilgili şartlara sahip olmaları gerekir.

¹⁰⁰ ÖZEL, s. 57-58.

¹⁰¹ ARKAN, C.I., s. 58.

¹⁰² YÜKSEL, s. 95.

¹⁰³ BÜHLER, Art. 18 MSchG Nr. 22.

Cross Licencede, işletmeler karşılıklı olarak birbirine lisans vermektedir. Dolayısıyla bu nevi sözleşmelerde her iki taraf hem lisans veren hem de lisans alan konumundadır¹⁰⁴.

2. Lisans Alan

Marka lisans sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan lisans alan, lisans verenin markası üzerinde kullanım hakkını elde eden ve bu kullanım hakkı karşılığında da lisans bedeli ödeme borcu altına giren kişidir. Lisans alan da sözleşme ehliyetine sahip herhangi bir gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir. Lisans alan sıfatının iktisabında marka siciline tescil kurucu etkiye sahip değildir.

Marka lisans türlerine göre lisans alan tarafta farklılık söz konusu olabilmektedir. Örneğin, kişiye bağlı lisans sözleşmelerinde, lisans alan bir gerçek kişidir. Bunun yanında, işletmeye bağlı lisans sözleşmelerinde ise, lisans alan işletme tüzel kişiliğidir¹⁰⁵.

Marka lisans sözleşmesinde lisans alan tarafında da birden çok kişi bulunabilir. Lisans alan tarafın birden fazla kişiden oluşması halinde her kişiye ayrı lisans verilmiş olmaz, hepsine birden verilmiş olur.

Tekraren vurgulamak gerekirse, *Cross Licencede*, işletmeler karşılıklı olarak birbirine lisans verdiğinden, bu nevi sözleşmelerde her iki taraf hem lisans veren hem de lisans alan konumundadır.

B. Alt Lisans Sözleşmesinde Taraflar

Ana lisans sözleşmesinde lisans alan konumunda olan kişi alt lisans sözleşmesinde alt lisans veren konumundadır. Alt lisans sözleşmesinin diğer tarafı da lisans alan konumunda olmaktadır¹⁰⁶. Bu kişiler de ana lisans sözleşmesinin tarafları gibi, gerçek kişi veya tüzel kişi, tek kişi veya birden çok kişi olabilir.

Marka lisans sözleşmesinin tarafı olan lisans veren, kural olarak alt lisans sözleşmesinin tarafı değildir. Alt lisansa, asıl marka lisans sözleşmesinde lisans veren tarafının onay vermiş olması, alt lisans sözleşmesinde lisans veren konumuna

¹⁰⁴ *HUGENİN, Cİ.*: Obligationenrecht- Allgemeiner Teil und Besonderer Teil, Zürich 2014, Nr. 3812

¹⁰⁵ *ÖZYEŞİL; B.*: Marka Lisans Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s. 41.

¹⁰⁶ ÜNAL, s.169, 183; ARKAN, "Marka-II", s. 200.

girdirmez. Alt lisans sözleşmesi, ana lisans sözleşmesindeki lisans alan-alt lisans sözleşmesindeki lisans veren ile alt lisans sözleşmesindeki lisans alan üçüncü kişi arasında yapılmaktadır ve ana lisans sözleşmesindeki lisans veren ile alt lisans sözleşmesindeki lisans alan arasında akdi bir ilişki meydana gelmemektedir.

Şüphesiz, alt lisans sözleşmesinin, lisans veren adına yapılmış olması durumunda, gerçek anlamda alt lisans sözleşmesi söz konusu olmayacağından lisans veren alt lisans sözleşmesinin tarafı durumuna gelecektir¹⁰⁷.

II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak

Lisans sözleşmesinin kurulması Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine tabidir. Her şeyden önce, bir borç sözleşmesi gibi bir öneri ve bu öneriye uygun olarak karşı tarafa iletilen bir kabul beyanı ile kurulmaktadır. Sözleşmenin kurulabilmesi için BK m. 2 gereği tarafların sözleşmenin esaslı unsurları üzerinde anlaşmış olmaları gereklidir.

B. Marka Lisans Sözleşmesinin Unsurları

Lisans sözleşmesinde esaslı unsurdan anlaşılması gerekenin lisansın konusu, lisans bedeli ve lisans verenin lisans konusu hakkı lisans alanın kullanmasını sağlamayı borçlanmasıdır¹⁰⁸.

Marka lisans sözleşmesinde tarafların üzerinde anlaşması gereken esaslı unsurlardan ilki; sözleşme konusu marka üzerinde anlaşma sağlamalıdır. Lisans sözleşmesinde lisans konusu markanın belirlenmesi gerekmektedir. Lisans sözleşmesinde lisans konusu olacak markanın belirlenmesi ya da belirlenebilir olması gereklidir¹⁰⁹. Nitekim, 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik'in 20'nci maddesine göre, marka tescil numarasını, marka adının lisans sözleşmesinin içeriğinde yer alması zorunludur.

¹⁰⁷ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.62.

¹⁰⁸ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.69.

¹⁰⁹ *ÖZYEŞİL*, s.44.

Ayrıca sözleşmede mal ve hizmetlerin tamamı lisans konusu olabileceği gibi bir kısmı da lisansa konu olabilmektedir. Bu sebeple marka lisans sözleşmesinin hangi mal ve hizmetleri kapsadığı lisans sözleşmesinde belirlenmelidir¹¹⁰. Nitekim, 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 20'nci maddesi uyarınca, lisansın sicile kaydı ve yayınlanması için verilecek olan lisans sözleşmesi lisansa konu olan mal veya hizmetleri ihtiva etmesi gerekir.

Diğer bir esaslı unsur, lisans verenin ana yükümlülükleri arasında yer alan lisans konusu hakkın kullanılmasının sağlanmasını taahhüt etmelidir. Lisans hakkının kullanılmasına karşılık lisans alan da lisans verene bedel ödeme borcu altına girmektedir. Her iki edim sözleşmenin asli edim yükümlülüğünü teşkil ettiğinden ve karşılıklık (synallagma) ilişkisi içerisinde bulunduğundan, lisans veren, lisans konusu hakkı kullandırma borcunu ifa etmezse, lisans alan bedel ödeme borcunu kısmen veya tamamen reddedebilir (ödemezlik defii)¹¹¹. Lisans bedeli, para olarak kararlaştırılabileceği gibi para dışında başka bir şey olarak da kararlaştırılabilir. Başka bir şeyin karşı edim olarak kararlaştırılması halinde, serbest lisanstan söz edilemez; burada gene de ivaz vardır; fakat para şeklinde değildir¹¹².

C. Marka Lisans Sözleşmesinin Şekli

556 sayılı KHK'nın 15. maddesine göre "*Tescilli bir marka üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekilde tabidir.*". Şu halde, marka lisans sözleşmeleri yazılı şekilde yapılmak zorunda olup, yazılı şekil bir geçerlilik şartıdır¹¹³. 556 sayılı KHK'nın "22. maddesinin "*Devir, lisans, intikal, haciz, rehin ve marka sahibi hakkındaki değişiklikler ile ilgili hukuki işlemler marka başvurularına da uygulanır.*" şeklindeki düzenlemesi nedeniyle, bir marka başvurusunun lisans sözleşmesine konu olması halinde de sözleşmenin yazılı şekilde yapılması zorunludur. Yazılı şekil şartı, garanti ve ortak markalar için de söz konusudur.

Yazılı şekil ispat şartı olmayıp, bir *geçerlilik şartı* olduğundan, yazılı şekil şartına uyulmadan yapılan lisans sözleşmeleri, TBK md.12/II uyarınca geçersiz addedilecektir. Dolayısıyla, örtülü olarak marka lisansı sağlanamaz.

¹¹⁰ ÖZYEŞİL, s.44.

¹¹¹ HENN, s. 125.

¹¹² HENN, s. 125.

¹¹³ ARKAN, C.2, s.196; TEKİNALP, s. 469; ÜNAL, s.181.

Ancak, taraflar edimlerini büyük ölçüde yerine getirmişler ise, TMK md.2/II uyarınca sözleşme geçerli sayılacak ve şekil şartı eksikliği sebebiyle taraflarca sözleşmenin hükümsüzlüğü ileri sürülemeyecektir¹¹⁴. Şekil eksikliği sebebiyle kesin hükümsüzlüğü ileri sürme hakkının kötüye kullanılması halinde MK'nun 2. maddesi gereğince akit geçerliymiş gibi sonuç doğuracaktır¹¹⁵.

Marka lisans sözleşmeleri 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 5.maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca resmî şekle veya özel bir merasime tabi tutulan bir işlem olmadığından ve teminat sözleşmeleri niteliğinde de olmadığından güvenli elektronik imza ile de imzalanmak suretiyle de akdedildiğinde şekil şartı yerine getirilmiş olur¹¹⁶. Zira, Borçlar Kanunu'nun 15'nci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca, güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur.

D. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili ve Tescilin Etkisi

556 sayılı KHK'da ortak markaları konu edinen lisans sözleşmeleri hariç, marka lisans sözleşmelerinin sicile tescil edilmesine ilişkin bir zorunluluk getirilmemiştir. Bununla birlikte, marka lisans sözleşmelerinin geçerli olarak kurulmasından sonra, marka siciline tescil edilmesinde herhangi bir engel yoktur¹¹⁷. Ancak, kural olarak, tescil kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir¹¹⁸. Binaenaleyh, tescilin yapılmaması halinde sözleşmenin geçerliliğine etki etmeyecektir. Tescilin düzeltici etkisi de yoktur; dolayısıyla yazılı yapılmamış lisans sözleşmesi her nasılsa sicile tescil edilecek olursa, lisans sözleşmesi geçerlilik kazanmayacaktır.

Ancak, 556 sayılı KHK md. 60 uyarınca “Garanti markasının veya ortak markanın devri veya bir ortak markada lisans verilmesi, Marka Siciline kayıt halinde geçerlidir.” Şu halde, anılan hüküm gereğince, ortak markanın lisans sözleşmesine konu olabilmesi için lisansın marka siciline tescil edilmesi zorunludur. Buradaki tescil kurucu etkiye sahiptir.

¹¹⁴ **BOZKURT YAŞAR, S.:** Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Lisansın Sicile Kaydı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s.38.

¹¹⁵ **AYDINCIK,** s. 102.

¹¹⁶ **BOZKURT YAŞAR,** Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s.35.

¹¹⁷ **TEKİNALP,** s. 469.

¹¹⁸ **TEKİNALP,** s. 469; **ARKAN,** C.2, , s. 198; **ONGAN,** s.68.

556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik'in 20'nci maddesi uyarınca, lisansın sicile kaydı ve yayınlanması için aşağıdaki belgelerin verilmesi zorunludur.

a) Lisansa konu marka tescil numarası ile marka adının yer aldığı talep dilekçesi.

b) Lisans alan ve verenin imza ve beyanlarını, lisansa konu olan mal veya hizmetleri, marka tescil numarasını, marka adını, varsa lisans ücretini, lisans süresini belirtir noter tasdikli lisans sözleşmesi, lisans sözleşmesinin yabancı dilde olması halinde ilaveten yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi.

c) Ücretin ödendiğini gösterir bilgi veya belge.

Marka Lisans Sözleşmesinin Tescilinin Etkisi

556 sayılı KHK md. 21/X' uyarınca, "*Lisans sicile kaydedilmediği sürece, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.*" Şu halde, lisans, sicile tescil edilmiş ise marka hakkını sonradan devralmış herkese karşı ileri sürülebilecek; buna karşılık, marka hakkını lisansın tescilinden önce devralmış kişilerin iyiniyetli olmaları durumunda lisansın varlığı bu kişilere karşı ileri sürülemeyecektir¹¹⁹. Şüphesiz, lisans sözleşmesi tescil edilmesine rağmen, lisans alan üçüncü kişi kötüniyetli ise, yani önceki lisans sözleşmesini biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, lisans hakkının lisans alan üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesi mümkün olacaktır¹²⁰

Marka lisansının sicile tescilinin, lisans alan veya lisans verence istenebileceğine ilişkin bir hüküm 556 sayılı KHK'da yer almadığından sözleşmenin her iki tarafı da bu yetkiye sahiptir¹²¹.

¹¹⁹ **BOZKURT YAŞAR**, Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s.35; **ONGAN**, s. 68

¹²⁰ **ÜNAL**, s.173.

¹²¹ **ARKAN**, C.II; s. 197; **ÖZEL**, s.63.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN HÜKÜMLERİ-TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK

Marka lisans sözleşmesi lisans verenin sahip olduğu marka üzerindeki hakından lisans alanın yararlanmasını sağlamayı üstlendiği lisans alanın da karşı edim olarak ücret ödemeyi üstlendiği atipik bir sözleşmedir.

Tarafların borç ve yükümlülükleri, sözleşmeden veya kanundan ya da dürüstlük kuralından doğabilir. Tarafların haklarına, borçlarına ve yükümlülüklerine ilişkin olarak Kanun koyucunun bu sözleşme türü için belirlemiş olduğu hükümler dışındaki haklar ve borçlar, sözleşme serbestisi içinde taraflarca serbestçe belirlenebilir.

Marka lisans sözleşmesi de bir bütün olarak kanunda düzenlenmediğinden tarafların hakları ve borçları olarak adlandırılan asli edim yükümlülüklerden oluşan demetin sözleşme özgürlüğü çerçevesinde lisans sözleşmesinde belirlenmesi yoluna gidilmektedir. Kanun'un emredici hükümlerine aykırı gelmemek, kamu düzenini, genel ahlak ve adab kurallarına aykırı olmamak, imkansız ya da muvazaalı olmamak şartıyla marka lisans sözleşmelerinin içeriğini taraflar serbestçe belirleyebileceklerdir. Bunun yanında, tarafların yasal düzenlemeler ve lisans sözleşmesinde belirlenen yükümlülükler dışında dürüstlük kurallarından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır.

II. LİSANS VERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Lisans verenin sahip olduğu marka hakından lisans alanın yararlanmasını sağlama yükümlülüğü, marka lisans sözleşmesinde, kural olarak sözleşmenin karakteristiğini belirleyen edimi lisans verenin edimi oluşturmaktadır¹²². Lisans verenin kullandırmaya izin verme yükümlülüğü, yalnızca kullanıma izin vermek şeklinde değil, kullanmaya bizzat başkası aracılığıyla engel olmama, güçlük çıkartmama, katlanma, lisans alanı üçüncü kişilerin hak iddialarından kurtarma yükümünü de kapsamaktadır¹²³.

¹²² OKTAY ÖZDEMİR, s.64; ÖZEL, s.46; ORTAN, s.292.

¹²³ ÖZEL, s.130; ARKAN, C.2, s. 199.

A. Lisans Alanın Marka Hakkından Yararlanmasını Sağlama Yükümlülüğü

Lisans verenin marka lisans sözleşmesinden doğan asli yükümlülüğü, lisans sözleşmesinin konusu olan marka veya markadan doğan hakları lisans alanın kullanmasını sağlama yükümlülüğüdür¹²⁴. Böylece, marka hakkından doğan yasaklama hakkını ileri sürmekten lisans alana karşı vazgeçmektedir. Marka hakkını kullandırma yükümlülüğü, sözleşmede kararlaştırılan kapsamla sınırlıdır. Markanın kullanmasını sağlama yükümlülüğü, markanın koruma süresinin bitmesi halinde, gerekli harçları ödeyerek koruma süresinin uzatılması yükümlülüğünü de kapsayacaktır¹²⁵. Onun bu yükümlülüğü lisans süresi ile sınırlıdır.

Markanın kullanmasını sağlama yükümlülüğünün kapsamı sadece lisans alan tarafından markanın kullanılmasına izin verilmesi ile sınırlı olmayıp aynı zamanda bizzat veya başkası aracılığıyla kullanıma engel olmama, güçlük çıkarmama, lisans alanı üçüncü kişilerin hak iddialarından kurtarma borçlarını da kapsayacaktır¹²⁶. Bu yükümlülük bağlamında TBK md. 214 vd.'da yer alan satım sözleşmesinin zapta karşı tekeffül hükümleri lisans sözleşmesinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacaktır¹²⁷.

B. Lisans Verenın Garanti Verme Yükümlülüğü

Lisans verenin, lisans alanın marka hakkından yararlanmasını sağlama yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için sözleşme konusu markanın mevcut ve geçerli olması, imkansız olmaması gereklidir. Taraflar arasındaki sözleşmede, sözleşme konusu hakkın hukuk düzeninde geçerli olarak mevcut olması sözleşmenin en önemli noktalarından birisini oluşturur.

Bu doğrultuda lisans verenin lisans alana hakkın geçerliliği ve mevcudiyeti hususunda garanti temin ettiği kabul edilmelidir¹²⁸. Görüldüğü üzere, lisans verenin garanti verme yükümlülüğü marka hakkının varlığına ilişkin garanti yükümlülüğü ile marka hakkının kullanımına ilişkin garanti yükümlülüğünü kapsamaktadır. Lisans

¹²⁴ *ÖZEL*, s.130; *ARKAN*, C.2, s. 198; *TEKİNALP*, s.470.

¹²⁵ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 57.

¹²⁶ *ÖZEL*, s.130; *TEKİNALP*, s. 470; *ARKAN*, C.2, s. 199.

¹²⁷ *TEKİNALP*, s.470.

¹²⁸ *ONGAN*, s. 83.

verenin bu konudaki yükümlülüğünden bahsetmek için sözleşmede herhangi bir hükmün bulunması şart değildir¹²⁹.

1. Marka Hakkının Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğü

Marka lisans sözleşmesinde, asli edim yükümlülüğü olan lisans verenin markanın kullanılmasını sağlama borcunun ve garanti yükümlülüğünün yerine getirebilmesi için, öncelikle bir markanın var olması ve bu markanın geçerli olması, imkansız olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda sözleşmenin yapıldığı sırada ve devamı süresince de markanın varlığını devam ettirmesi gerekmektedir¹³⁰. Zira, markanın konu olduğu lisans sözleşmesinin varlığı markanın varlığına bağlıdır¹³¹.

Yukarıda da vurgulandığı üzere, lisans verenin lisans sözleşmesini imzalaması ile, markanın geçerli olduğunu lisans alana garanti etmiş olacağından, lisans verenin sorumluluğundan söz edilebilmesi için sözleşmede bu konuya ilişkin bir düzenleme yapılmasına gerek yoktur¹³².

Sicile tescil yoluyla 556 s. KHK'de belirlen koruma hakkından yararlanacak işaretin ilgili sicilde kayıtlı olmaması durumunda biçimsel anlamda markanın yokluğu ortaya çıkar. Böyle bir durumda, edimin başlangıçtaki objektif imkansızlığı gündeme gelecektir. Burada borçlunun borcunu yerine getirememesi olgusu başlangıçtan beri söz konusu olmaktadır. Objektif imkansızlık söz konusudur, çünkü, henüz tescil edilmemiş bir marka hakkını konu edinen lisans sözleşmesinden doğan kullandırma borcunu ifa etmek sadece lisans veren bakımından değil, herkes bakımından imkansızlık teşkil etmektedir.

Önceki objektif imkansızlık hukuksal işlemlerden doğan borçlarda bir geçersizlik sebebidir. Daha açık bir ifade ile, marka lisans sözleşmesinin konusunda meydana gelen objektif imkansızlık halinde de, marka lisans sözleşmesi TBK'nın 27/I maddesi uyarınca geçersiz olacaktır¹³³. Dolayısıyla, ifası mümkün olmayan edimi içeren hukuksal işlemler taraflar için herhangi bir hak ve borç doğurmayacak; alacaklı edimin ifasını talep ettiğinde hukuksal işlemin batıl olduğu ileri sürülerek bu talep reddedilecektir.

¹²⁹ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 103.

¹³⁰ *ÖZEL*, s.130; *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 142, *ARKAN*, C.2, s. 188-199.

¹³¹ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 142, *ARKAN*, C.2, s. 199.

¹³² *ONGAN*, s.83; *OKTAY ÖZDEMİR*, s.103.

¹³³ *ÖZEL*, s. 131; *GÜRZUMAR*, s. 132; *ONGAN*, s. 832.

Bu durumda, lisans veren, lisans alanın sözleşmeye güvenmesi sebebiyle uğramış olduğu menfi zararı TMK md. 2 uyarınca culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde tazmin etmekle yükümlüdür¹³⁴. Ancak, lisans veren, marka hakkının şeklen mevcut olmadığını bilmiyor ya da lisans alan da durumdan haberdar ise, bu hususları ileri sürerek itirazda bulunabilecektir¹³⁵.

Belirtmek gerekir ki, tarafların sözleşmeyi söz konusu gayri maddi hakkın elde edilmesi şartına bağlı olarak yapmaları her zaman mümkündür. Ancak, lisans veren sözleşme yapılması sırasında tescil talebinin reddedileceğine dair ciddi engellerin varlığından haberdar ve fakat lisans alanı bu konuda bilgilendirmemiş ve sözleşme imzalamış ise gene sorumluluğu doğacaktır¹³⁶.

Lisans konusu hakkın geçersiz olması halinde lisans verenin sorumlu olmayacağına ilişkin bir kaydın sözleşmeye konulması söz konusu olabilir. Bu takdirde lisans verenin sorumluluğu genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmelidir. BK m. 115f. 1 gereğince lisans verenin kast veya ağır kusurunun bulunması halinde lisans verenin sorumluluktan kurtulamayacağı kabul edilmelidir¹³⁷.

2. Marka Hakkının Kullanımına İlişkin Garanti Yükümlülüğü

Markaya ilişkin kullanma ve yararlanma hakkını sağlayan lisans verenin borçlarından bir diğeri ise, sözleşmenin devamı süresince marka hakkının kullanımını ve bu hakkın kullanımının sürdürülmesini sağlamasıdır.

556 sayılı KHK md.45/I-a uyarınca koruma süresinin dolmasına rağmen markanın süresi içinde yenilenmemesi; 556 sayılı KHK md. 45/I-b uyarınca marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi ve 556 sayılı KHK md.42 uyarınca markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi durumunda marka hakkı sona ermektedir. Lisans veren sözleşmenin devamı süresince marka hakkının kullanımını ve bu hakkın kullanımının sürdürülmesini sağlama borcu kapsamında markasını süresi içerisinde yenilemeli, marka hakkından vazgeçmemeli, markanın hükümsüzlüğüne sebebiyet vermemelidir.

¹³⁴ *ÖZEL*, s. 131-132; *GÜRZUMAR*, s. 132; *ORTAN*, s.186.

¹³⁵ *AYDINCIK*, s. 162.

¹³⁶ *ONGAN*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.832; *ORTAN*, s.186.

¹³⁷ *ONGAN*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.831.

Aşağıda, lisans verenin sözleşmenin devamı süresince marka hakkının kullanımını ve bu hakkın kullanımının sürdürülmesini sağlama yükümlülüğü kapsamı somutlaştırılacaktır.

a. Markanın Süresi İçinde Yenilenmesi ve Yıllık Harçların Ödenmesi Yükümlülüğü

556 sayılı KHK'nın 40. Maddesine göre: “*Tescilli markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır. Bu süre, onar yıllık dönemler halinde yenilenir.*”. Buna göre, tescilli bir markanın koruma süresi, başvuru tarihinden itibaren on yıldır. 556 s. KHK'nın 41'inci maddesine göre, koruma süresi sona eren marka, sahibinin veya onun yetkili kıldığı vekilin talebi ve yönetmelikte öngörülen yenileme ücretinin ödenmesi koşuluyla yenilenir. Yenileme ile markanın koruma süresi bir 10 yıl daha uzar. Onar yıllık süreler ile uzatma konusunda herhangi bir üst sınır öngörülmemiştir¹³⁸. Binaenaleyh, markanın koruma süresinin istenildiği kadar uzatılması mümkündür¹³⁹. Marka yenilemesi, tescil başvuru tarihine göre hesaplanan 10 yıllık sürenin sona erdiği günün ertesi gününden itibaren hüküm ifade eder.

Lisans verenin, marka hakkının devamlılığının sağlanması yükümlülüğü kapsamında süresi dolan veya dolmaya yaklaşan markasını yenilemesi gerekmektedir. 556 sayılı KHK md. 41/IV' de yer alan “*Koruma süresinin bitiminden itibaren altı aylık süre içerisinde yenilenmeyen markalar hükümsüz sayılır.*” hükmüne göre, koruma süresi bitiminden itibaren 6 aylık süre içinde yenilenmemesi halinde lisans verilmiş olup olmamasına bakılmaksızın marka hakkı sona erecektir¹⁴⁰. Koruma süresi dolmasına rağmen, marka yenilenmez ise, 556 sayılı KHK'nın 45. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, marka hakkı sona erecektir. Aynı maddenin 2. fıkrası gereğince de marka hakkının sona ermesi, sona erme sebebinin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren hüküm ifade edecektir. Ancak, yenilememe nedeniyle, koruma süresinin dolmasından sonraki iki yıl içinde aynı veya benzer markanın aynı veya benzer mal ve hizmetler için tescil edilmesi konusunda yapılan başvuru itiraz üzerine reddedilir (556 S. KHK m. 8/VII). Bu itiraz ancak, itiraz eden

¹³⁸ **KILIÇOĞLU**, s. 93.

¹³⁹ **ARKAN**, C.2, s.170.

¹⁴⁰ **ÖZEL**, s. 135; **OKTAY ÖZDEMİR**, s.142.

kişinin markasının bu süre içinde kullanmamış olması halinde reddolunabilir (556 S. KHK m. 35/II).

Bu vesile ile belirtelim ki, lisans sözleşmesi, lisans konusu markanın koruma süresine tekabül edecek şekilde yapılmış ise veya koruma süresi içinde belli bir süre için yapılmış ise, lisans verenin yenileme yükümlülüğü söz konusu olamayacaktır¹⁴¹.

Lisans sözleşmesinin süresinin koruma süresinden daha uzun olduğu durumlarda; yani lisans sözleşmesi devam ederken markanın koruma süresinin dolduğu durumlarda, lisans veren açısından markanın yenilenmesi yükümlülüğü gündeme gelecektir¹⁴². Lisans verenin markanın yenilenmesi yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde, lisans veren markanın kullanımını sağlama borcuna aykırı hareket etmiş olduğundan lisans veren TBK md. 112 vd. hükümleri uyarınca tazminat sorumluluğu söz konusu olacaktır¹⁴³.

Markanın kullanımını sağlama borcu kapsamında marka hakkının devamlılığının sağlanmasından doğan yükler, lisans verene aittir. Bu bağlamda, lisans konusu marka hakkının yıllık aidatlarını ödeme yükümlülüğü lisans verene terettüp eder. Keza, markanın yenilenmesinin doğurduğu ücreti ödeme borcu da lisans verene aittir¹⁴⁴. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, inhisari lisans alan, kendisine tanınan inhisari yetki kapsamında marka yenileme ücretini taşımak zorundadır¹⁴⁵. Marka hakkının devamlılığının sağlanması yükümlülüğü basit lisans inhisari lisans ayrımı olmaksızın lisans verene ait olduğundan aidat ve marka yenileme ücreti ödeme yükümlülüğünün aksine anlaşma yoksa kural olarak lisans verene ait olacağına kabulü gerekir¹⁴⁶. Lisans verenin marka yenileme ücreti ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle markanın sicilden terkinini onun TBK md. 112 vd. hükümleri uyarınca tazminat sorumluluğunu gündeme getirecektir¹⁴⁷.

b. Marka Sahibinin Marka Hakkından Vazgeçmeme Yükümlülüğü

¹⁴¹ *ÖZEL*, s. 135.

¹⁴² *ONGAN*, s.99.

¹⁴³ *ÖZEL*, s. 135.

¹⁴⁴ *PAHLOW; L.*: Lizenz und Lizenzvertrag im Recht des geistigen Eigentums, Tübingen 2006, s.322.

¹⁴⁵ *HENN*, s. 170.

¹⁴⁶ *YÜKSEL*, s. 107.

¹⁴⁷ *ORTAN*, s. 230.

Marka sahibi markasının koruma süresi henüz dolmadan, markanın kullanılacağı malların ve/veya hizmetlerin tamamından veya bir kısmından vazgeçebilir. Marka hakkından vazgeçme, marka hakkının sona erme sebeplerinden de birini teşkil etmektedir¹⁴⁸. Vazgeçme halinde, yenilenmeden farklı olarak, üçüncü kişilerin bu markayı tescil ettirebilmesi için iki yıl beklemelerine gerek yoktur¹⁴⁹.

Marka hakkından vazgeçme, 556 sayılı KHK'nın 46. maddesinde düzenlenmiştir.

“Marka sahibi, markanın kullanılacağı malların ve/veya hizmetlerin tamamından veya bir kısmından vazgeçebilir.

Vazgeçmenin yazılı olarak Enstitü'ye bildirilmesi gerekir. Vazgeçme, Marka Siciline kayıt tarihi itibariyle hüküm doğurur.

Marka Siciline kayıt edilmiş hakların ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça, marka sahibi marka hakkından vazgeçemez.

Marka üzerinde, bir üçüncü kişi tarafından hak sahipliği iddia edilmekte ise, onun izni olmadıkça, marka hakkından vazgeçilemez.”

Bu hükme göre, marka sahibi, vazgeçme beyanını yazılı olarak TPE'ye bildirmesi halinde markasından istediği zaman koruma süresinin dolmasını beklemeden vazgeçebilmektedir. Vazgeçme işlemi de marka siciline kaydedilmesi ile birlikte hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacaktır. Bu andan sonra, vazgeçilen markanın artık haczi, rehnedilmesi ve iflas masasına girmesi söz konusu olmaz¹⁵⁰. Hükümsüzlük davası açılması, markadan vazgeçmeye engel teşkil etmez¹⁵¹.

556. s. KHK m. 46/3 uyarınca, marka siciline kayıt edilmiş hakların ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça, marka sahibi marka hakkından vazgeçemeyecektir. Bu gibi hallerde, TPE'nin marka üzerindeki lisans sahibinin, keza rehin hakkı sahibinin noterden düzenlenmiş izin beyanlarını ya da bizzat TPE'ye müracaat ederek izin bildiriminde bulunmasını istemesi gerekir¹⁵². Bir görüşe göre, burada söz konusu olan lisansların yalnız ve yalnızca sicile kayıt edilmiş olanlar olduğudur. Yani, sicile kayıt edilmemiş lisansların lisans alanlar açısından getirilmiş bir koruma tedbiri

¹⁴⁸ **TEKİNALP**, s. 454.

¹⁴⁹ **ÇOLAK**, s. 737.

¹⁵⁰ **ÇOLAK**, s. 737.

¹⁵¹ **ÇOLAK**, s. 738; **ARKAN**, C.I, s. 174.

¹⁵² **ÇOLAK**, s. 738.

bulunmamaktadır¹⁵³. Lisansın basit ya da inhisari olması açısından da bir farklılık söz konusu değildir, iki durumda da lisans alan kişilerin izninin alınması gerekmektedir¹⁵⁴.

Lisans veren, marka hakkından vazgeçmesi halinde markanın kullanımını sağlama borcuna aykırı hareket etmiş olacağından lisans veren TBK md. 112 vd. hükümleri uyarında sorumlu olacak ve lisans alanın uğramış olduğu zararı tazmin etmek zorunda kalacaktır¹⁵⁵. Lisans verenin marka hakkından vazgeçmesi, lisans sözleşmesine aykırılık teşkil edeceğinden, lisans sözleşmesi sicile tescil edilmemiş lisans alan, vazgeçme beyanının marka siciline kayıttan önce ihtiyati tedbir yoluyla sicile tescili engelleyebilir¹⁵⁶.

Bu vesile ile, alt lisans verilmesi durumunda, lisans verenin alt lisans sahibinden de marka hakkından vazgeçmek için izin alması gerekip gerekmediği sorununun tartışılması gerekir. Doktrinde bu konuda tartışma yapılmış, madde metninde “lisans alan” kavramı kullanıldığından alt lisans alanın da bu kavram içine dahil edilip edilemeyeceği tereddüt yaratabilir. *Özel*'e göre, alt lisans sözleşmesi ana lisans sözleşmesinden daha geniş hakları kapsamasının mümkün olamayacağından, alt lisans alanın karşı çıkma yetkisinin bulunmadığı kabul edilmiştir¹⁵⁷. *Özel*'e göre, alt lisans sözleşmesinde ana lisans sözleşmesinin lisans alanı-alt lisans sözleşmesinin lisans vereni, alt lisans alana karşı izin vermemeyi taahhüt etmesi halinde dahi, alt lisans alanın izin yetkisi yoktur. Ancak, sözleşmeye aykırı olarak alt lisans veren vazgeçmeye izin verecek olursa, alt lisans alana karşı akdi sorumluluğu gündeme gelecektir¹⁵⁸. Ana lisans sözleşmesine dayanarak marka hakkından vazgeçen lisans verenin, bu hakkının alt lisans sözleşmesi ile sınırlandırılmaması gerekir. Belirtelim ki, bu görüş, lisans verenin lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesi yapılmasına izin vermesiyle birlikte vazgeçme hakkını zorlaştıracak durumu kendisi isteğiyle yarattığını ve sözleşmenin başlangıcında bu durumun öngörülmesi gerektiğini, bu sebeple düzenlemede yer verilen maddenin geniş yorumlanması ve alt lisans

¹⁵³ *ONGAN*, s. 97.

¹⁵⁴ *ÖZEL*, s. 134.

¹⁵⁵ *ONGAN*, s. 844.

¹⁵⁶ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 48 MarkenG Nr. 10.

¹⁵⁷ *ÖZEL*, s.134.

¹⁵⁸ *ÖZEL*, s.134.

alanların da lisans alan kavramına dahil edilmesi gerektiğinden bahisle eleştirilmektedir¹⁵⁹.

Uygulamada, lisans sözleşmelerinde, lisans verenin marka hakkından vazgeçmek istemesi halinde, bunu lisans alana ivazsız devretmekle yükümlü olduğunda dair hükümler konulmaktadır¹⁶⁰.

c. Markanın Hükümsüzlük Sebeplerini Taşımadığına Dair Garanti Yükümlülüğü

Markanın varlığına ve kullanıma ilişkin garanti verme yükümlülüğü altında olan lisans veren markanın hükümsüzlük sebeplerinden birini ihtiva etmediğine dair de garanti yükümlülüğü altındadır.

556 sayılı KHK'nın 44. maddesinin 1. fıkrasına göre "*Markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçları geçmişe etkilidir.*" Söz konusu hüküm uyarınca, markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçları geçmişe etkili olacaktır. Dolayısıyla, marka tescil edildiği tarihten itibaren geçersiz sayılacaktır. Ancak, hükümsüzlük kararının geçmişe etkisi bakımından ikili bir ayırım yapılmalı; kullanmama nedeniyle veya sonrada jenerik ad haline gelme gibi sonradan ortaya çıkan sebeplerden dolayı markanın iptal edilebileceği; bu durumda dava tarihinden itibaren tescil hiç doğmamış sayılmalı; mutlak veya nisbi red sebepleri (556 s. KHK m. 7 ve 8) gibi başlangıçtan itibaren var olan sebepler nedeniyle hükümsüzlüğü geçmişe etkili olarak kabul edilmelidir¹⁶¹. KHK'nın 42. maddesinin son fıkrasında yer alan "*Bir markanın hükümsüzlüğüne ilişkin kesinleşmiş karar, herkese karşı hüküm doğurur.*" Dolayısıyla, markanın hükümsüz sayılması aynı zamanda mutlak etkili bir sonuç olup sadece dava açan kimse bakımından değil herkese karşı ileri sürülebilecektir. Bu nedenle, hükümsüz kılınan bir marka yönünden lisans almış bir kimsenin marka sahibi gibi o markayı kullanması artık mümkün olmaz¹⁶². Lisans alanın lisans sözleşmesine güvenerek büyük miktarda yatırım yapmış olması, markayı belirli süre kullanmasına izin verilmesi sonucunu doğurmaz. Bu durumda, lisans alan ücret ödeme borcundan

¹⁵⁹ *ONGAN*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s. 844-845.

¹⁶⁰ *PFAFF, D./OSTERRIETH, Ch.:* Lizenzverträge, Formularkommentar, München 2010, Nr. 169.

¹⁶¹ *ÇOLAK*, s. 821, s. 823-824.

¹⁶² *ÇOLAK*, s. 831.

kurtulacak; ödediği ücretlerin iadesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edebilecektir¹⁶³.

Ancak hükümsüzlük kararının tescilin yapıldığı andan itibaren hüküm doğuracağı yönündeki kurala 556 sayılı KHK'nın md. 42/II'de 2 istisnaya yer verilmiştir:

“... Marka sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan, zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi, aşağıdaki durumları etkilemez:

a) Markanın hükümsüz sayılmasından önce, bir markaya tecaviüz sebebiyle verilen hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar,

b) Markanın hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce, yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler. (Ancak, hal ve şartlara göre, haklı sebepler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi mümkündür.) ...”

556 sayılı KHK'nın 44. maddesinin 2. fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde öngörülen bu istisnai durumların varlığı halinde hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi söz konusu olmayacaktır. Ancak marka tescil sahibinin kötünietli tescili sonrasında, bu marka tesciline dayanarak başkalarına lisans vermesine rağmen, sonradan bu markanın hükümsüz kılınması halinde de kötünietli tescil sahibi lisans verdiği kimseye karşı sorumlu olacaktır.

Hükümde bahsi geçen sözleşmeler, markanın devri sözleşmesi, franchising sözleşmesi, teminat ve rehin sözleşmesi yanında lisans sözleşmesidir¹⁶⁴. Madde metnine göre, sözleşmelerin “uygulanmış” olması gerekir; dolayısıyla, sözleşme akdedilmiş; fakat uygulanmamış ise, bu hüküm uygulanmayacaktır¹⁶⁵. Hükümde geçen, “markanın hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce yapılmış ve uygulanmış” olmasından kasıt, lisans alanın, malı üretmiş veya üretme sürecini başlatmış olması ya da markalı ambalajı bastırmış olmasıdır. Marka lisans sözleşmeleri açısından uygulanmış bir lisans sözleşmesi söz konusu ise, markanın hükümsüzlüğü geriye etkili olmayacak, lisans sözleşmesi sadece uygulanmış kısım açısından geçerli olacak; uygulanmamış kısımları açısından ise geçersiz olacaktır¹⁶⁶.

¹⁶³ *ONGAN*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s. 835.

¹⁶⁴ *ÇOLAK*, s. 830.

¹⁶⁵ *ÇOLAK*, s. 830.

¹⁶⁶ *ÖZEL*, s. 140.

556 sayılı KHK sözleşme uyarınca ödenmiş olan bedellere ilişkin olarak da düzenleme yapmıştır. Şöyle ki, 556 sayılı KHK md. 44/II-b hükmüne göre, hal ve şartlara göre, haklı sebepler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi mümkün olacaktır.

Buna göre, lisans sözleşmesi için başlangıçta bedelin tamamının ödenmesi halinde, lisans alan, lisans bedelinin hükümsüzlük anına kadar olan yararlanmasıyla orantılı bir miktarının lisans verende kalmasına itiraz edemeyecek, bunu aşan kısmın ise iadesini talep edebilecektir¹⁶⁷. Hükümsüzlüğün ortaya çıktığı zamana kadar lisans alan lisans sözleşmesinden yararlanmış ancak hiç bedel ödememiş ise, kullanma karşılığı olarak yararlanma oranında bir bedeli lisans verene ödeme yükümlülüğü altına girecektir¹⁶⁸.

Lisans veren sözleşmenin yapılması sırasında hükümsüzlük sebeplerinden herhangi birinin varlığından haberdar ve bu durumu lisans alan ile paylaşmadan kötü niyetli olarak sözleşmenin imzalanmasına göz yummuş ise, lisans veren, lisans alanın sözleşmeye güvenmesi sebebiyle uğramış olduğu menfi zararı TMK md. 2 uyarınca *culpa in contrahendo* sorumluluğu çerçevesinde tazmin etmekle yükümlü olacaktır¹⁶⁹. Zira, 556 sayılı KHK'nın 44. maddesinin 2. Fıkrası uyarınca, lisans alanın marka sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat talep hakkı söz konusudur.

C. Lisans Veren Diğer Yükümlülükleri

Lisans verenin lisans sözleşmesi bağlamında dürüstlük kuralından kaynaklanan bazı yükümlülükleri de söz konusudur. Bu yükümlülükler kısaca, marka ile ilgili koruma, destekleme ve kaçınma yükümlülükleridir. Lisans sahibinin sözleşmeye uygun markayı kullanmasını engelleyebilecek her şeyden kaçınmakla yükümlüdür. Keza basit lisansta, lisans alanlardan birinin sözleşmeye aykırı, markayı zedeleyici davranışı, sözleşmeye uygun davranan diğer lisans sahibinin piyasadaki konumunu etkileyebilir. Bu nedenle, lisans sahibinin, sözleşmeye uygun davranan lisans veren karşısında, markayı zedeleyici eylemlerde bulunan diğer lisans alanı

¹⁶⁷ *ÖZEL*, s.141; *ŞANAL, O.:* Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2;.

¹⁶⁸ *OKTAY ÖZDEMİR*, s.91.

¹⁶⁹ *ONGAN*, s.84.

kurallara uygun davranmaya davet etmek ve bunu sağlamak şeklinde dolaylı yükümlülüğü doğmaktadır¹⁷⁰. Lisans sözleşmesine konu olan -tabiri caizse, sattığı- markanın imajını korumaya ve desteklemeye yönelik yükümlülükleri de onun yan yükümlülükleri arasında sayılabilir¹⁷¹. Ancak, sözleşmede açıkça kararlaştırılmamışsa, marka sahibinin reklam yoluyla markanın itibarını koruma yükümlülüğü mevcut değildir¹⁷².

556 s. KHK m. 21 uyarınca, basit lisans alana, markaya tecavüz teşkil eden üçüncü kişilerin fiilleri karşısında dava açma izni vermeyen marka sahibi, mütecavizlere karşı bizzat hukuki takip yoluna başvurmak zorundadır. Onun bu yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için sözleşmede yazılı olmasına gerek yoktur¹⁷³.

III. LİSANS ALANIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Lisans Bedelini Ödeme Yükümlülüğü

Lisans sözleşmesinin konusundan yararlanma imkanının tanınmasının karşılığı olarak lisans alanın ana edimi kural olarak lisans bedelinin lisans verene ödenmesidir¹⁷⁴.

Ancak, lisans sözleşmesi mutlaka synallagmatik olmak zorunda değildir. Uygulamada, “Serbest lisans” olarak adlandırılan lisansın herhangi bir karşı edim istenmeksizin verildiğine de rastlanmaktadır¹⁷⁵. Ancak, sözleşmede karşı edimle ilgili bir açıklık yoksa serbest lisans değil, ivazlı lisanstan hareket edilmelidir. Serbest lisans, ancak sözleşmede açıkça kararlaştırılmışsa söz konusu olacaktır¹⁷⁶. Bu nedenle, tarafların lisans bedeli ödenmesi hususunda anlaşma sağlayıp

¹⁷⁰ *TRAUMANN, C.*: Nebenpflichten des Marken-Lizenzgebers, GRUR 2008, s. 471.

¹⁷¹ *TRAUMANN, C.*, GRUR 2008, s. 471.

¹⁷² *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 58.

¹⁷³ *TRAUMANN, C.*, GRUR 2008, s. 471.

¹⁷⁴ *ONGAN*, s. 102; *OKTAY ÖZDEMİR*, s.143; *TEKİNALP*, s.470; *ÖZSUNAY*, Ergun: Lisans Sözleşmelerinde Lisans Bedeline (Rotary) İlişkin Sorunlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı-Cumhuriyet Döneminde Hukuk-, İstanbul 1973,s.669.

¹⁷⁵ *BÜHLER, G.*,MSchG Art 18 Nr. 37.

¹⁷⁶ *BÜHLER, G.*,MSchG Art 18 Nr. 37.

sağlamadıklarına ilişkin uyumsuzluk halinde bedelin kararlaştırıldığına dair ispat yükü TMK md. 6 uyarınca lisans verene ait olduğuna¹⁷⁷ dair görüşe itibar edilemez.

Bu vesile ile belirtelim ki, esaslı unsur sayılmasından hareketle lisans bedeli üzerinde uzlaşmaya varılamamış olunması halinde sözleşmenin kurulmaması gerektiğine dair görüşe de itibar edilemez. Bu görüşe göre, sözleşmenin kurulmuş olduğunu kabul etmek için en azından lisans bedelinin saptanmasını sağlayacak ölçülerin sözleşmede yer alması gereklidir¹⁷⁸. Kanaatimizce, tarafların lisans bedeli veya lisans bedelinin saptanmasını sağlayacak ölçütler üzerinde bir anlaşmaya varmamış olmaları durumunda, tacir konumunda olan lisans veren TTK m. 20 uyarınca uygun bir ücret istemek suretiyle lisans sözleşmesinin devamını sağlayabilecektir¹⁷⁹. Bu takdirde, BK m. 522'nin kıyasen uygulanmasıyla, piyasada mutad olan lisans ücretinin lisans verene ödenmesi gerekir¹⁸⁰.

Lisans bedeli parasal bir edim olabileceği gibi, para dışında başka bir karşı edim de belirlenebilmektedir. Para dışında başka bir edim olarak, lisans alanın koruma hakkına yönelik bir hakkından vazgeçmesi ya da hükümsüzlük davası açmaktan vazgeçmesi örnek gösterilebilir¹⁸¹. Bu son halde vurgulamak gerekirse, aynı nitelikte de olsa bir ivaz bulunduğundan serbest lisanstan söz edilemeyecektir¹⁸².

Markanın kullanımının şirkete lisansla sermaye konması halinde, ivaz, ortaklık hakları olacaktır.

1. Lisans Bedelinin Belirlenmesi

Taraflar, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, lisans bedelini ve ödeme şartlarını serbestçe belirleyebilirler. Lisans bedelinin ödeme şekli farklı görüntülerde ortaya çıkabilmektedir. Buna göre, götürü lisans bedeli olarak belirlenmesi olarak adlandırılan sabit lisans bedeli; lisans bedelinin parça ya da satışa göre belirlenmesi

¹⁷⁷ *AYDINCIK*, s. 167.

¹⁷⁸ *ORTAN*, s. 243-244.

¹⁷⁹ *FEZER*, §30 Nr. 44; *ÜNAL*, s.187; *ARKAN*, C.2, s. 199.

Aksi görüş: *Çamlıbel Taylan*, lisansın kullanım değerini etkileyen üretim etkenleri, piyasa ve sürüm değeri, rekabet gücü gibi değişik faktörlerin bulunması nedeniyle lisans bedelinin kararlaştırılmasına ilişkin belirli ölçütlerin saptanmamış olması halinde münasip ücret isteme hakkından bahsedilemeyeceğini ileri sürmektedir (bkz. *ÇAMLİBEL TAYLAN*, s. 215)

¹⁸⁰ *FEZER*, §30 Nr. 44.

¹⁸¹ *ÖZEL*, s. 154 dpn. 131.

¹⁸² *HENN*, s. 59.

veya sabit lisans bedeli ile parça başına ya da satışa göre saptanacak lisans bedeli sistemlerinin bir araya getirilerek oluşturulan karma lisans bedelidir.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden birincisi belirli bir tutarın lisans bedeli olarak belirlenmesi olarak adlandırılan sabit lisans bedeli yöntemidir. Taraflar marka lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında, lisans verilmesi karşılığında, lisans alan tarafından üretim ve satışa bağlı olmaksızın ¹⁸³sabit bir bedelin ödenmesini kararlaştırmaktadır. Bu yöntemde lisans bedelinin ödenmesi hususunda herhangi bir kriter belirlenmemiş olup lisansın kullanılması karşılığında götürü bir ücretin ödenmesi söz konusu olmaktadır. Bu bedelin ödenmesi tek seferde yapılabileceği gibi, belirlenen zamanlarda birkaç seferde de dönemsel olarak yapılabilmektedir¹⁸⁴. Dönemsel ödemelerin kararlaştırıldığı hallerde ödenecek her bir meblağın diğeriyle eşit miktarda olması gibi bir zorunluluk kural olarak yoktur. Bu konuda, tarafların sözleşmede diledikleri gibi uzlaşmaya varmaları mümkündür.

Tarafların lisans sözleşmesi bedelini sabit bir şekilde belirlemelerinde çeşitli etkenler rol oynamaktadır. Şöyle ki, lisans veren bakımından, lisans alanın performansı ile bağlı olmaksızın sabit bir ücret elde etmesi ve kendisini bu konuda garanti altına alması, lisans verenin lisans konusu ile ilgili yatırımlarının devam etmesi halinde, tek bir seferde elde edilecek lisans bedelini, yatırımların finansmanında kullanma isteği, lisans verenin, lisans sözleşmesinin süresinden önce sona ermesi ihtimaline karşı kendisini maddi bakımdan güvenceye alma arzusu söz konusu etkenlere örnek olarak verilebilir¹⁸⁵.

Belirtmek gerekirse, götürü lisans bedeli yönteminde lisans veren açısından dezavantaj yaratabilecektir. Şöyle ki, lisans sözleşmesinde, lisans bedelinin sabit bir biçimde belirlendiği hallerde, lisans veren, sözleşmeye konu ürünün, ticari anlamda kazanabileceği muhtemel başarıya uzak kalacak ve sözleşme konusu ürünün ticari verimliliğinden yararlanamayacaktır. Lisans bedelinin dönemsel ödemelerle kararlaştırıldığı hallerde, lisans veren, paranın değerinde yaşanabilecek olumsuzluklardan doğrudan etkilenecektir¹⁸⁶.

Ayrıca vurgulamak gerekirse, lisans sözleşmesi süresinden önce sona ermiş ise ve lisans bedeli başlangıçta ödenmiş ise, bu bedelin geri ödenip ödenmeyeceği

¹⁸³ *ÖZEL*, s. 157.

¹⁸⁴; *ORTAN*, s. 148; *YÜKSEL*, s.98.

¹⁸⁵ *ONGAN*, s. 105.

¹⁸⁶ *ONGAN*, s. 106.

ödenecekse ne kadarının geri ödeneceği sorunu ortaya çıkabilecektir¹⁸⁷. Bu nedenle, sözleşmenin yapılması aşamasında bu sorunun çözümüne ilişkin sözleşmeye bir hükmün konulması gerekmektedir.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden ikincisi ise; lisans bedelinin parça ya da satışa göre belirlenmesi yöntemidir. Bu yöntemde; lisans bedeli parça başına, ciroya göre veya kâra katılım şeklinde olmaktadır. Bu hallerde lisans verenin elde edeceği lisans bedeli, lisans alanın çabasına göre değişecektir.

Lisans bedelinin parça başına belirlendiği durumlarda, taraflar, lisans konusu marka kullanılarak üretilen veya satılan her bir parça başına belirli dönemlerde ödenmesi gereken sabit bir miktar belirleyebilirler ya da her bir parçanın değeri üzerinden belli bir yüzde kararlaştırabilirler¹⁸⁸. Parça başı yerine, ağırlık, volüm, üretilen metrekare başına da bedel kararlaştırılabilir. Lisans sözleşmelerinde, parça başına belirli bir yüzdenin, parça başına sabit bir miktara oranla daha çok tercih edilmesindeki asıl sebep, lisans verenin, zaman içinde gerçekleştirebilecek fiyat artışlarından yararlanma ve paranın değerindeki değişikliklerden olumlu etkilenme beklentisidir¹⁸⁹. Lisans alanın fiyat artışına gitmesinden lisans veren faydalanamayacaktır.

Ciroya katılım veya kâra katılım yöntemlerinde ise, lisans bedeli, lisans alanın lisans konusu markayı kullanarak elde ettiği satış cirosuna veya elde edilen kâra, tarafların sözleşmede kararlaştırdıkları oranın uygulanması suretiyle belirlenmektedir¹⁹⁰. Cirodan ne anlaşılması gerektiği sözleşmede tanımlanır. Uygulamada tercih edilen yöntem genellikle bu yöntem olmaktadır. Markanın tanınmışlık derecesine göre yüzdesel oran artacaktır. Mal teslim alınmasının reddedilmesi, satış bedelinin ödenmemesi gibi durumların gerçekleşmesi halinde, ciroya bağlı lisans bedelinin ödeme yükümlülüğünün doğup doğmayacağı sözleşmenin yorumu yoluyla giderilmesi gereken sorunlardır.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden üçüncüsü ise; **karma yöntemdir**. Bu yöntemde; taraflar lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında sözleşme özgürlüğü ilkesi doğrultusunda sabit lisans bedeli ile parça veya satışa göre

¹⁸⁷ ONGAN, s. 106.

¹⁸⁸ ORTAN, s.146; ÖZSUNAY, s.672.

¹⁸⁹ ERBAY, s. 214.

¹⁹⁰ YÜKSEL, s.97.

saptanacak lisans bedeli sistemlerini bir araya getirerek karma usul uygulanmasını yolunu da seçebilmektedirler. Bu halde, sabit asgari lisans bedeli rizikosu lisans alana ait olacaktır¹⁹¹. Zira, ekonomik başarı elde etmesin asgari tutarı ödemekle yükümlü olacaktır.

Karma lisans bedeli belirlenmesi yoluyla lisans veren hem sabit bedel hem de nispi bedel yöntemlerinin avantajlı yanlarından yararlanabilir. Buna göre, baştan götürü olarak elde edeceği sabit bedel ile lisans konusunun olası başarısızlığına karşı kendisini korumuş olacak ama aynı zamanda lisans konusunun piyasadaki başarısına da yabancı kalmayacak ve nispi bedel yöntemi sayesinde bu başarıdan payına düşeni elde edecektir¹⁹².

2. Lisans Bedelinin Ödenmesi

Taraflar sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde lisans bedelinin ödeme yer ve zamanını kararlaştırabilir. Bu şekilde sözleşmenin başında kararlaştırılması durumu ile ihtilaf çıkmasının önüne geçilmiş olacağından uygulamada da tercih edilen bir yöntemdir¹⁹³. Taraflarca lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında sözleşmeye koyacakları kayıt ile sözleşmede kararlaştırılan yer ve zamanda ödeme yapılacaktır.

Marka lisans sözleşmelerinde, lisans bedelinin türüne göre, bu borcun doğma anı ve ödeme anı farklılık göstermektedir. Şöyle ki, örneğin, Sabit bir lisans bedelinin belirlenmesi durumunda, kural olarak borç derhal muaccel olacaktır¹⁹⁴.

Lisans bedeli kârın veya cironun belirli bir yüzdesi olarak belirlenmiş olması durumunda, öncelikli olarak kârın veya cironun belirlenmesi gerekmekte olup, kâr veya ciro tespit edilmeden önce lisans bedeli ödeme borcunun henüz doğmadığı kabul edileceğinden, kâr veya ciro belirlendikten sonra lisans ödeme borcu doğacaktır¹⁹⁵. Lisans bedelinin parça başına belirlenmesi durumunda, lisans alan tarafından üretilen parça miktarının lisans verene bildirilmesi ve lisans veren tarafından da lisans alanın defterlerinin kontrol edilerek söz konusu miktarın

¹⁹¹ BGH GRUR 1974, 40, 43

¹⁹² *ONGAN*, s. 109.

¹⁹³ *ONGAN*, s. 109.

¹⁹⁴ *ONGAN*, s. 110.

¹⁹⁵ *ONGAN*, s. 110; *ERBAY*, s. 220.

bildirilen miktar ile uyuşması halinde lisans bedelinin talep edilmesi söz konusu olacaktır¹⁹⁶.

Lisans sözleşmelerinde, lisans verenin lisans bedelinin ödenmesine ilişkin sahip olduğu talep hakkına uygulanacak zamanaşımı, lisans bedelinin tek seferde mi yoksa dönemsel edimler şeklinde mi ödeneceğine bağlı olarak değişmektedir. Buna göre; lisans alan ile lisans veren lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında, lisans bedelinin bir kere de ödenmesi kararlaştırılmış ise, TBK md. 146'daki 10 yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Ancak lisans bedelinin belirli zamanlarda ödenmesi kararlaştırılmış ise TBK md. 147/I'deki 5 yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır¹⁹⁷.

Lisans bedelinin hiç ödenmemesi veya sözleşmede kararlaştırılmış ise kararlaştırıldığı şekilde ödenmemesi halinde, lisans veren TBK'nın 126. maddesinde açıkça düzenlendiği üzere sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde üç imkandan birisinden yararlanabilecektir. Verilen mehlin sonunda, lisans alan halihazırda ifada bulunmamış veya sözleşme ilişkisi başkaca sebeplerle sona ermemişse, lisans veren; ifa ve gecikme tazminatı talep edebilir, borcun ifa edilmemesi sebebiyle uğradığı müspet zararın tazminini talep edebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Dönme sürekli borç ilişkilerine uygun bir sona erdirmeye beyanı değildir. Buna göre, sürekli edimli bir sözleşme olan marka lisans sözleşmesinde de lisans alan tarafından lisans bedelinin ödenmemesi halinde lisans veren tarafından sözleşme feshedilebilecektir¹⁹⁸.

B. Markayı Kullanma Yükümlülüğü

556 sayılı KHK'nın 14. maddesinde markanın kullanılması yükümlülüğü düzenlenmiş¹⁹⁹ ve markanın kullanılması yükümlülüğüne aykırılık halinde yaptırım da KHK'nın 42. maddesinin (c) bendinde 14. maddeye aykırılık başlığı altında bulunmaktadır²⁰⁰.

¹⁹⁶ *ERBAY*, s. 220.

¹⁹⁷ *ÖZEL*, s.157; *YÜKSEL*, s.97.

¹⁹⁸ *OKTAY-ÖZDEMİR*, s. 118.

¹⁹⁹ Bkz. *Dirikan, H.*: Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Prof.Dr. Oğuz İmregün'e Armağam, İstanbul 1998, sh. 219. Vd.; *Arkan, S.*: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2014, sh. 49.

²⁰⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. *SERT, S.*: Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Ankara 2007, s.83; *ÖZTÜRK, E.*: Markanın Kullanılması Yükümlülüğü ve Kullanılmamasından Doğan Hükümsüzlük,

Markanın en önemli fonksiyonu, farklı işletmelere ait mal veya hizmetleri birbirinden ayırt etme olduğundan, ancak kullanılmakla bu fonksiyon yerine getirilmiş olmaktadır. Bu nedenle, markanın tescilli olduğu her bir mal veya hizmet sınıfı bakımından kullanılması gereklidir²⁰¹. Nitekim, 556 sayılı KHK'nin "14. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "*Markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir.*" hükmü uyarınca, marka sahibine markasını kullanma yükümlülüğü getirilmiştir.

556 sayılı KHK'nın 14. maddesinde belirtildiği üzere, tescilli bir markanın sahibi tarafından kullanılması, sahibine tanınmış hem bir hak hem de bir yükümlülüktür²⁰². Bu yükümlülüğün getiriliş amacı ise, kullanılmayan markaların marka tescil kütüğünün işgal etmesinin önlenmesi ve tescil edilmekle birlikte kullanılmayan bir markanın bunu kullanmak isteyen kimselerin kullanabilmesine imkan sağlanmasıdır²⁰³.

Söz konusu hükümde, marka sahibi tarafından markanın tescil tarihinden itibaren 5 yıl içinde haklı bir neden bulunmaksızın kullanılmaması veya kullanımına 5 yıllık bir süre için ara verilmesi halinde markasının iptal edileceği hükme bağlanmıştır. Bir başka anlatımla, tescilden itibaren 5 yıl süre ile kullanılmayan markanın hükümsüzlüğü talep edilir.

Her ne kadar markanın korunması için mutlaka kullanılıyor olmaması gerekli değilse de kullanılmamanın da beş yılı geçmemesi gerekir. Aksi takdirde hükümsüzlük yaptırımını söz konusu olabilecektir. Daha açık ifade ile, kullanılması ayrı, markanın korunması ayrı hususlardır. Kullanma zorunluluğuna uyulup uyulmadığının anlaşılmasında belirli bekleme ve hoşgörü süresi öngörüldüğünden bu süre zarfında marka sahibine koruma sağlayacaktır. Hoşgörü süresi içinde kullanılmayan markalar da kullanılanlar gibi korunacaktır. Kullanma zorunluluğu için 556 s. KHK m. 14'te getirilen süre beş yıldır²⁰⁴. Bu süre²⁰⁵ aşıldığı takdirde yaptırım markanın

Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009, C.5, S.20, s.811; **ORAL, S.:** Markayı Kullanma Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.16, s.847.

²⁰¹ **ÇOLAK**, s. 742.

²⁰² **ORAL**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.847; **ÖZTÜRK**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009, s. 786; SERT, s.86.

²⁰³ **ÇOLAK**, s. 742.

²⁰⁴ Paris Sözleşmesi m. 5/C-1 "Bir ülkede tescilli markanın kullanılması zorunlu ise, bu tescil ancak makul bir süre sonra [...] iptal edilebilir. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması

korunmaması değil iptali olacaktır²⁰⁶. Ancak, 5 yıllık sürenin markanın kullanılmadan geçirilmesi kendiliğinden iptale yol açmayacak ancak bu konuda mahkeme önünde ileri sürülecek bir iddia olması halinde iptal ile sonuçlanacaktır. Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarih ve E. 2013/147, K. 75 sayılı iptal kararından önce²⁰⁷ 556 s. KHK m. 14'te yer alan "iptal" ifadesinden 556 s. KHK m. 42/1b (c) anlamında markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi anlaşılmaktaydı²⁰⁸. Anılan karar uyarınca, 556 s. KHK m. 42/1b (c) hükmü, mülkiyet hakkı olan marka hakkının Anayasa'nın 91'inci maddesi gereğince, ancak kanunla sınırlandırılabilirliğinden iptale dilmiştir. Mahkeme önüne getirilmiş özürsüz kullanmama iddiası olmaması halinde kullanmama durumuna rağmen 10 yıllık koruma süresi içinde sağlanan haklardan marka sahibi yararlanmaya devam edecektir²⁰⁹.

Belirtmek gerekirse, markanın kullanılmamasının ya da kesintiye uğramasının haklı bir nedene dayanması halinde markanın iptali söz konusu olmayacaktır. Gerçekten de, 556 s. KHK'nin 14'üncü maddesinde yer alan "markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir." şeklindeki hükümde geçen "haklı bir neden olmadan" ifadesi, markanın kullanılmamasının ya da kesintiye uğramasının haklı bir nedene dayanması halinde, haklı nedenin devam ettiği sürenin beş yıllık kullanmama süresinin hesaplanmasında dikkate alınmayacağını ortaya koymaktadır. Haklı nedenden kasıt ise markanın kullanılmasını engelleyen ve marka sahibine isnat edilemeyen herhangi bir vakadır²¹⁰. Doğal afetler, savaş, gümrük mevzuatındaki değişiklikler gibi tamamen marka sahibinin müdahale alanı dışında kalan haller, haklı neden hallerine örnek olarak verilmektedir²¹¹.

("TRIPS") ise "en az üç yıllık" bir süre öngörmüştür. 556 sayılı KHK'dan öncesinde uygulanan 551 sayılı Marka Kanunu m.50/a'da da bu süre üç yıl olarak belirlenmiştir.

²⁰⁵ HGK 12.12.2007 T., 2007/11-974 E., 2007/962 K., uyarınca, markanın kullanma zorunluluğunun fiilen sicile tescil edildiği tarihten başlayacaktır.

²⁰⁶ **BİLGİLİ, F.:** Fatih: Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, Y. 2008, S.74, s. 30.

²⁰⁷ RG 24.7.2014, S. 29070

²⁰⁸ **BİLGİLİ,** TBB Dergisi, Y. 2008, s. 31.

²⁰⁹ **BİLGİLİ,** TBB Dergisi, Y. 2008, s. 31.

²¹⁰ **KARAN/KILIÇ,** s. 315.

²¹¹ **ALHAS, Z.S./DERNEKOĞLU, U.:** Markanın Kullanılmaması Nedeniyle Hükümsüzlüğü ve İspat Meselesi, FMR 2014/1, s. 23.

Kullanma kavramından ne anlaşılması gerektiği, 556 sayılı KHK'nın 14. maddesinin 2. fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu hükümde sayılan bu haller, sınırlayıcı sayıda değildir²¹². Buna göre;

Tescilli markanın *ayırt edici karakterini değiştirmeden* markanın farklı unsurlarla kullanılması; markanın yalnız ihracat amacıyla mal ya da ambalajlarında kullanılması; markayı taşıyan malın ithalatı ve marka sahibinin izni ile markanın başkası tarafından kullanılması 14'üncü madde anlamında birer kullanma halidir.²¹³. Bu haller dışında, gazete ve dergilere reklam verilmesi, promosyonların yapılması, marka ile ihalelere girilmesi, internet alan adında kullanılması gibi haller de anılan hüküm anlamında kullanma halidir²¹⁴.

Anayasa Mahkemesi'nin 9.4.2014 tarih ve E. 2013/147, K. 75 sayılı kararı ile iptale dilen KHK 42/1(c) hükmü gereğince beş yılın dolması ile davanın açıldığı tarih arasında ciddi biçimde gerçekleştirilen kullanma, hükümsüzlük nedenini ortadan kaldırır. Dolayısıyla, markanın kullanılması zorunluluğunun yerine getirilmiş olmasından söz edilebilmesi için kullanımın *ciddi olması* gerekmektedir²¹⁵. Kullanma sayılan haller 556 sayılı KHK md. 14/II'de sayılmakla birlikte ciddi kullanma ibaresi bu maddede yer almamakta, md. 42/I- (c)'de yer almaktadır. Ciddi kullanım ifadesinden ne anlaşılması gerektiği 556 s. KHK'de açıklanmamıştır. ATAD'ın 11 Mart 2003, C-40/01 sayılı "AJAX" kararı ve Yargıtay kararları ve doktrin görüşleri ışığında, "ciddi kullanım"ın temel niteliklerinin, markanın, işlevlerini sağlamaya uygun bir biçimde ve yoğunlukta, kapsamındaki mal ve hizmetler için pazar payı yaratma amacını ortaya koyacak biçimde, piyasada ve piyasayı etkileyen yerlerde kullanımı olduğunun genel anlamda kabul gördüğü söylenebilir. Sembolik olarak üretim ve satış yapılması, az sayıda broşür, katalog dağıtılması ve bastırılması gibi ciddi kullanım addedilmeyecektir²¹⁶.

Belirtmek gerekirse, 556 s. KHK kapsamında lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığına ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yer almamaktadır.

²¹² ÇOLAK, s. 742.

²¹³ ORAL, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s. 853 vd; ÖZTÜRK, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009, s.786 vd; BİLGİLİ, TBB Dergisi, Y. 2008, s. 34.

²¹⁴ ÇOLAK, s.743.

²¹⁵ ÇOLAK, s. 755; ORAL, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.850.

²¹⁶ ALHAS, Z:S./DERNEKOĞLU, U., FMR 2014/1, s. 28; ÇOLAK, s. 755.

Herşeyden önce vurgulamak gerekirse, markanın kullanılması için lisans verilmesi de tek başına kullanma sayılmaz. Bunun gibi markanın fiili kullanımı ile sonuçlanmamış sair marka kullandırma anlaşmaları da tek başlarına kullanımı ispat etmeyecektir²¹⁷. Ancak, KHK m.14/2(c), marka sahibinin izni ile üçüncü bir kişi aracılığı ile kullanılması halinde de markanın kullanılma yükümlülüğünün yerine getirilmiş olunacağı belirtilmektedir. Bu şekilde, marka sahibinin izniyle markanın kullanılması, genellikle marka lisansı sözleşmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Marka lisansı sözleşmesi sicile kayıt edilmemiş olsa bile, marka sahibi, lisans alan tarafından yapılan kullanımdan yararlanır.

Markanın kullanılmaması neticesinde hükümsüzlüğü gündeme gelebileceğinden, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü var mıdır? sorusu, bu bağlamda incelenmesi gereken bir sorun olarak gündeme gelecektir.

Doktrinde ileri sürülen azınlıkta olan görüşe göre, lisans sözleşmesinde lisans alanın kullanma yükümlülüğünün sözleşmenin esaslı unsurlarından olmadığı, bu nedenle de lisans alan açısından doğrudan doğruya bir borç teşkil etmeyeceğinden bahisle taraflar aksini kararlaştırmadıkları takdirde, lisans alanın kural olarak hakkı kullanma yükümlülüğünün bulunmadığına işaret edilmektedir²¹⁸.

Bizim de katıldığımız aksi görüşe göre, tarafların, sözleşmede lisans alanın kullanma yükümlülüğünün bulunduğunu kararlaştırmaları, bu hükmün lisans alanın sözleşme yapma özgürlüğünü kısıtlayan bir hal olmaması kaydıyla geçerli olacak ve hüküm doğuracaktır. Bu halde, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının tespitinde taraflar arasındaki sözleşme esas alınmalı, sözleşmede bu hususa ilişkin bir kayıt bulunmaması halinde sözleşmenin yorumlanması suretiyle, bu bağlamda özellikle sözleşmede yer alan hükümlerin incelenmesi, tarafların sözleşme yapmadaki iradeleri ve ekonomik amaçları göz önünde bulundurularak bir sonuca varılması gerekmektedir²¹⁹.

Genellikle, lisans sözleşmelerine konulan “Best-Efforts-Kloz”larıyla, markayı kullanma yükümlülüğünün lisans alana yüklendiği görülmektedir.

Lisans sözleşmesinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğüne ilişkin açık bir hükmün yer almadığı durumlarda değerlendirmede lisans sözleşmesinin

²¹⁷ ALHAS, Z:S./DERNEKOĞLU, U., FMR 2014/1, s. 29.

²¹⁸ AYDINCIK, age., s.173.

²¹⁹ ORTAN, s.249; ONGAN, s. 113.

inhisari nitelikte olup olmadığına göre ayırım yapılmalıdır²²⁰. Bu değerlendirme yapılırken, tarafların korunmaya değer menfaatlerini nazarı itibara almak gerekir. Aşağıda bu konu hakkında açıklama yapmadan evvel vurgulamak gerekirse,

Lisans alan ister markayı kullanmakla yükümlü olsun ister olmasın, Lisans alan markayı kullanırken markanın hükümsüzlüğüne neden olacak durumlar yaratmamalıdır. 556 sayılı KHK' nin 42. maddesinin (e) bendinde yer alan hükme göre hak sahibi veya yetkili kıldığı kişi tarafından kullanım sonucunda tescil edildiği mal ve hizmetlerin niteliği, kalitesi, üretim yeri ve coğrafi kaynağı konusunda halkta yanlış anlama ihtimalinin ortaya çıkması halinde markanın hükümsüz sayılmasına karar verilir. Bu nedenle lisans alan tarafından bu tür yanlış anlamalara mahal verilmemelidir²²¹.

1. İnhisari Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/III'e göre "*İnhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamaz.*" Şu halde, anılan hüküm uyarınca, lisans veren hakkını açıkça saklı tutmadığı sürece kendisi de markayı kullanamayacak ve üçüncü kişilere de lisans veremeyecektir.

Marka sahibinin de markayı kullanma hakkına sahip olduğu inhisari lisans sözleşmelerinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü olmayabileceğinden, lisans bedelinin belirlenmesi yöntemi markayı kullanma yükümlülüğünün varlığını etkileyebilecektir. Buna göre, lisans bedeli olarak sabit bir bedelin kararlaştırılması halinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü söz konusu olmamalıdır²²². Lisans bedelinin parça başına ya da satışa, ciroya göre belirlenmesi halinde ise, lisans alanın markayı kullanmakla yükümlü kabul edilmelidir²²³. Bu son halde, lisans veren, lisans alanın ekonomik başarısından istifade edecektir. Lisans verenin

²²⁰ Bir görüşe göre, lisans sözleşmesinin inhisari nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın lisans alanın kullanım yükümlülüğünün bulunmaktadır (bkz. *ONGAN*, s. 113 dñn. 425' teki Fransız Mahkeme Kararı).

²²¹ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 144.

²²² *BAŞLAR*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, s. 314.

²²³ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 70; *ARKAN*, "Marka-II", s.201-202; *YÜKSEL*, s.105; *ÜNAL*, s.191; *ÇAMLİBEL TAYLAN*, s.216.

ekonomik başarıdaki menfaati lisans alanın bilincindedir ve sözleşmenin yorumunda dikkate alınmalıdır²²⁴.

Marka sahibinin hakkını açıkça saklı tutmadığı durumlarda ise, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmektedir. Zira, lisans veren hakkını açıkça saklı tutmadıkça markayı kullanma hakkının sadece inhisari lisans alana ait olması ve marka üzerindeki hakkın varlığının sadece inhisari lisans alanın markayı kullanmasına bağlı olması, markanın kullanılmasını lisans veren bizzat yerine getirememesi ve nihayet markanın kullanılmama nedeniyle hükümsüzlüğüne karar verilmesinin inhisari lisans alanın kullanımına bağlı olacağından, lisans verenin, lisans alanın markayı kullanmasında menfaati bulunmaktadır²²⁵. Marka sahibinin hakkını açıkça saklı tutmadığı inhisari lisansta, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün doğumu açısından lisans bedelinin sabit bedel veya parça başına bedel olarak belirlenmesinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

2. İnhisari Olmayan Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/II'ye nazaran “*Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans inhisari değildir. Lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verebilir.*” Şu halde; sözleşmeden aksi açıkça anlaşılmadıkça, lisans kural olarak inhisari lisans değildir. Lisans veren markasını kendi de kullanabilecektir veya üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verilebilecektir. Dolayısıyla kural olarak lisans alan açısından bir kullanma yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna varmak isabetsiz olmaz²²⁶.

Bunun yanında, basit lisansta, 556 sayılı KHK m. 14 haricinde, lisans sözleşmesinin hükümleri çerçevesinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğünde olduğunun kabul edilebileceği durumlar vardır. Bu durumların var olup olmadığının tespitinde, lisans bedelinin belirlenmesi yöntemi belirleyici olacaktır. Lisans bedelinin parça başına ya da satışa göre belirlendiği inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde markanın kullanılmamasının lisans verene zarar

²²⁴ PFAFF, D./OSTERRIETH, Ch., Nr. 140.

²²⁵ INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 70; ORTAN, s.250.

²²⁶ INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 70; BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, s. 315.

verebileceğinden lisans alanın kullanma yükümlülüğünden söz edilebilecektir.²²⁷. Buna karşılık, lisans bedeli olarak sabit lisans bedeli belirlenmiş ise, sözleşmede aksine hüküm olmadıkça lisans alanın kullanma yükümlülüğü söz konusu olmayacaktır.²²⁸.

C. Lisans Alanın Diğer Yükümlülükleri

Lisans alanın lisans bedelini ödeme ve markayı kullanma gibi asli yükümlülüklerinin yanında, öğretide sır saklama yükümlülüğü, kalitenin sağlanması yükümlülüğü, reklam yapma yükümlülüğü ve hesap verme yükümlülüğü gibi yan yükümlülüklerinden de söz edilmektedir.

1. Sır Saklama Yükümlülüğü

Lisans alanın yan yükümlülükleri olarak nitelendirilen yükümlülüklerinden birisi sır saklama yükümlülüğüdür.

Marka lisans sözleşmesi güven ilişkisine dayalı bir ilişkidir. Güven ilişkisi kapsamında Lisans sözleşmesi boyunca, lisans alan üretim, satış vs. dolayısıyla bir takım bilgiler elde etmektedir ya da lisans veren tarafından bu bilgiler lisans alana verilmektedir.

Güven ilişkisine dayanan marka lisans sözleşmesinin tarafı olan lisans alan bu güven ilişkisi sonucu sır saklama yükümlülüğü altında bulunmakta ve bu yükümlülüğü kapsamında lisans süresi boyunca elde edilen bu bilgileri lisans verenin izni olmaksızın kamuya açıklamaması gerekmektedir. Lisans alanın sır saklama yükümlülüğü, dürüstlük kuralından doğmaktadır²²⁹. Bu yükümlülük lisans alanı ilgilendirdiği gibi lisans verene de terettüp eder.

Taraflar marka lisans sözleşmesine sır saklama yükümlülüğüne ilişkin olarak açık bir hüküm koyabilirler. Örneğin, lisans alanın lisans hakkı dolayısıyla öğrenmiş olduğu üretim sırlarını sözleşmenin devamı ve hatta sözleşme bitiminden sonra da açıklamayacağına ilişkin bir hükme yer verebilirler. İhlali halinde cezai şart dahi kararlaştırabilirler.

²²⁷ *ARKAN*, C.2, s. 201.

²²⁸ *ÜNAL*, s.190.

²²⁹ *GÜRZUMAR*, s.163.

Sözleşme kapsamında, lisans alan, sadece bilgisine sunulan sırları değil, aynı zamanda bu sözleşmenin gerektirdiği yoğun ve güven ilişkisi nedeniyle elde etmiş ve/veya öğrenmiş olduğu ve açıklanmamasında lisans verenin de menfaatinin bulunduğu sırları da saklamak yükümlülüğü altındadır. Buna karşılık, lisans veren de, lisans alana verilen gizli bilgilerin, herkesçe bilinir hale gelmesini engelleyecek her türlü önlemi almak ve buna sebep olacak davranışlardan kaçınmak yükümlülüğündedir.

Lisans alanın ve lisans verenin sır saklama yükümlülüğü sözleşme süresince devam ettiği gibi lisans sözleşmesinin süresinin bitiminden sonra da devam edecektir²³⁰.

Lisans alanın sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, TBK md. 112 vd. yer alan borca aykırılık hükümlerine göre sorumluluğu doğacaktır²³¹. Lisans alanın sır saklama yükümlülüğünü ihlali, lisans verene de haklı sebeple ve derhal sözleşmeyi feshetme hakkını bahşedecektir²³². Şüphesiz, lisans sözleşmesinde sır saklama yükümlülüğünün ihlaline bağlanan diğer müeyyideler saklıdır. TTK m.55 b. (d) hükmü uyarınca haksız rekabet teşkil eden bu eyleminden ayrıca sorumluluğu gündeme gelecektir.

2. Kalitenin Sağlanması Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/VIII'de, marka sahibinin, talimatlarıyla uygunluk içinde, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri alacağına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir.

Marka lisans sözleşmesi ile aynı markayı taşıyan mal veya hizmetlerin marka sahibi dışında başka kişiler tarafından üretilmesi veya piyasaya sunulması söz konusu olduğu için, markanın garanti fonksiyonu zedelenebileceğinden²³³, mal veya hizmetlerin aynı kalitede üretilmesi veya piyasaya sunulması için marka sahibine gereken önlemleri alma hakkı tanınmıştır. Markasının düşük kaliteli ürünlerde

²³⁰ *ONGAN*, s. 122.

²³¹ *BAŞLAR*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, s. 316.

²³² *GÜRZUMAR*, s.165.

²³³ *ARKAN*, C.2, s.195.

kullanılması suretiyle markasının değerinin düşmemesi hususunda lisans verenin menfaati vardır²³⁴.

Lisans sözleşmesinde, taraflar arasında kalite şartları belirlenmelidir. Lisans sözleşmesinde, kalite şartlarının belirlenmemesi veya lisans veren tarafından kaliteye ilişkin talimatlar verilmemiş olsa bile, lisans alanın malların veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti etme yükümlülüğü kanundan doğar.

Bu kapsamda lisans alan, kendisine bildirilmiş olan teknik geliştirme ve iyileştirmeleri kullanmak zorundadır. Ayrıca lisans alan, lisans verenin denetim yükümlülüğü çerçevesinde, malın veya hizmetin sağlanması için yapacağı denetimlere ve alacağı tedbirlere de katlanmak durumundadır²³⁵.

556 sayılı KHK md. 21/IX'da yer alan hükme göre; sözleşme şartlarının lisans alan tarafından ihlali halinde, tescilli bir markadan doğan haklar, lisans alana karşı dava yoluyla ileri sürülebilecektir. Lisans veren, talimatlarına uyulmadığını veya talimat vermemiş olsa bile, kalite garantisinin ihlal edildiğini tesbit ederse, üretimi ve dağıtımını, kalite düzelinceye kadar durdurmak gibi gerekli önlemleri alabilir. Lisans verenin kaliteyi düzeltmek için aldığı önlemlere rağmen, kalite standartları gene de sağlanamıyorsa, bu durumda, lisans veren, lisans sözleşmesinin haklı nedenle fesh edilmesini isteyebilir. Çünkü, kalite markanın itibarının vazgeçilmez öğesidir.

Belirtilmesi gereken diğer bir husus da, kural olarak tescilli bir markanın tescil kapsamındaki mal üzerine konularak, marka sahibi tarafından veya onun izni ile Türkiye'de piyasaya sunulmasından sonra markanın tükenmesi söz konusu olmaktadır. Malların çeşitli şekillerde piyasaya sunulmasından sonra, üçüncü kişiler tarafından değiştirilerek veya kötüleştirilerek ticari amaçla kullanılmasına karşın marka sahibi, KHK m. 13/2 hükmü uyarınca bu kullanımı önleme yetkisine sahiptir. Şu halde, kalitenin sağlanması yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde lisans verenin marka tescilinden doğan hakların tükenmesi söz konusu olmamakta ve lisans veren, lisans alana karşı dava yoluna başvurabilmektedir²³⁶.

3. Reklam Yapma Yükümlülüğü

²³⁴ *BÜHLER*, MSchG Art 18 Nr. 45.

²³⁵ *ÇİÇEKÇİ*, s.67.

²³⁶ *ÇAMLİBEL TAYLAN*, s. 216-217; *PINAR*, s. 870; *ARKAN*, C.2," , s. 195, 200.

Lisans alanın markanın reklamını yapma yükümlülüğü her somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir.

Lisans alanın asli yükümlülükleri arasında yer almayan reklam yapma yükümlülüğüne ilişkin tarafların anlaşması halinde, lisans alan tarafından bu yükümlülüğün sözleşmede yer alan kapsam ve sınırlarda yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ancak taraflarca sözleşmeye bu yönde bir hüküm koyulmamışsa, bu yükümlülük lisans alanın markayı kullanım yükümlülüğü ile birlikte değerlendirildiğinden, lisans sözleşmesinin yapılış amacından yola çıkılarak ve her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir²³⁷. Örneğin, lisans veren tarafından markanın çeşitli bölgelerde pazara sunularak markanın değer kazanması amacıyla lisans sözleşmesi yapılması yoluna gidilmişse lisans alanın reklam yapma borcunun varlığı kabul edilmelidir. Markayı kullanmakla yükümlü olduğu durumlarda lisans alanın, kullanma yükümlülüğünden beklenen faydanın sağlanması için reklam yapma yükümlülüğünün de bulunduğu söylenebilecektir²³⁸. Keza, marka lisans sözleşmesinin konusunu tanınmış bir markanın oluşturması halinde de lisans alanın markanın tanınmışlığını kaybetmemesi için reklam yapmakla yükümlü olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu yükümlülük lisans alanı ekonomik yönden sarsacak şekilde aşırı ölçüde olmamalıdır.

4. Hesap Verme Yükümlülüğü

Lisans sözleşmesinde hesap vermeye ilişkin açık bir kayıt bulunmasa bile lisans alanın bu borcu MK nun 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralından çıkarılabilir.

Lisans alanın hesap verme yükümlülüğünün olup olmadığı lisans bedelinin parça başına belirlendiği durumlar ile sabit bir bedelin kararlaştırılması durumlarına göre farklılık gösterecektir.

Lisans veren bakımından, lisans bedelinin hesaplanması ve ödenmesine ilişkin hususlarda, lisans alanın defter ve kayıtlarının incelenmesi son derece önemlidir. Taraflar arasında belli şartlarla, karın, cironun ya da satışların belirlenen

²³⁷ *ORTAN*, s.259; *BAŞLAR*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, s. 317.

²³⁸ *TEKİNALP*, s.470;

bir noktaya gelmesi veya belirlenenden fazla artış göstermesi durumunda, lisans bedelinin artışının öngörülmesi durumunda da, lisans alanın hesap verme yükümlülüğünün önemi ortaya çıkacaktır.

Tarafların, marka lisansı sözleşmesine koyacakları bir madde ile, lisans alanın, yeni biten takvim yılına ilişkin net satışların kesin hesap raporunu biten her yıl sonunda, belli bir zaman limitinden uzun olmamak kaydıyla lisans verene teslim etmesini hükme bağlayabilirler.

Sözleşmede açık hüküm bulunmaması halinde, lisans bedelinin parça başına veya satışa göre belirleneceği hallerde, lisans bedeli lisans alanın üretimine veya satışa göre farklılık göstereceğinden, lisans verene, lisans alanın defter ve kayıtlarındaki lisans bedeline ilişkin kayıtları inceleme ve denetleme hakkı kabul edilmelidir²³⁹. Lisans verenin bu hakkına karşılık, lisans alanın da lisans sözleşmesi uyarınca kendisine tanınan hakların kullanımını sonucu yaptığı üretim ve satışa ilişkin konularda hesap verme yükümlülüğü bulunmaktadır²⁴⁰.

Lisans veren tarafından lisans alanın defter ve kayıt incelemesi makul zamanlarda ve ölçüde yapılması gerekmektedir. Yapılan lisans sözleşmesinde, incelemenin ne zaman yapılacağına ilişkin bir sürenin belirlenmemesi halinde, lisans verenin, lisans alana buna ilişkin zamanı tespit ederek bildirmesi gerekmektedir. Bu sürenin uzunluğu, o alanda mevcut uygulamalar esas alınarak saptanacaktır²⁴¹.

Lisans veren denetim ve inceleme hakkını kendisi kullanabileceği gibi bu konuda uzman olan kimselere de yaptırma yoluna gidebilmektedir²⁴².

Lisans alanının hesap verme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, lisans verenin lisans alana karşı sahip olduğu haklar TBK md.112 vd. hükümlerine göre belirlenecektir. Bu yükümlülüğün, taraflarca sözleşmeye konulan hüküm ile asıl yükümlülük olarak belirlenmesi halinde, TBK md. 123-126 hükümlerine dayanarak, *“İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir”* şeklinde belirtilen seçimlik haklardan sürekli edimli sözleşmelerde

²³⁹ *MURATOĞULLARI*, s. 68.

²⁴⁰ *ONGAN*, s.121.; *OKTAY ÖZDEMİR*, “Lisans Sözleşmeleri”, s.117.

²⁴¹ *ORTAN*, s. 258.

²⁴² *ÖZSUNAY*, s. 680, dn. 34.

dönme değil fesih hakkı öngörüldüğünden, lisans verenin sözleşmeyi feshetmesi söz konusu olacaktır²⁴³.

Lisans bedeli olarak sabit bir bedel kararlaştırılmış olması durumunda ise, lisans alan tarafından ödenmesi gereken lisans bedeli, lisans alan ile lisans veren tarafından lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında belirlendiği için ve bu bedelin lisans alanın üretim veya satış faaliyetlerine göre değişiklik de göstermesi gibi bir duruma sebebiyet vermeyeceğinden, lisans alanın hesap verme yükümlülüğü bulunmamaktadır²⁴⁴.

IV. Lisansa Konu Hakka Tecavüz Halinde Lisans Alanın Dava Açma Hakkı

Marka sahibinin markadan doğan haklarına, üçüncü kişiler tarafından yapılan tecavüzler nedeniyle, marka sahibinin zarar görmesi yanında, lisans alanın da kullanım hakkı ve ekonomik menfaatleri zarar görmektedir. Bu sebepten dolayı, üçüncü kişilerin tescilli marka hakkına tecavüz etmeleri halinde, lisans alanın, kendi adına dava açma hakkına sahip olup olmadığının tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Marka, marka lisansının temeli olduğundan, markayı üçüncü kişilerin tecavüz ve ihlallerine karşı korumak her iki tarafın da görevleri arasındadır. Sadece bir tarafa yüklenmiş bir yükümlülük değildir²⁴⁵.

556 sayılı KHK'nın "Lisans Şartları" başlıklı 21. maddesinin 6. ve 7. fıkralarında lisans alanların dava hakkına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Diğer bir deyişle lisansın inhisari olup olmadığına göre dava açma konusundaki hükümler farklılık arz etmektedir. 556 sayılı KHK md. 21/VI'da inhisari lisans alanın dava hakkına yer verilmiş, md. 21/VII'de ise basit lisans alanın dava hakkı düzenlemiştir. 556 sayılı KHK'de, lisans alanın dava açması ve şartlarını düzenleyen bir diğer hüküm ise, hemen hemen madde 21/6 ve 7 deki hükümlerle aynı olan, madde 73 deki hükümlerdir.

²⁴³ BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, s. 316.

²⁴⁴ ONGAN, s. 121.

²⁴⁵ BAŞLAR, Y.: Marka Lisansı Sözleşmesi açısından Marka Hakkının Korunması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.14, s.325.

Yukarıdaki hükümlerde de yer aldığı üzere, marka sahibinin markadan doğan haklarına tecavüz edilmesi halinde, lisans alanın tecavüz eden kişiye karşı hukuk davası açma şartları lisansın inhisari olup olmadığına göre şekillenmektedir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, dava açma konusunda, lisans alana sadece tecavüz ile ilgili davaları açma yetkisi verilmiş, buna karşılık lisans alanın marka başvurusuna itiraz etme veya başka bir marka aleyhine hükümsüzlük davası açma hakkı yoktur²⁴⁶.

Ayrıca, lisans alanın marka hakkına tecavüz halinde dava açabilmesi için lisansın sicile tescil zorunluluğu yoktur, zira tescil kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir. Tescil, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi ile ilgili olup, dava açma hakkı ile ilgisi bulunmamaktadır. Ancak *ortak markanın* söz konusu olduğu durumlarda lisans alanın tecavüz nedeniyle dava açabilmesi için lisansın tescil zorunluluğu vardır, zira “bir ortak markada lisans verilmesi, Marka Siciline kayıt halinde geçerlidir” şeklindeki 556 S. KHK m. 60 hükmünden de anlaşılacağı üzere ortak markanın doğumu içinde tescil zorunluluğu bulunmakta olup, kurucu etkiye sahiptir²⁴⁷.

Birden fazla lisans alan varsa, her bir lisans alan diğerinden bağımsız olarak, bir başka deyişle, diğer lisans sahiplerinin iznine ihtiyaç duymaksızın, 556 S. KHK'daki kurallar ve şartlar çerçevesinde dava ve sair talep haklarını ileri sürebilir²⁴⁸.

A. İnhisari Lisans Alanın Dava Hakkı

556 sayılı KHK md. 21/VI'ya göre “*Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, inhisari lisansa sahip olan kişi, üçüncü bir kişi tarafından marka sahibinin markadan doğan haklarına, tecavüz edilmesi durumunda, marka sahibinin bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca açabileceği davaları, kendi adına açabilir.*” Ayrıca, KHK'nın 73. maddesinde de bu hüküm aynı şekilde yer almıştır.

Bu hükme nazaran, kural olarak markaya tecavüz halinde inhisari lisans alan, marka sahibinin 556 sayılı KHK uyarınca açabileceği davaları kendi adına açabilecektir. Belirtelim ki, 40/94 sayılı Tüzük, lisans alanın dava açması konusunda

²⁴⁶ ÇAĞLAR, s. 104.

²⁴⁷ BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008,” s.326.

²⁴⁸ TEKİNALP, s. 471.

daha dar kapsamlı bir düzenlemeye yer vermiştir. Topluluk markasına tecavüz halinde, lisans alan, Tüzüğün 22/3 hükmü gereğince, lisans sözleşmesindeki hükümler saklı kalmak üzere, sadece marka sahibinin bu konudaki izniyle dava açabilir. İnhisari lisans alan, durumun, lisans alana bildirilmesinden sonra, onun makul bir süre içinde tecavüz davalarını açmaması halinde bu tür bir dava açabileceği belirtilmektedir. Önemle vurgulayalım ki, Yargıtay TPE tarafından alınan kararlara karşı, zarar gören sıfatıyla lisans alana TPE'ye karşı dava açma hakkı tanınmaktadır²⁴⁹. Bu karar isabetli değildir, zira, 556 s. KHK m. 21/6 “üçüncü bir kişi tarafından marka sahibinin haklarına tecavüz edilmesi durumunda” dava açılabilirliğinden bahsettiğine göre, lisans sözleşmesi ile açık bir yetki verilmediği sürece lisans alanın dava açma yetkisi, marka hakkına tecavüz halinde açılacak davalar ile sınırlıdır²⁵⁰.

Dava açılmadan önce veya dava açılması sırasında inhisari lisans sahibinin marka sahibine herhangi bir bildirimde bulunmasına ya da marka sahibinin rızasına gerek yoktur²⁵¹. Vurgulamak gerekirse, yapılan lisans sözleşmesinde aksi belirtilmedikçe, marka hakkına tecavüz halinde dava açma hakkına sahip olmasına rağmen, lisans alanın dava açma zorunluluğu ve yükümlülüğü olduğu söylenemez. Başka bir ifadeyle, inhisari lisans sahibinin dava açmaması onun marka sahibine karşı sorumlu olması sonucunu doğuramaz. Kaldı ki, inhisari lisans alanın dava hakkını kullanması marka sahibinin dava hakkını ortadan kaldırmayacağından, marka sahibi tarafından mutlak hakkına dayanılarak her zaman dava açılabilir.

Ayrıca, marka sahibi ile lisans alanın aynı anda dava açmasına engel bir durum da söz konusu değildir. Bu şekilde iki tarafın da uğradıkları zararın tazmini için ayrı ayrı dava açmaları durumunda, usul ekonomisi açısından²⁵² açılan davaların birleştirilmesi yoluna gidilecektir²⁵³. Davayı kendi adına açtığı için giderleri lisans alan karşılar; sözleşmede açık hüküm yoksa dava açılmasının masraflarını lisans verenden talep etme hakkına sahip değildir. İnhisari lisans sahibinin, kendi adına dava açma hakkına sahip olması, tecavüz nedeniyle, lisans veren marka sahibinin uğramış olduğu zararları istemesine engel değildir. Birleştirilen davada tecavüz

²⁴⁹ Yarg. 11. HD., 22.12.2008 tarih ve E. 2007/10797, K. 2008/14327 (Bkz. **ÇOLAK**, s. 577-578).

²⁵⁰ **ÇOLAK**, s. 578.

²⁵¹ **BAŞLAR**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008,s.326.

²⁵² **BAŞLAR**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.327.

²⁵³ **TEKİNALP**, “Fikri Mülkiyet”, s.471.

fiilinde bulunan kişilerin eylemlerinden dolayı marka sahibinin ve lisans alanın uğradığı zararların kapsamı ayrı ayrı belirlenecek ve tazminata hükmedilecektir²⁵⁴.

Lisans veren ile lisans alan marka lisans sözleşmesinin yapılması sırasında sözleşmeye koyacakları bir hüküm ile inhisari lisans alanın dava açma hakkının olmadığını belirleyebilirler. 556 sayılı KHK md. 21/VI'da yer alan “aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça” ibaresi ile de durum açıklığa kavuşturulmuştur. Taraflarca yapılan marka lisansı sözleşmesinin inhisari olması, bununla birlikte sözleşmede lisans alana dava açma hakkının verilmediğine dair bir hükmün yer alması durumunda, lisans sahibi, basit lisans alan için geçerli olan hükümler çerçevesinde dava açma hakkına sahip olacaktır²⁵⁵.

Yargıtay bir kararında inhisari lisans alanın kendiliğinden harekete geçemeyeceği ve izinsiz dava açamayacağı şeklinde hüküm altına alınan ve bu sözleşmeye konulan özel hüküm nedeniyle inhisari lisans alanın lisans verenden izin almaksızın dava açma hakkı bulunmadığına karar vermiştir²⁵⁶.

KHK m. 21/6 hükmü gereğince, inhisari lisans alana, marka sahibinin KHK gereği açabileceği davaları açma hakkı tanınmış olduğundan, konusu tescil edilmeyen marka olan lisans sözleşmesine istinaden, lisans alanın, dava açma hakkına sahip olduğu kabul edilemez. Lisans sözleşmesinin yapılmasından sonra markanın tescili gerçekleşmişse, bu durumda, lisans alanın dava açma hakkının var olduğu kabul edilir. Lisans verenin marka hakkının dava açma hakkı açısından davanın açıldığı tarihte markanın tescil edilmiş olması gerekir.

B. İnhisari Olmayan Lisans Alanın Dava Hakkı

556 sayılı KHK md.21/VI'da yer alan “...İnhisari olmayan lisans sahiplerinin, dava açma hakları yoktur.” hükmü uyarınca inhisari olmayan lisans alanın, lisans verenin açabileceği davaları açma hakkı bulunmamaktadır.

Basit lisans alan lisans sahiplerinin, sadece marka sahibinin dava açmasını beklemesi, tecavüzün zamanında ve gereği gibi engellenmemesi nedeniyle lisans alanın zararına sebep olacak ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık teşkil edecektir. Dolayısıyla, KHK, basit lisans sahibine belli şartlar altında dava açma hakkı

²⁵⁴ BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008,s.326-327.

²⁵⁵ BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008,s.327.

²⁵⁶ Y. 11. HD 06. 02. 2006 tarih, 2005/1101 Esas, 2006/994 K.(www. kazanci.com)

tanımıştır. 556 sayılı KHK md. 21/VII’de markaya tecavüz dolayısıyla dava açma hakkı olmayan lisans alanın dava açması için öngörülen prosedür belirlenmiştir.

KHK madde 21/7’de; “markaya tecavüz dolayısıyla dava açma hakkı olmayan bir lisans alan, noter vasıtasıyla yapacağı bir bildirimle, gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilir. Marka sahibinin, bu talebi kabul etmemesi veya bildirim alıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, gerekli davanın açılmaması halinde, lisans alan yaptığı bildirim de ekleyerek, kendi adına dava açılabilir.” hükmü yer almaktadır. Lisans alanın dava açmasını ve şartlarını düzenleyen KHK madde 73’de de basit lisans sahibinin dava açma hakkı, KHK madde 21/7 hükmü ile paralellik arz etmektedir. Buna göre, lisans alan, noter vasıtasıyla yapacağı bir bildirimle gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilecektir²⁵⁷. Noter bildirim, geçerlilik değil, ispat şartıdır²⁵⁸. Marka sahibinin söz konusu bildirim aldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde dava açması gerekmektedir. Lisans alan, marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi veya öngörülen süre içerisinde gerekli davayı açmaması halinde, marka sahibini haberdar ederek ve marka sahibine yaptığı bildirim de ekleyerek kendi adına dava açabilecek ve marka sahibinin talep edebileceği istemleri kendi adına talep edebilecektir. Bu şekilde dava açma hakkını elde eden lisans alanın dava açması durumunda, dava açtığını lisans verene bildirmekle yükümlüdür²⁵⁹ Bu husus 556 sayılı KHK’nın md. 21/VII’de yer alan “...Lisans alan, dava açtığını marka sahibine bildirir.” düzenlemesi ile de açıkça belirtilmiştir. Bunun aksine bir tutum sergileyen lisans alan, bildirimde bulunmaktan doğan zararı karşılamak durumundadır.²⁶⁰ Bununla birlikte, inhisari

²⁵⁷ Aynı zamanda yazılı olarak yapılmaması halinde bu gereklilik yerine getirilmiş olmaz. TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 471.

²⁵⁸ Yarg. 25.04.2003 tarih ve E. 2003/3854- K. 2003/3992: “Davacı ile dava dışı marka sahibi yabancı şirket arasında imzalanan lisans sözleşmesinde davacıya markaya tecavüz nedeniyle dava açma hakkı tanınmamıştır. Yani sözleşme basit lisans sözleşmesidir. Bu durumda lisans alan davacı, Markalar Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin 21 ve 73 ncü maddeleri gereğince marka sahibine noter aracılığı ile yapacağı bildirimden sonra marka sahibinin 3 ay içinde dava açmaması veya dava açılmasına izin vermemesi halinde kendi adına dava açabilir. Ancak, madde hükmünde, yer alan noter bildiriminin bir geçerlik şartı değil, bir ispat şartı olduğunun kabulü gerekir. Nitekim, doktrinde de bu görüş benimsenmiş bulunmaktadır. (Bkz. Fikri Mülkiyet Hukuku, Ünal Tekinalp, 2002 Sh.399) Nitekim, somut olayda da davacı lisans alan, marka sahibi şirkete 02.03.1997 tarihli faks mesajı ile dava açma hususunda izin için başvurmuş, marka sahibi şirket ise 03.03.1998 günlü faks mesajı ile dava açılmayacağını davacıya bildirmiş ve bu metinler dosyaya ibraz edilmiştir. Bu durumda davacının 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 21 ve 73 ncü maddeleri gereğince kendisinin dava açma hakkının doğduğunun kabulü gerekir”. (www.kazanci.com)

²⁵⁹ BAŞLAR, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008,s.328.

²⁶⁰ TEKİNALP, s.470.

olmayan lisans alanın kendi adına dava açması, marka sahibinin dava açma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Lisans alan, marka sahibine açtığı davayı bildirmese, marka hakkına tecavüzden dolayı marka sahibi de, lisans alanın davasından habersiz kendi adına bir dava açtığı takdirde, lisans alanın davasından haberdar olmayan marka sahibinin, kendi adına açtığı davadan doğan masraflar, marka sahibinin zararını oluşturur ve bu zararın giderilmesi lisans alanın yükümlülüğü altındadır.

556 sayılı KHK md. 21/VII' de "Lisans alan, ciddi bir zarar tehlikesi karşısında ve söz konusu sürenin geçmesinden önce, ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep edebilir." hükmüne yer verilmiştir. Bu hükme göre, lisans alan tecavüz eylemi sebebiyle ciddi bir zarar tehlikesi karşısında, üç aylık sürenin geçmesinden önce ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep etme hakkına sahiptir²⁶¹. İhtiyati tedbir talebinde bulunmadan önce lisans alanın bu durumu marka sahibine bildirip bildirmeyeceği hususunda 556 s. KHK'da açıklık bulunmamaktadır. Her ne kadar maddenin lafzından lisans alanın bildirimde bulunacağı anlaşılıyorsa da bazı durumlarda acilen ihtiyati tedbir talebinde bulunarak bu yolla zarara sebebiyet verecek fiillerin önlenmesi gerekeceğinden lisans alanın bildirimde bulunmasının gecikmeye yol açabileceği hallerde bu şart dikkate alınmamalıdır²⁶².

İhtiyati tedbir talep edilmeden marka sahibine bildirimde bulunmasına gerek olmamasına rağmen; ihtiyati tedbir kararı alındıktan sonra dava açılmasını sağlamak üzere lisans alan tarafından marka sahibine bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Bilindiği üzere, ihtiyati tedbir kararının alınmasından sonra, HMK md. 397 gereğince iki hafta içinde esas hakkında dava açılması gerekmektedir²⁶³. Ancak basit lisans alan tarafından dava açılması için yukarıda da bahsedildiği üzere, marka sahibine bildirimde bulunulacak marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi veya öngörülen süre içerisinde gerekli davayı açmaması durumunda basit lisans alan dava açabilecektir. Bu prosedürün ihtiyati tedbir talep edildiği hallerde de uygulanması durumunda esas hakkında dava açılmayacak ve ihtiyati tedbir ortadan kalkacaktır,

²⁶¹ *MERAN*, s. 394.

²⁶² *YASAMAN/ALTAY*, C.II, s. 748.

²⁶³ *BAŞLAR*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.328.

bu durum da hak kayıplarına sebebiyet verecek ve ihtiyati tedbire başvurmanın ve ihtiyati tedbir kararının alınmasının bir anlamı kalmayacaktır²⁶⁴.

Yargıtay'a göre, dava açma hakkı olmayan basit lisans alan markaya tecavüz edilmesi halinde marka hakkına dayanmadan TTK' nun 56 vd. maddelerinde yer alan haksız rekabet hükümlerine göre talepte bulunabilecektir²⁶⁵.

C. Tazminat Talepleri

556 sayılı KHK md. 62/I-b hükmü ile gerekli koşulların gerçekleşmesi halinde marka hakkına tecavüz halinde uğranılan zararın gidermesi maddi ve manevi tazminat davaları açılabilir²⁶⁶. Bunun yanında, markanın piyasada oluşan güven ve saygınlığına zarar verilmişse, diğer bir deyişle, itibarına zarar verilmiş ise, o zaman itibar tazminatı talebi de söz konusu olacaktır²⁶⁷. Tazminata ilişkin sorumluluk, TBK md. 49 vd. maddelerinde düzenleme alanı bulan haksız fiil hükümlerine dayanmaktadır²⁶⁸. Keza, haksız rekabet hükümlerine istinaden de (TTK m. 56) tazminat davası açılabilmesi mümkündür.

40/94 sayılı Tüzüğün 22/4 maddesi, lisans alanın tecavüz nedeniyle uğradığı zararın giderilmesi için tazminat elde edebilmek amacıyla marka sahibi tarafından açılan davaya katılmaya yetkili olduğunu hükme bağlamıştır. 556 S. KHK'da, üçüncü kişilerin marka hakkına tecavüz etmesi durumunda lisans verenin açacağı davaya, lisans alanın da uğradığı zararların giderilmesi amacıyla katılmasıyla ilgili herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Lisans sözleşmesinin varlığına rağmen marka sahibinin, marka hakkının sahibi olduğundan maddi ve manevi tazminat davası açma yetkisine de sahip olduğu hususunda şüphe duymamak gerekir. Lisans verenle yapılacak sözleşmede, lisans alanın dava açma hakkı ortadan kaldırılmadığı sürece inhisari lisans alanın da

²⁶⁴ *YASAMAN/ALTAY*, s. 750.

²⁶⁵ "... Mahkemece davacının marka kullanım hakkının münhasır olmadığı, tecavüz halinde dava açma hakkı bulunmadığı gerekçesiyle aktif dava ehliyeti bulunmadığından davanın reddine karar verilmiş ise de gerek dava dilekçesi içeriğinden ve gerekse davacı vekilinin 06.06.2000 tarihli celsedeki beyanına göre davacının bu davada marka hakkına dayanmadığı, TTK nun haksız rekabet hükümlerine göre talepte bulunduğu anlaşılmaktadır. ." Y. 11. HD , 20. 05. 2003 tarih, 2002/12537 Esas, 2003/5170 Karar (bkz. www. kazanci.com).

²⁶⁶ *BAŞLAR*, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.334.

²⁶⁷ *ÇETİN*, s.31.

²⁶⁸ *ÖZEL*, s. 188.

tazminat davası açma hakkı bulunmaktadır. Ancak, böyle bir durumda, inhisari lisans alanın talep edebileceği tazminat miktarı, marka sahibinin isteyebileceği tazminat miktarına eşit olacaktır²⁶⁹.

Ancak, marka lisansı sözleşmesi inhisari nitelikte olmasına rağmen, lisans alana kendi adına dava açma hakkı sözleşmede açıkça belirtilmek suretiyle ortadan kaldırılmış ise ya da lisans sözleşmesi basit lisans ise, 556 sayılı KHK m. 21/VII'de belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde lisans alan tarafından açılacak tazminat davasında, tazminat davasının sebepsiz zenginleşmeye yol açmaması için lisans alan sadece kendi uğradığı zararın tazminini isteyebilecektir²⁷⁰.

Ayrıca, lisans alan da maddi tazminat taleplerine muhatap olabilecektir. 556 s. KHK anlamında marka sahibinin verdiği lisans kapsamını aşarak lisans kapsamında olmayan konularda üçüncü kişilere lisans veren veya lisans yoluyla verilen hakları genişleten lisans sözleşmesine aykırı davranan kişilere maddi tazminat davası açılabilmesi mümkündür²⁷¹. Zira, marka sahibi tarafından lisans yolu ile verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devretmek de marka hakkına tecavüz sayılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK

556 sayılı KHK'da lisans sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin bir düzenleme mevcut olmadığından borçlar hukuku sözleşmelerini sona erdiren sebepler, marka lisans sözleşmelerinde de uygulanacaktır. Marka lisans sözleşmesi, sözleşmede belirlenen sürenin sona ermesiyle veya sözleşmenin olağan veya olağanüstü feshiyle sona erecektir. Sözleşmede kararlaştırılmış olan şartın gerçekleşmesi halinde, işlem temelinin çökmesi, taraflardan birinin iflası veya ölümü hallerinde marka lisans sözleşmesi sona erecektir.

²⁶⁹ **BAŞLAR**, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, s.335.

²⁷⁰ **ARKAN**, C.2, s. 246.

²⁷¹ **ÇOLAK**, s. 638.

Alt lisans sözleşmesi ile ana lisans sözleşmesi arasındaki bağlantı sebebiyle, ana lisans sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi ve geçersiz olması durumunda, alt lisans sözleşmesi de sona erecektir²⁷².

Aşağıda marka lisans sözleşmesini sona erdiren haller ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

II. SÖZLEŞMENİN SONA ERME SEBEPLERİ

A. Sürenin Sona Ermesi

Tarafların marka lisans sözleşmesinin sona ermesi için açıkça veya örtülü olarak belirli bir sürenin öngörülmesi durumunda bu sürenin sona ermesiyle marka lisans sözleşmesi de kendiliğinden sona erecektir. Taraflar, sözleşme süresini TMK m. 23 hükmü sınırları dairesinde serbestçe belirleyebilecektir²⁷³. Sözleşmenin anlamı ve amacından hareketle örtülü bir sürenin kararlaştırıldığı tespit edilebilir. Örneğin, lisans sözleşmesinin taraflar arasındaki sürekli bir ilişki nedeniyle lisans verilmesi halinde, bu temel ilişkinin süresi, lisans sözleşmesinin süresi olarak da kabul edilebilecektir.

²⁷² *ORTAN*, s. 293.

²⁷³ *BÜHLER*, MSchG Art 18 Nr. 45.

Sözleşmede herhangi bir süre kaydına yer verilmediği durumlarda, lisans sözleşmesinin süresiz yapıldığından hareket edilir. Bu tür durumlarda, tarafların iradelerinin yorumlanması suretiyle herhangi bir süre belirlemek isteyip istemedikleri de tespit edilmeye çalışılmalıdır²⁷⁴. Tarafların açıkça belirledikleri bir süre yoksa veya taraflarının iradelerinden herhangi bir süre tespit edilemiyorsa, Alman Federal Mahkemesi'nin *BOSS-club* kararına göre, koruma süresinin sona ermesiyle lisans sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir²⁷⁵. Kanaatimizce, bu durumda, lisans sözleşmesinin markanın koruma süresi olan on yıllık süre için yapıldığı görüşüne itibar edilemez. 556 sayılı KHK m. 40 uyarınca, markanın on yıllık süreler için yenilenmesi mümkündür. Marka lisans sözleşmesinin süresiz yapılması halinde lisans sözleşmesi süresini 10 yıla sınırlandırma en azından lisans alanın iradesine de uygun değildir²⁷⁶. Böyle bir durumda süreyi 10 yıla sınırlandırma, ürünü büyük masraflarla piyasaya süren lisans alanı yetersiz amortisman süresi nedeniyle oldukça aleyhine olacaktır²⁷⁷. Ayrıca, marka hakkı için belirlenmiş yenileme suretiyle en fazla elde edilebilecek bir koruma süresi bulunmadığından ve sözleşme süresi boyunca markanın kullanımını sağlamak ve devam ettirmekle yükümlü olan lisans verenin, koruma süresi sona eren markayı yenilemekle yükümlü olduğundan; herhangi bir süre kaydı koyulmadan yapılan marka lisansı sözleşmeleri markanın koruma süresi için yapılmış olmayacaktır²⁷⁸.

Bu tür durumlarda, sorunun çözümü için Medeni Kanun'un 4'üncü maddesi uyarınca her somut olay için ayrı ayrı bir çözüm bulunmalıdır²⁷⁹.

Lisans sözleşmesinin sürenin nihayetiyle sona ermesi, aksine bir sözleşme hükmü yoksa alt lisans sözleşmesine de etkili olacaktır²⁸⁰.

²⁷⁴ **ÖZEL**, s. 194; **ÖZSOY**, s.161; **ÜNAL**, s.192; **GÜRZUMAR**, s.169.

²⁷⁵ BGH; GRUR 2006, sh. 56. Aynı görüş için bkz. **GITTER, W.**: *Gebrauchüberlassungsverträge*, Tübingen 1988, sh. 432.

²⁷⁶ **STEIGER; W.**: *Zur Beendigung des Lizenzvertrages nach schweizerischem Recht*, sic! 1999, sh. 6.

²⁷⁷ **STEIGER; W.**, sic! 1999, sh. 6.

²⁷⁸ **ÖZEL**, s. 194; **ARKAN**, "Marka-II", s.197.

²⁷⁹ **STEIGER; W.**, sic! 1999, sh. 6.

²⁸⁰ **SPINDLER, G./ SCHUSTER: F.**: *Recht der elektronischen Medien*, München 2015, § 30 MarkenG Nr.11

Bir görüşe göre, patent lisansı ile bağlantılı olarak marka lisansı da verilmesi halinde taraflarca sözleşmede hüküm yoksa marka lisansının da patent süresi ile sınırlı olarak verildiği kabul edilmelidir²⁸¹. Bizim de katıldığımız görüşe göre, böyle bir durumda patentin sicilden terkinin ile birlikte lisans sözleşmesi sona ermemeli; Borçlar Kanunu'nun 305'inci maddesi kıyasen uygulanarak lisans ücretinde indirimle gidilerek sözleşmenin devamına imkan tanınmalıdır²⁸².

B. Marka Hakkının Sona Ermesi

Marka hakkının, lisans veren ve lisans alan arasında kurulmuş olan marka lisans sözleşmesinin konusunu oluşturduğu yukarıda zikredilmişti. Dolayısıyla, marka hakkının sona ermesiyle birlikte marka lisans sözleşmesi de konusuz kalacağından, sözleşme de sona erecektir.

Marka hakkı, hak sahibinin rızası ile veya rızası dışında olmak üzere iki şekilde sona erecektir. Marka hakkı, hak sahibinin rızası ile marka hakkından vazgeçilmesiyle (KHK md. 45/I-a) ve markanın koruma süresinin dolmasına rağmen markanın yenilenmemesi (KHK md. 45/I-b) durumunda sona erecektir. Marka sahibinin rızası dışında ise, markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi durumunda marka hakkı sona erecektir²⁸³.

C. Sözleşmede Kararlaştırılan Şartın Gerçekleşmesi

Marka lisans sözleşmesinde, taraflar TBK md. 173 anlamında bozucu şart; yani, belirli şartların gerçekleşmesi durumunda sözleşmenin sona ereceğine dair hüküm koyabilirler. Taraflarca kararlaştırılan bu şartın gerçekleşmesi halinde de marka lisans sözleşmesi sona erecektir²⁸⁴. Bozucu şart gerçekleşinceye kadar sözleşme, askıda bir durumdadır. Ancak, askıda olduğu süre zarfında, sanki şarta bağlı bir sözleşme yokmuşçasına normal bir sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır. Zira, bozucu şartın gerçekleşmesi, lisans sözleşmesini geçmişe etkili olarak ortadan kaldırmayacaktır. Bozucu şartın gerçekleşmesi halinde sözleşme tarafların anlaşmasına göre hemen sona erebileceği gibi belirli bir süre sonra da sona erebilecektir. Belirtelim ki, bozucu şartın gerçekleşmesiyle, sözleşmenin

²⁸¹ *FEZER*, § 30 Nr. 12.

²⁸² *STEIGER; W.*, sic! 1999, sh. 6.

²⁸³ *ÜNAL*, s. 208.

²⁸⁴ *FEZER*, § 30 Nr. 51

kendiliğinden sona ereceğine dair TBK m. 173 hükmü emredici değildir²⁸⁵. Dolayısıyla, bozucu şartın gerçekleşmesi halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ermeyeceği, sona ermenin taraflardan birinin sözleşmeyi feshetmesiyle sözleşmenin sona ereceğine dair akdi sözleşme hükümleri geçerlidir.

D. Sözleşmenin İptali

Açıklamada yanılmaya ilişkin TBK m. 31 hükmü, isimsiz sözleşmelere de uygulanır. Açıklamada yanılmaya dayanma halinde, sözleşmenin BK m. 39 uyarınca sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmenin (iptal) etkisi sürekli borç ilişkilerinde ex nunc olmalıdır²⁸⁶. Dolayısıyla, marka lisans sözleşmelerinde de, açıklamada yanılma nedeniyle sözleşmenin iptalinin sözleşmeyi sonlandırma etkisi teleolojik reduktion yoluyla ex tunc değil; ex nunc olacaktır. Böylece, daha önce ifa edilmeye başlanmış edimlerin iadesine gerek olmayacaktır.

E. Sözleşmeden Dönme

Borçlunun temerrüdü halinde, sözleşmeden dönme hakkı, TBK m. 125/II'de alacaklıya tanınmış olan ikinci bir seçimlik hakkıdır. Gerçekten de borçlunun temerrüdü halinde, alacaklı, müspet zararının tazmini yerine, sözleşmeden dönerek menfi zararların tazminini talep edebilecektir. Dönemin hukuki niteliğini açıklayan iki görüş bulunmaktadır. Klasik dönme görüşüne göre, geçerli olarak kurulmuş bulunan bir sözleşme kurulduğu ana kadar geçmişe etkili olarak, tek taraflı varması gereken irade beyanı ile ortadan kalkar. Dönüşüm görüşüne göre, dönme sözleşmeyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldırmaz, sadece sözleşmenin içeriğini değiştirir. Şöyle ki, daha önce taraflar arasında ifa edilen edimler için tasfiye ilişkisi kurar; tarafların henüz ifa etmedikleri edimler ise ortadan kalkar²⁸⁷.

İsviçre Federal Mahkemesi, TBK m. 126 uyarınca sözleşmeden dönme ifa edilmiş edimlerin geri verilmesi sonucunu doğuracağından uzun süreden beri devam eden borç ilişkilerinde sözleşmeden dönmenin sürekli borç ilişkilerinde uygulanmasının mümkün olmadığını savunmaktadır²⁸⁸. Marka lisans sözleşmeleri de

²⁸⁵ *BISCHOFF J.*: Vertragsrisiko und clausula rebus sic stantibus, Diss., Zürich 1983, sh. 96.

²⁸⁶ *HONSELL, H./VOGT, N.P./GAUDENZ, G. ZİNDEL/PULVERS, U.*: Basler Kommentar zum Obligationenrecht I, Art. 1-529, Basel 2003, Vorbem zu Art.23-31 Nr. 7

²⁸⁷ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. *EREN; F.*: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012, s.1120.

²⁸⁸ BGE 92 II s. 301.

sürekli borç doğuran sözleşme niteliğini haiz olduğundan geçmişe etkili sonuç doğuran sözleşmeden dönme yoluyla sona erdirilmesi yerine getirilmiş edimlerin geri verilmesini gerektireceğinden marka lisans sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi niteliğine uygun düşmediğinden, ana edimlerin ifasına başlanmışsa, bu sözleşme açısından dönme *ex tunc* olarak sonuç doğurmayacaktır²⁸⁹. Bu durumda cayma, *ex nunc* etkili fesih olarak kabul edilecektir²⁹⁰.

Şu halde, temerrüt nedeniyle sözleşmeden dönme hakkının şartları gerçekleştiğinde, marka lisans sözleşmesinin ileriye etkili sonuç doğuran fesih yoluyla sona erdirilmesi gerekmektedir²⁹¹. Ancak belirtelim ki, sürekli edimin ifa sürecine girilmediği bir evrede sözleşmeden dönmeye bir engel bulunmamaktadır; bu halde dönmenin etkisi geriye sağlayıcı değil, edimden kurtarıcı bir nitelik gösterecektir²⁹².

F. Fesih Yoluyla Sona Erme

Fesih, geçerli olarak kurulmuş sürekli borç ilişkilerinde sözleşmenin sonradan ortaya çıkan bir sebeple ileriye etkili olarak (*ex nunc*) sona ermesini ifade eder²⁹³. Fesih beyanı, karşı tarafın kabulüne gereksinim göstermeyen, hüküm ve sonuç doğurabilmesi için karşı tarafa ulaşması gereken, tek taraflı bir hukuki işlemdir

Tarafların fesih sebeplerini sözleşme özgürlüğü çerçevesinde sözleşmede kararlaştırmaları mümkün olduğu gibi, aynı zamanda kanundan kaynaklanan sebeplerden kaynaklanan fesih de mümkündür²⁹⁴.

Sürekli borç ilişkisi doğuran lisans sözleşmelerine fesih hakkına ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Sözleşmelerin fesih yoluyla sona erdirilmesi iki şekilde olmaktadır; birinci olağan fesih diğeri ise haklı sebeplerin varlığı halinde olağanüstü fesih yoludur. Keza, süreli ya da süresiz fesih şeklinde de bir nitelendirme yapmak mümkündür.

²⁸⁹ *ÖZEL*, s.196; *STEIGER; W.*, sic! 1999, sh. 12.

²⁹⁰ BGE 114 II s. 157-158.

²⁹¹ *ONGAN*, s.138.

²⁹² *ONGAN*, s.138; *ORTAN*, s. 297.

²⁹³ *KILIÇOĞLU*, s.89.

²⁹⁴ *ÖZEL*, s. 199.

1. Olağan Fesih Yolu

Olağan fesih, marka lisans sözleşmesinin taraflarından olan lisans alan ve lisans verenden birinin, herhangi bir sebep gösterilmesine gerek olmaksızın, sürenin bitiminden önce sürekli bir borç ilişkisini ileriye yönelik olarak sona erdirecektir²⁹⁵. Olağan feshe süreli fesih de denilmektedir; zira, olağan fesihte, sözleşme olağanüstü fesihten farklı olarak, fesih ihbarının muhataba varmasıyla değil, varmasından sonra belirli bir fesih önelinin dolmasıyla sona erecektir. Bunun amacı, sözleşme taraflarına fesihten sonraki durum için hazırlık yapma imkânının tanınmasıdır²⁹⁶.

Olağan fesih hakkından bahsedebilmek için lisans süresinin belirsiz süreli olması gerekir. Zira, yasa ile olağan fesih hakkı, belirsiz süreli sözleşmelerin sona erdirme biçimi olarak öngörülmüştür²⁹⁷. Kanun koyucu belirsiz süreli sözleşmelerde tarafların sonsuza dek sözleşme ile bağlı kalmasının hakkaniyete aykırı olacağı düşüncesiyle bu kurumu getirmiştir. Belirli süreli sözleşmeler için ise, olağan fesihle sona erdirme öngörülmemiştir. Ancak, tarafların anlaşarak bunu sözleşmede açıkça belirtmeleri halinde olağan fesih hakkı belirli süreli sözleşmeler açısından da söz konusu olacaktır²⁹⁸.

Marka lisans sözleşmesinin sona erdirilebilmesi için kanunda öngörülmüş bir feshi ihbar süresi bulunmamaktadır. Bu durumda, taraflar sözleşmede feshi ihbar süresini belirlemişler ise, bu süre esas alınacaktır. Ancak taraflar feshi ihbar süresi kararlaştırmamışlar ise, feshi ihbar süresinin ne olacağına dair İsviçre Federal Mahkemesi, şirket sözleşmesi ile patenle ilgili 6 aylık feshi ihbar süresinin kıyasen uygulanmasını kabul etmiştir. Mahkemeye göre, lisans sözleşmesi doğrultusunda lisans alan önemli yatırımlar yapmaktadır, bu nedenle uygun bir amortisman süresinin tanınması gerekmektedir²⁹⁹. Türk hukukunda da, marka lisans sözleşmelerinde feshi ihbar süresinin öngörülmemesi halinde, adi şirket sözleşmesi için TBK md. 640/I'de öngörülen 6 aylık süre; belirsiz süreli hasılat kirası sözleşmesinin feshi için TBK md. 368'de öngörülmüş olan en az 6 aylık ihbar süresi marka lisansı sözleşmesi için de uygulanması gerektiği haklı olarak ileri

²⁹⁵ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 95.

²⁹⁶ *ERBAY*, s. 270.

²⁹⁷ *ÖZEL*, s. 199.

²⁹⁸ *ÖZEL*, s. 199; *GÜRZUMAR*, s. 169.

²⁹⁹ BGE 92 II, s. 300.

sürülmektedir. Ancak belirtmek gerekirse, 6 aylık feshi ihbar süresinin uygulanması, sözleşmede feshi ihbar süresinin kararlaştırılmamış olması ve sözleşmenin yorumu yoluyla da feshi ihbar süresinin belirlenememesi durumunda uygulanmalıdır. Sözleşmenin yorumu, Alman Federal Mahkemesi'nin VOSSIUS & PARTNER kararında da vurgulandığı üzere bize, taraflar arasında marka lisans sözleşmesinin olağan fesih yoluyla sona erdirme imkanının kaldırılmış olduğu sonucuna da getirebilecektir³⁰⁰. Bu bağlamda tekraren vurgulayalım ki, tarafların belirli süreli bir lisans sözleşmesi akdetmiş olduğu durumlarda, birbirlerine feshi ihbar yoluyla sözleşmeyi sona erdirme hakkı tanımadıkları kabul edilmelidir³⁰¹.

Ayrıca vurgulamak gerekirse, TBK m. 640/II'de marka lisans sözleşmelerine uygulanacaktır. Dolayısıyla, feshin iyiniyet kurallarına riayet edilerek yapılması ve münasip olmayan zamanda yapılmaması gerekir³⁰².

2. Olağanüstü Fesih Yolu

Bütün sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelerde olduğu gibi marka lisans sözleşmesinin sona erme şekillerinden bir diğeri de haklı sebebe dayalı olağanüstü fesih yoludur. Sadece belirsiz değil belirli süreli lisans sözleşmelerinde de uygulama alanı bulur. Sözleşmenin sona ermesi için belli bir süre kararlaştırılmış olsa bile, haklı sebebin varlığı halinde olağanüstü feshin kullanılmasında bir engel yoktur. Sözleşmede belirli durumlarda taraflara açıkça haklı sebebe dayalı sözleşmeyi derhal sona erdirme hakkı tanınabileceği gibi, az önce de vurgulandığı üzere, sözleşmede açıkça düzenleme bulunmasa bile sürekli borç ilişkisi niteliğinde olan lisans sözleşmesinin olağanüstü fesih yoluyla sona erdirilebilmesi mümkündür. Bu bağlamda vurgulamak gerekirse, tarafların haklı sebeplerin ortaya çıktığı durumlarda olağanüstü fesih haklarını kullanamayacakları lisans sözleşmesi ile kararlaştırılmayacaktır³⁰³.

³⁰⁰ BGH GRUR 2002, s. 703.

³⁰¹ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*: Kommentar zum Markengesetz, München 2010, § 30 MarkenG Nr. 83.

³⁰² *AYDINCIK*, s. 198.

³⁰³ *GÜRZUMAR*, s.172.

Olağanüstü fesih yolunda, sözleşmenin sona ermesi için beklenmesi gereken bir feshi ihbar süresi de bulunmadığından, haklı sebebe dayalı fesih beyanının muhataba ulaşmasıyla sözleşme derhal sona erecektir³⁰⁴.

Somut olayın özellikleri ve her iki tarafın menfaatlerinin tartılması sonucu, sözleşmenin devamı fesheden taraf için çekilmez hale gelmesi durumunda sözleşme olağanüstü fesih yolu ile sona erdirilebilir³⁰⁵. Burada önemli olan haklı sebebin bulunması ve bu sebebin diğer taraf için sözleşmenin devamı açısından çekilmez hale gelmesidir³⁰⁶. Özellikle, akdi yükümlülüklerin kasıtlı veya ağır kusurla ihlali yüzünden taraflar arasındaki güven ilişkisinin kalkması halinde haklı sebebin varlığı kabul edilmelidir³⁰⁷. Ancak belirtelim ki, haklı sebebin varlığı için karşı tarafın mutlaka kusurlu olması şart değildir. Örneğin piyasa koşullarında çok önemli değişikliklerin meydana gelmesi, lisans ürünü için reklam yasağı getirilmesi gibi hukuki mevzuattaki değişiklikler.

Nelerin haklı sebep teşkil edileceğine ilişkin örnek vermek gerekirse, lisans alan tarafından lisans bedelinin ödenmesinde devamlı temerrüt (tek bir defalık temerrüt yeterli sayılmamalıdır), lisans veren tarafından markayı kullandırma yükümlülüğünün ihlal edilmesi, akde aykırı olarak başka kişilere lisans verilmesi, markanın lisans verilen bölge dışında da kullanılması; sözleşme ile sınırlandırılan ürünler dışında başka ürünler için de lisansın kullanılması; marka lisans sözleşmesinin sona ermesinde haklı sebep teşkil etmektedir³⁰⁸. Tek başına önemli sebep olmayan sözleşme ihlalleri birden çok olduğunda, bir bütün olarak icabında haklı sebep teşkil edebilecektir³⁰⁹. Sözleşmeyi fesheden tarafın kendisi de akde aykırı davranmakta ise, icabında feshi dürüstlük kuralına aykırı kabul edilebilecektir³¹⁰.

G. Clausula rebus sic stantibus

Uzun süre devam eden sözleşmelerde, sözleşmenin kurulduğu sıradaki durumun daha sonra esaslı değişmesi halinde, clausula rebus sic stantibus'a dayanma

³⁰⁴ *ÖZEL*, s.200; *ONGAN*, s.137.

³⁰⁵ BGH, GRUR 2002, s. 705; BGH, GRUR 2001, s. 1138; *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 84; *ONGAN*, s.137.

³⁰⁶ Ayrıca, olağanüstü fesih hakkının kullanılması da, TMK md. 2'de anlamını bulan dürüstlük kurallarına uygun olmalıdır.

³⁰⁷ ; *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 84.

³⁰⁸ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 84.

³⁰⁹ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 84.

³¹⁰ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 84.

mümkün hale gelebilecektir. Kural olarak, sözleşmenin akdi esnasındaki durumun değişmesi halinde akit aynen muhafaza edilir. Ancak, sözleşmenin bir tarafı açısından değişen durumlar nedeniyle karşı tarafın tamamen orantısız bir karşı edim alacak duruma gelmesi ve bunda ısrar etmesi yüzünden sözleşmeye devam etmesi ondan beklenemeyecek olduğunda, sözleşme amacına ulaşma imkânının sürekli olarak ortadan kalkması veya karşılıklı edimler arasındaki dengenin bozulması durumlarında işlemin temelden çökmesi durumu ortaya çıkacaktır³¹¹. Bu şekilde uç durumlarda, sözleşmenin sona erdirilmesi tartışma konusu olacaktır. Ancak, hâkim, sözleşmenin feshi yerine, sözleşmenin yeni duruma uyarlanmasına karar verebilecektir. Ancak, işlem temelinin tamamen çökmesi halinde, yalnızca sözleşme ilişkisinin sonlandırılması gündeme gelecektir. Sözleşmenin sonlandırılması da fesih ile mümkün olacaktır³¹².

Marka lisans sözleşmesinde de, taraflar yukarıda yer alan durumların gerçekleşmesi halinde, sözleşmenin feshini talep edebilir³¹³. Sözleşmenin feshi ise ileriye etkili hüküm ve sonuç doğuracaktır.

F. Taraflardan Birinin Hukuken veya Fiilen Değişmesi

1. Taraflardan Birinin Ölümü

Taraflardan birinin ölümü halinde lisans sözleşmesinin sona ereceğine dair 556 S. KHK'da açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Aksine, 556 sayılı KHK md.15 uyarınca marka, kişinin malvarlığının parçası olarak devredilebileceği ve miras bırakılabileceğinden, marka lisans sözleşmesinde, lisans verenin ölümü halinde kural olarak sözleşmenin sona ermeyeceği haklı olarak iddia edilebilecektir. Bu hüküm uyarınca, sözleşmede aksine düzenleme bulunmaması halinde lisans verenin ölümü ile marka hakkı da lisans verenin mirasçılara külli halefiyet yoluyla intikal edecektir³¹⁴. Kira Sözleşmesine ilişkin BK m. 333'e göre, kiracının ölmesi durumunda mirasçuları, yasal fesih bildirim süresine uyularak en yakın fesih dönemi sonu için sözleşmeyi feshedebilirler. Bu hüküm, marka lisans sözleşmelerine kıyasen uygulanmayacaktır³¹⁵.

³¹¹ *Lange, P.*: Marken- und Kennzeichenrecht, München 2012, §4 Nr. 2103.

³¹² *STEIGER; W.*, sic! 1999, sh. 13.

³¹³ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 81; *MURATOĞULLARI*, s.73.

³¹⁴ *STEIGER; W.*, sic! 1999, sh. 10.

³¹⁵ *STEIGER; W.*, sic! 1999, sh. 10.

Bir görüşe göre, sözleşmenin akdi esnasında ölen âkidin kişisel özellikleri önem arz ediyor ve bu özellik ölüm ânında da aynı önemini muhafaza ediyorsa (TBK m. 83), sözleşme *ipso iure* sona ermelidir³¹⁶. Ancak, kanaatimizce, bu tür durumlarda mirasçı veya mirasçılar sözleşmeyi gereği gibi ifa edemeyeceğinden karşı tarafa haklı sebebe dayanarak sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmalıdır³¹⁷.

Türk hukukunda ileri sürülen görüşe göre, *in hisari lisans sözleşmelerinde*, 556 sayılı KHK md.21/IV uyarınca, aksine sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde, lisans alanın lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devretme veya alt lisans verme hakkı bulunmadığı için sözleşme lisans alanın ölmesiyle sona erecektir, mirasçılarında intikal etmeyecektir³¹⁸.

2. Taraflardan Birinin İflası ve Ödeme Gücünü Kaybı

Sürekli borç ilişkilerinde taraflardan birinin iflası veya ödemededen âciz duruma düşmesi halinde sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğine dair genel bir hüküm yer almamaktadır. Buna karşılık özel borç ilişkilerinde iflasın akdi ilişkiyi sona erdireceğine dair bazı hükümlere rastlamak mümkündür (Örn. TBK m. 370; TBK m. 513; TBK m. 639 b. 3).

Belirtmek gerekirse, 556 s. KHK'da da taraflardan birinin iflası veya ödemededen âciz duruma düşmesinin, marka lisans sözleşmesine etkisine dair herhangi bir düzenleme içermemektedir.

Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflas etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabileceğini öngören TBK m. 98 hükmü lisans sözleşmelerinde uygulanamayacaktır; zira, lisans veren ana edimini çoktan yerine getirdiğinden ifadan kaçınabilmesi söz konusu olmayacaktır³¹⁹.

³¹⁶ Bkz. *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 96; *ÖZEL*, s. 203;

³¹⁷ *STEIGER; W.*, sic! 1999, s. 10.

³¹⁸ *OKTAY ÖZDEMİR*, s. 96.

³¹⁹ *CHERPILLOD, I.*: La fin des contrats de durée, Lausanne 1988, s. 212; *STEIGER; W.*, sic! 1999, s. 10.

Bir görüş, taraflardan birinin iflası veya ödemeden âciz duruma düşmesi halinde diğer tarafa sözleşmeyi haklı nedenle fesih imkanı tanımaktadır³²⁰. Diğer görüşe göre, taraflar arasındaki ilişki ortaklık ya da benzeri nitelikte bir ilişki olarak nitelendirileceğinden, TBK m. 639 b. 3 kıyasen uygulanacak ve iflas sözleşmeyi veya tasfiye payının cebri icra yoluyla paraya çevrilmesiyle lisans sözleşmesi sona erdirecektir³²¹.

Kanaatimizce, taraflardan birinin iflası veya ödemeden âciz duruma düşmesi sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmeyecektir. Fakat, lisans alanın iflas etmesi halinde, lisans veren, lisans alandan ve iflas idaresinden birikmiş veya işleyecek lisans bedelleri için teminat isteyebilecek olup, iflas idaresi ve lisans alan tarafından bu talep karşılanmaz ise, lisans veren sözleşmeyi feshedebilecektir. Lisans verenin iflas etmesi halinde ise, lisans sözleşmesi iflas masasına karşı da devam edecektir³²².

Bu vesile ile belirtelim ki, marka üzerindeki lisans hakkı kural olarak devredilemeyeceğinden (556 S. KHK m. 21/IV), devredilemeyen haklar da haczedilemeyeceğinden marka üzerindeki lisans hakkının haczi de mümkün değildir. Ancak, taraflar, lisans alanın lisans hakkının devredilebileceğini kararlaştırırlarsa, lisans hakkının haczi de mümkündür³²³.

3. Şirketlerin Birleşmesi

6102 s. TTK m. 153'e göre, birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer. TTK m. 153 hükmü, şirketlerin birleşmesi halinde külli halefiyet ilkesini getirmektedir. Bunun sonucunda devrolunan şirketin aktif ve pasifleri yeni kurulan veya devralan şirkete kendiliğinden geçecektir. Dolayısıyla, lisans sözleşmesi gibi sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmeler de yeni kurulan veya devralan şirkete intikal edecektir³²⁴. Lisans sözleşmesinin tarafı olan şirketin payların çoğunluğunu üçüncü kişiye devri, şirket birleşmesi olarak nitelendirilemez. Bu durumda, sözleşmenin tarafının değişmesi de söz konusu olmaz. Ancak, bu ve benzeri hallerde "change of control" söz konusu olacağından özellikle

³²⁰ *CHERPILLOD, I.*: La fin des contrats de durée, Lausanne 1988, s. 212-213.

³²¹ *Von BÜREN, R.*: Der Lizenzvertrag, in: SIWR, I/I, Basel 1995, sh. 330.

³²² *ORTAN*, s. 300.

³²³ *SİVİL, O.*: Markanın Haczi ve Rehni Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, 9/2007, sh. 63.

³²⁴ *STEIGER; W.*, sic! 1999, s. 9.

lisans verenin rakibinin şirket paylarının çoğunluğunun devralması, lisans verene sözleşmeyi haklı sebeple fesih hakkı verecektir³²⁵.

Uygulamada da lisans sözleşmelerine, “change of control” kaydı konularak, bu veya benzeri hallerde sözleşmenin tarafının yerine başkasının geçmesi halinde diğer tarafa sözleşmeyi haklı sebeple fesih imkanı tanınmaktadır³²⁶.

III. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİNİN TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİNE ETKİSİ

Sürekli borç doğurucu sözleşme niteliğinde olan marka lisans sözleşmesinin sona ermesi kural olarak *ex nunc* hüküm ve sonuçlar doğurmaktadır. Marka lisans sözleşmesinin sona ermesi halinde, sözleşmenin icrasına başlanmış ise, sözleşmenin icra edilen kısmı ayakta tutulacak, hukuk düzeninde hiç var olmamış gibi kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla, sözleşmenin sona erdiği andan önceki döneme ait edimlerin geri istenmesi mümkün olmayacaktır. Keza, ileriye yönelik edimlerin talebi de söz konusu olamayacaktır. Marka lisansı, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte, ipso iure lisans verene geri dönecektir. Tarafların aksine anlaşmaları mahfuzdur. Geri verme için ayrıca başka bir hukuki işleme gerek yoktur. Lisans sözleşmesi istisnaen, *ex tunc* olarak sona erecek olursa, tasfiyesi, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre gerçekleştirilecektir³²⁷. Ancak, bazen sözleşmenin sona ermesine rağmen taraflar açısından sözleşmeden doğan yükümlülüklerin devam etmesi söz konusu olabilir. Bu yükümlülükler, öncelikli olarak düzenli tasfiyeye ve markanın gelecekte korunmasına hizmet etmektedir³²⁸. Bu yükümlülükler doğrudan doğruya sözleşme kaynaklı olabileceği gibi dürüstlük kuralından da veya sözleşmenin tamamlayıcı yorumundan da kaynaklanabilir³²⁹.

A. Lisans Veren Yükümlülükleri

Lisans sözleşmesi olağanüstü fesih yoluyla sona erdirilmiş ve lisans alanın sona erme sebebini yaratmada bir kusuru yoksa, lisans veren TMK md.2’ de yer alan

³²⁵ STEIGER; W., sic! 1999, s. 9.

³²⁶ STEIGER; W., sic! 1999, s. 9.

³²⁷ INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 78.

³²⁸ ÖZEL, s. 207.

³²⁹ INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 91.

dürüstlük kuralları ve hakkaniyet gereği, lisans sözleşmesi boyunca lisans alan tarafından üretilen malların, lisans alanın elinde kalan kısmının belli bir süre (tüketme süresi) daha elden çıkarmasına izin vermek durumundadır. Lisans sözleşmesinin olağan feshinde veya lisans alanın kusuruna dayalı feshinde olduğu gibi diğer hallerde, lisans alanın elinde kalan lisanslı ürünleri tüketme hakkı yoktur. Bu son halde, lisans sözleşmesinin sonuna kadar satabileceği ürünlere ilişkin hesaplama rizikosunu lisans alanına aittir³³⁰.

Bunun dışında, lisans sözleşmesi boyunca, sözleşme ilişkisi çerçevesinde öğrendiği sır niteliğindeki bilgiler açısından, lisans verenin TMK mad. 2'den kaynaklanan sır saklama yükümlülüğü sözleşme sona ermesine rağmen devam sürecektir³³¹.

B. Lisans Alanın Yükümlülükleri

Her şeyden önce, marka lisansı sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte, lisans alanın lisans konusu markaya ait kullanma yetkisi de sona ereceğinden, sözleşme süresi sonunda markayı kullanmama yükümlülüğü doğacaktır. Lisans alan tarafından bu hakların kullanılmasına devam edilmesi halinde, lisans verenin markaya ilişkin yasaklama hakkı lisans alan üzerinde yeniden tesis edilmiş olacağından, lisans veren marka üzerindeki haklarını kullanarak bu haklarını lisans alanına karşı ileri sürebilecektir³³². Alman Federal Mahkemesi'nin "M2Tarde" davasında verdiği kararında vurguladığı üzere, marka hakkına ilişkin kullanma yetkisi sona eren lisans alanın, sözleşmenin sona ermesinden sonraki kullanımı marka üzerindeki lisans verenin hakkının ihlali sayılacaktır³³³.

Ayrıca, marka lisansı sözleşmesi süresince lisans veren tarafından lisans alanına verilen ve sözleşme süresince lisans alan tarafından kullanılan ve kendine yarar sağlayan reklam malzemeleri veya lisans verenin işletme sırlarını veya marketing planlarını ilgilendiren belgelerin, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte lisans alan tarafından lisans verene iade edilmesi yükümlülüğü meydana gelecektir³³⁴.

³³⁰ FEZER, § 30 MarkenG Nr. 51.

³³¹ ÖZEL, s. 212.

³³² ÖZEL, s. 207; ONGAN, s. 139.

³³³ BGH, GRUR 2012, s. 916.

³³⁴ ÖZEL, s. 207; INGERL, R./ROHNKE, Ch., § 30 MarkenG Nr. 91.

Lisans alan, lisans sözleşmesine konu markayı kullanmak suretiyle ayırt edicilik niteliği kazandırdıktan sonra tescile dayalı olmayan bir hak elde etmişse, lisans sözleşmesinin sonunda kullanma suretiyle elde ettiği bu hakkı lisans verene devretmek zorundadır³³⁵.

Bir diğer yükümlülük ise, lisans alan, TMK md.2'de yer alan iyiniyet ve dürüstlük kuralı çerçevesinde, sözleşme süresince elde ettiği bilgilere ilişkin olarak sır saklama yükümlülüğü söz konusudur. Buna karşılık, lisans alanın sözleşme şartlarıyla ilgili olarak aksine bir anlaşma yoksa sır saklama yükümlülüğü yoktur³³⁶.

³³⁵ OLG Köln, GRUR-RR 2010, s. 433. Ayrıca bkz. *ÖZEL*, s. 209-210.

³³⁶ *INGERL, R./ROHNKE, Ch.*, § 30 MarkenG Nr. 91.

SONUÇ

Lisans sözleşmesi, umumi olarak, marka, patent, endüstriyel tasarım, faydalı model gibi fikri ve sınai bir hakkın sahibinin sahip olduğu koruma hakkından yararlanma yetkisinin kısmen veya tamamen üçüncü kişiye ücret mukabilinde devri şeklinde tanımlanabilir.

Doktrinde hâkim olan görüşe göre, eşya hukuku kurallarına göre aynı haklar için geçerli olan aleniyet ilkesi, sınırlı sayı ilkesi, tipe bağıllık ilkeleri ışığında lisans sahibine aynı bir hak vermemekte olup, lisans alan lisans sözleşmesi ile şahsi mahiyette bir kullanma hakkı elde etmekte olduğundan, lisans hakkı, şahsi hak niteliğindedir.

Hakim görüş, lisans sözleşmelerinin isimsiz bir sözleşme olduğu yönündedir. Kanunda yer alan isimli sözleşmelerin esaslı unsurları marka lisans sözleşmelerinde yer almadığından; marka lisans sözleşmelerini kendine özgü sözleşmeler olarak nitelendirilmelidir.

Marka lisans sözleşmelerinin konusu da markadır. Belirtmek gerekirse, bütün markalar marka lisans sözleşmelerinin konusunu oluşturmaz. Örneğin, garanti markasının, teknik yönetmelikte gösterilen özellik ve niteliklere uygun olarak mal üreten veya hizmet sunan herkes tarafından kullanılabilir olması nedeniyle, lisans sözleşmesine konu oluşturması mümkün değildir.

Marka lisans sözleşmeleri, lisanstan doğan hakkın içeriğine göre marka lisans sözleşmeleri, lisans alan kişinin niteliğine göre marka lisans sözleşmeleri, kaynağına göre marka lisans sözleşmeleri, kullanım sahasına göre marka lisans sözleşmeleri, gibi bir çok sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Bu ayrımların içerisinde en önemlisi kanunda da açıkça ifadesini bulan inhisari lisans ve inhisari olmayan lisans (basit lisans) ayrımıdır. İnhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamaz. İnhisari olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verebilecektir.

Alt lisans, asıl lisanstan kaynaklanan lisans alanın lisans verenle yaptığı sözleşme hükümleri uyarınca kendisine tanınan yetkiler doğrultusunda, bir başka kişiye markayı kullanma izni vermesidir. 556 sayılı KHK md. 21/I uyarınca, aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça, lisans sahipleri alt lisans veremeyecektir. Alt lisans sözleşmesinin kapsamı asıl lisans sözleşmesinin kapsamına bağlıdır. Ancak lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesinin içeriğine ilişkin bir belirlemeye yer verilmemişse, alt lisans sözleşmesinin üst sınırını ana lisans sözleşmesi oluşturacaktır. Alt lisans sözleşmesinin kaderi de aynı şekilde ana lisans sözleşmesinin kaderine bağlı olup, ana lisans sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte alt lisans sözleşmesi de kendiliğinden sona erecek; asıl lisans sözleşmesi geçersiz ise, alt lisans da geçersiz olacaktır.

Marka lisans sözleşmelerinde lisans veren ve lisans alanın karşılıklı olarak yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kurulan lisans sözleşmesinde taraflarca belirlenebilmektedir. Bunun yanında, tarafların yasal düzenlemeler ve lisans sözleşmesinde belirlenen yükümlülükler dışında dürüstlük kurallarından doğan yan edim yükümlülükleri de gündeme gelmektedir. Bu kapsamda lisans verenin ise lisans alanın marka hakkından yararlanmasını sağlama yükümlülüğü, garanti verme yükümlülüğü ve diğer koruma, destekleme ve kaçınma yükümlülükleri bulunmaktadır. Lisans alanın ise; lisans bedelini ödeme yükümlülüğü, markayı kullanma yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, kalitenin sağlanması yükümlülüğü, reklam yapma yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü söz konusudur.

İnhisari lisans alan aksine sözleşme hükmü bulunmadığı sürece, marka sahibinin açtığı davaları kendi adına açabilecektir. Basit lisans alanın doğrudan dava açma hakkı olmayıp, noter vasıtasıyla yapacağı bir bildirimle gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilecektir. Marka sahibinin söz konusu bildirim aldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde dava açması gerekmektedir. Lisans alan, marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi veya öngörülen süre içerisinde gerekli davayı açmaması halinde, marka sahibini haberdar ederek ve marka sahibine yaptığı bildirim de ekleyerek kendi adına dava açabilecek ve marka sahibinin talep edebileceği istemleri kendi adına talep edebilecektir.

556 sayılı KHK'da lisans sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin bir düzenleme mevcut olmadığından borçlar hukuku sözleşmelerini sona erdiren sebepler, marka lisans sözleşmelerinde de uygulanacaktır. Marka lisans sözleşmesi, sözleşmede belirlenen sürenin sona ermesiyle veya sözleşmenin olağan veya olağanüstü feshiyle sona erecektir. Sözleşmede kararlaştırılmış olan şartın gerçekleşmesi halinde, işlem temelinin çökmesi, taraflardan birinin iflası veya ölümü hallerinde marka lisans sözleşmesi sona erecektir.

Alt lisans sözleşmesi ile ana lisans sözleşmesi arasındaki bağlantı sebebiyle, ana lisans sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi ve geçersiz olması durumunda, alt lisans sözleşmesi de sona erecektir.

Lisans sözleşmesinin sona ermesine rağmen taraflar açısından sözleşmeden doğan yükümlülüklerin devam etmesi söz konusu olabilir. Bu yükümlülükler, öncelikli olarak düzenli tasfiyeye ve markanın gelecekte korunmasına hizmet etmektedir. Lisans verenin, lisans alanın lisanslı ürünleri elden çıkarmasına izin verme hakkı, lisans alanın, lisanslı markayı kullanma, elinde kendisine aktarılmış olan bilgi ve malzemeyi iade etme yükümlülüğü ve her iki tarafa ait sır saklama yükümlülüğü bu bağlamda zikredilebilir.

KAYNAKÇA

- AKYILDIZ, M. N. : Sınai Mülkiyet Hakkı ile İlgili Suçların Soruşturulması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.7, s.583-615.
- ARAL, F. : Borçlar Hukuku Özel Borç ilişkileri, 6. Baskı, Ankara 2006
- ARBEK, Ö. : Fikir ve Sanat eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Ankara 2005
- ARKAN, S. : Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2014.
- ARKAN, S. : Marka Hukuku, C.I, Ankara 1997
- ARKAN, S. : Marka Hukuku, C.II, Ankara 1998.
- ARKAN, S. : Marka Hakkının Tüketilmesi, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998, s. 197-208.
- ASLAN, A. : Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi(Mukayeseli), Ağustos 2004.
- ARSLANOĞLU, M. Anıl/
- DAĞCI, A. : Marka Hakkının Korunmasına Getirilen Sınırlamalar Kapsamında Marka Tescilinden Doğan Hakların Tükenmesi İlkesi (İlk Satış İlkesi), Terazi Hukuk Dergisi, Y.4, S.33, Mayıs 2009, s. 671-685.
- ARSLANOĞLU, M. Anıl/
- DAĞCI, A. : Marka Lisansı, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.10, s.359-372.

ARSLANOĞLU, M. Anıl/

DAĞCI, A. : Tanınmış Marka, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.6, s.297-310.

AYDINCIK, Ş. : Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri, , İstanbul 2006.

AYİTER, N. : İhtira Hukuku, Ankara 1968.

AYİTER, N. : Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ankara 1981

AYOĞLU, T. : Türk Hukukunda Tanınmış Markalara Sağlanan Koruma, Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009, s.117-134.

BAŞ, M. : Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi, Ankara 2000.

BAŞ, M. : Genel Olarak Rekabet Kuralları Karşısında Lisans Sözleşmelerinin Durumu, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.2, s. 79-88.

BAŞARAN, S. : Marka Lisans Sözleşmesi, İstanbul Barosu Dergisi, Y.2012, C.86, S.2, s.172-183.

BAŞARAN, S. : Marka Lisans Sözleşmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.70, Haziran 2012, s. 46-51.

BAŞARAN, S. : Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.29, s.75-90.

- BAŞLAR, Y. : Marka Lisans Hakkının ve Marka Lisansı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Terazi Hukuk Dergisi, Y.3, S.20, Nisan 2008, s. 81-94.
- BAŞLAR, Y. : Marka Lisansı Sözleşmesi Açısından Marka Hakkının Korunması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.14, s.325-338
- BAŞLAR, Y. : Marka Lisansı Sözleşmesinin İşlevleri ve Çeşitleri, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 38-46.
- BAŞLAR, Y. : Marka Lisans Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri, Y.2012, S.43, s. 296-320.
- BISCHOFF J. : Vertragsrisiko und clausula rebus sic stantibus, Diss., Zürich 1983
- BİLGİLİ, F. : Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, Y. 2008, S.74, s. 29-42.
- BİRLİK, B. : Marka Hukukunun Önemi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.31, s.127-144.
- BOSO, B. : Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Yabancı Unsurlu Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.851-883.
- BOZKURT Y., S. : Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Lisansın Sicile Kaydı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s. 33-56.
- BÜHLER, G. : Markenschutzgesetz, Bern 2009

- CHERPILLOD, I. : La fin des contrats de dur e, Lausanne 1988.
- ÇAĞLAR, H. : Marka Hukuku Temel Esaslar, Ankara 2013
- ÇAMLIBEL T. E. : Marka Hakkının Kullanımıyla Paralel İthalatın  nlenmesi, Ankara 2001.
- ÇETİN, H. E. : Fikri Mülkiyet hukukunda Basit Lisans Alanın Dava Hakkı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.6, S.57, Mayıs 2011, s. 27-31.
- ÇOLAK, U. : Türk Marka Hukuku, 2 B., İstanbul 2014
- DİRİKAN, H.: : Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Prof.Dr. OĞuz İmregün'e Armağam, İstanbul 1998, sh. 219. Vd.
- DÖNMEZ, M. : Marka Haczi ve Paraya  evrilmesi, TBB Dergisi, Y.2009, S.84, s. 375-385.
- DURSUN, H. : Marka Hukuku, Ankara 2008.
- DÜZGÜN A.  . : Marka Hakkının Tükenmesi ve Paralel İthalat, Ankara 2010
- DÜZGÜN A.,  . : Marka Lisans Sözleşmelerinde Hakkın Tükenmesi Prensibi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Y. 2012, C. XVI, S.3, s.47-66.
- ERGÜNE, M. S. : Lisans Sözleşmesinde BaŐlangıŐtaki İmkansızlık, Prof. Dr.  zer SELİÇİ'ye Armağan 2006, s.203-222.
- GÜNEŞ, İ. : 5833 sayılı Yasa Düzenlenmesinde Marka İhlalleri, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.3, s.81-93.
- GÜNEŞ, İ. : Marka Tescilinin Rolü, Terazi Hukuk Dergisi, Y.5, S.42, Şubat 2010, s. 45-54.

- HASSELBLATT, G.N. : Münchener Anwaltshandbuch Gewerblicher Rechtsschutz, München 2012
- HUGENİN, C. : Obligationenrecht Allgemeiner Teil und Besonderer Teil, Zürich 2014
- ERBAY, İ. : Know-how Sözleşmesi, Ankara 2002.
- EREN; F. : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2012
- EREN; F. : Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Ankara 2014 (zikrediliş: Özel Hükümler)
- ERTAŞ, Ş. : Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, , Ankara 2006.
- FEZER, K.H. : Kurz Kommentar zum Markengesetz, München 2009.
- GITTER, W.: : Gebrauchsüberlassungsverträge, Tübingen 1988
- GÜNEŞ, İ. : Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2008.
- GÜRZUMAR, O. B. : Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan Sistemlerin Hukuken Korunması, İstanbul 1995.
- HENN, G. : Patent- und Know-how Lizenzvertrag, 5. Aufl., Heidelberg 2003
- HONSELL, H./VOGT, N.P./
- GAUDENZ, G. ZİNDEL/
- PULVERS, U. : Basler Kommentar zum Obligationenrecht I, Art. 1-529, Basel 2003

- INGERL, R./ROHNKE, Ch. Kommentar zum Markengesetz, München 2010
- KARAHAN, S./ SULUK, C./
- SARAÇ, T./ NAL, T. : Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Ankara 2012.
- KAYA, A. : Marka Hukuku, İstanbul 2006.
- KAYHAN, F. : Türk Hukuku Açısından Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.1, s. 51-72.
- KERİMOĞLU, H. B. : Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kamu- İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Y.2003, C.7, S.2, s. 2-22.
- KILIÇOĞLU, A.M. : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2012
- KILIÇOĞLU, A.M. : Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 2. Bası, Ankara 2013. (Zikrediliş: “Sınai Haklar”)
- KIRCA, Ç. : Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997.
- KIRCI, N. B. : Markanın Hükümsüzlüğü, TBB Dergisi, Y. 2006, S.66, s. 295-306.
- KIRKBEŞOĞLU, N. : Sınai Mülkiyet ve Rekabet Hukukunda Zorunlu Lisans”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C.II, İstanbul 2009, s.1095-1132.
- LANGE, P. : Marken- und Kennzeichenrecht, München 2012
- MERAN, N. : Marka Hakları ve Korunması, 2. Baskı, Ankara 2008.

- MURATOĞULLARI, H. : Marka Lisansı ve Patent Lisansı Sözleşmelerinin Mukayesesi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2013, C.9, S.33, s.53-86.
- NOYAN, E. :Marka Hukuku, 4.Baskı, Ankara 2009.
- OĞUZMAN, K./SELİÇİ, Ö./
- OKTAY ÖZDEMİR, S. : Eşya Hukuku, İstanbul 2009.
- ONGAN, B. : Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Ankara 2007.
- ONGAN, B. :Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Lisans Verenın Garanti Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.851-883
- ONGUN, C. : Namı Diğer Marka, TBB Dergisi, Y.2005, S.58, s.302-305.
- ORAL, S. : Markayı Kullanma Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.16, s.847-864.
- ORTAN, A. N. : Patent Lisans Sözleşmesi, Ankara 1979.
- ÖĞÜZ, T. : Know-How Sözleşmesi, İstanbul 2001.
- ÖZDEMİR OKTAY, S. : Sınai Haklara ilişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, İstanbul 2002.
- ÖZDEMİR OKTAY, S. : Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın

Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Ergun Özsunay’a
Armağan, İstanbul 2004, s.571-598.

- ÖZDEMİR OKTAY, S. : İsimli Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve
Boşluklarının Tamamlanması, İÜHFİM C.
LV(1996), s.263-296
- ÖZEL, Ç. . Marka Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2002.
- ÖZEN, M. : Marka Hakkına Karşı İşlenen Suçlar ve
Yaptırımları, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve
Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2009, C.9, S.2, s.
53-76.
- ÖZGENÇ, İ. : Marka Hakkına Tecavüz ve Cezai Sorumluluk,
Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt III, Beta
Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 831-864.(
- ÖZSOY, H. S. : Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi,
Ankara 2011
- ÖZSUNAY, E. : Lisans Sözleşmelerinde Lisans Bedeline
(Rotary) İlişkin Sorunlar, İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı-Cumhuriyet
Döneminde Hukuk, İstanbul 1973.s. 664 vd.
- ÖZTÜRK, E. : Markanın Kullanılması Yükümlülüğü ve
Kullanılmamasından Doğan Hükümsüzlük,
Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009,
C.5, S.20, s.777-812.
- PINAR, H. : Marka Hukukunda Hakların Tükenmesi, Prof.
Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan,
İstanbul 2000, s. 855-917.
- PAHLOW; L.: : Lizenz und Lizenzvertrag im Recht des
geistigen Eigentums, Tübingen 2006

- PFAFF, D./OSTERRIETH, Ch.: Lizenzverträge, Formularekommentar, München 2010
- REİSOĞLU, S. : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, İstanbul 2013.
- SARGIN, F. : Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Ankara 2002.
- SELİÇİ, Ö. : Borçlar Kanunu'na göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977.
- SELİN, S. : Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Ankara 2007.
- SİVİL, O. : Markanın Haczi ve Rehni, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.9, s.61-74.
- SPINDLER, G./ SCHUSTER: F.: Recht der elektronischen Medien, München 2011
- STEIGER; W. :Zur Beendigung des Lizenzvertrages nach schweizerischem Recht, sic! 1999, s. 3-16.
- ŞANAL, O. : Markanın Hükümsüzlüğü, Ankara 2004.
- ŞANAL, O. : Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2, s.409-421.
- TAYLAN,E. : Marka Hakkının Kullanımıyla Paralel İthalatın Önlenmesi, Ankara 2001
- TEKİNALP, Ü. : Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.
- TEKİNALP, Ü. : Yeni Marka Hukukunda Tescil İlkesi ve Tescilsiz İşaretlerin Hukuki Durumu, Prof. Dr.

- Kenan Tunçomağ'a Armağan, İstanbul, 1997, s. 451 vd.
- TRAUMANN, C.: : Nebenpflichten des Marken-Lizenzgebers, GRUR 2008, s.470 vd.
- TÜYSÜZ, M. : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Ankara 2007.
- ÜNAL, M. : Marka Tescilinden Doğan Haklarla ilgili Hukuki İşlemler, Seçkin Yayıncılık, Ankara Nisan 2007.
- ÜNAL, O. : Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Y.2, S.10, Haziran 2007, s. 91-103
- YASAMAN, H./ALTAY, S. A./
- AYOĞLU, T./YUSUFOĞLU, F./
- YÜKSEL, S. : Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I-II, İstanbul 2004.
- YASAMAN, H. : Marka Hakkının Niteliği ve Tanınmış Markalar Hakkında, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, İstanbul 2004, s.153
- YILMAZ, C. : Marka Lisans Sözleşmesinin Avrupa Birliği ve Türk Hukuku Çerçevesinde Rekabet Boyutu, Ünal Tekinalp'e Armağan, Cilt II, İstanbul 2003, s. 119-156.
- YÜKSEL, A. S. : Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know How) Sözleşmesi Hukuku, İstanbul 1989.